

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ק"ו | פרשת חיי שרה | תשפ"ג

לונדון	ניו יורק	בני ברק	ירושלים	זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח 17:19	בגמ"ח 17:46	בגמ"ח 17:52	בגמ"ח 17:55	
איאת השבת 17:01	איאת השבת 17:24	איאת השבת 17:18	איאת השבת 17:17	
בגמ"ח 15:51	בגמ"ח 16:17	בגמ"ח 16:17	בגמ"ח 16:03	

השבוע בגליון:

- חשיפה:** המגיד מישרים הרב שלמה לוינשטיין חושף איך קם ארגון 'ערכים' - והמשך סגירת מעגל בשבע ברכות בארה"ב | עמ' י"ג
- סגולה:** סגולה נפלאה לזיווג הגון שנהג מרן הרב אלישיב לעשותו | עמ' ג'
- אקטואליה:** האם מותר להחליף כובע ישן של ת"ח בחדש, ללא ידיעתו | עמ' ט"ז
- מדור חדש:** אוצרותיהם של מגידים | עמ' י"ב

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

עדות אישית מתוככי אושוויץ - מי שאיבד תקוה לא ניצל...

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג, א).

ידוע מה שאמר הרה"ק רבי שמעון מיערסלוב זצ"ל, דהסיבה שזכה להאריך ימים (נפטר זקן ושבע ימים), כי לא היה מהרהר מעולם אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא, דהיה ירא שאם יהיה לו קושיות על הנהגת הבורא, יאמרו לו 'שמעון' עלה השמימה ותראה שהכל הוא לטובתך, וכיון שלא רציתי לעלות השמימה לא הקשיתי כלל עכ"ד.

בגודל הסתרת פנים ואין אנו יודעים ומבינים כלל מה זה ועל מה זה, עם כל זאת צריכים לחזק בזה שהקב"ה יודע הכל, ומסתמא צריך להיות כן.

וממשיך בעדות אישית: "וראינו הרבה פעמים באושוויץ שמי שנפל ממידת הביטחון ואמר שאנחנו אבודים ולא נצא עוד משם בחיים ח"ו, לא היה לו סוף טוב רח"ל..."

אנשים תמימים, שמקיימים 'תמים תהיה עם ה' אלקיך'.

ומעיד (בספרו זר זהב בפרשתנו) הגה"צ אבד"ק ווייצען: "והייתי רגיל באושוויץ (במחנות ההשמדה הנוראים במלחמת העולם השנייה) לפרש הפסוק (תהלים א, ו) "כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד" דעיקר היא להתחזק בביטחון בשהם יתברך ולהאמין שהכל בהשגחתו יתברך שמו, ואף שאין לנו שום השגה

ובזה פירש הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש אבד"ק ווייצען הפסוק בריש פרשתנו "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה" ופירש רש"י: "שני חיי שרה - כולן שווים לטובה", היינו שקבלה הכל לטובה. והו שאמרו (שם) במדרש הדא הוא דכתיב "יודע ה' ימי תמימים" - מי שיודע השם, דהיינו שמאמין שהקב"ה יודע הכל, "ימי תמימים" זה הוא הגורם אריכות ימים של

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' ל"ה

פניני אביר יעקב עמ' ט'

שנים, והאיך היתה יכולה לשאת על שכמה משא כבד ככד? והתירוץ בזה, דלא כתוב בתורה זכד על שכמה' שמשמעו הוא כד גדול, אלא 'כדה' כתיב, היינו כד כזה שיהיה מתאים אליה לפי גדלה וכוחה, ובאמת היה זה כד קטן".

והדבר החריף הוא: "כתוב בספר איוב, שאשתו אמרה אלי' ב'ר'ך אלקים' וכ' והוא אמר לה 'י'אמר א'ליה כ'ד'בר א'חת ה'נ'בלות ת'ד'בר'י וגו' (איוב ב, י), וצריך להבין: במה נחלקו איוב ואשתו, שהיא רצתה שיקלל והוא מ'אן בדבר. ואפשר לומר דפליגי כפ'לוגתת האמוראים (ב"ב טו, א) דחד ס"ל דאיוב לא היה ולא נברא, וחד ס"ל דבאמת כן היה. ובזה היתה פ'לוגתתם גם כן, דאשת איוב סברה דכל המעשה של איוב לא היה ולא נברא, ולכך אמרה לו שיקלל ואין לו מה לפחד, דהלא בין כך ובין כך לא היה ולא נברא כל המעשה הזה, אבל איוב סבר כמ"ד שבאמת היה כן, ולכך לא רצה לקלל משום שפחד לנפשו".

אוהב שלום (עמ' קל)

אכול מעט מן המגדנות, ושוב תדבר את אשר בלבבך

לא אכל עד אם ד'ברתי ד'ברי (כד לג). הרה"ק רבי שמואל מקאריב זצ"ל שלח את תלמידו הרה"ק ר' נח מקארוב זצ"ל [בעמח"ס 'קב חן'] אל הרה"ק ר' ישעיה מפשעדרבור זצ"ל, להציע לפניו שידוך לאחד מבני ביתו. כיבדו הרה"ק ר' ישעיה במגדנות, אמר לו רבי נח, הלא בעת שבא אליעזר בשליחות אברהם אבינו, להציע שידוך לבתואל עבור בתו, אמר 'לא אוכל עד אם דברתי דברי' (בראשית כד לג), הרי שאין לאכול מקודם. ענהו הרה"ק ר' ישעיה בצחות לשונו, אצל אליעזר כתוב אצלו (רש"י כד מב) היום יצאתי והיום באתי שהיה לו קפיצת הדרך, נמצא שלא עבר זמן רב מאז שאכל בביתו, ועל כן היה יכול לומר לא אוכל, אולם אתה שנסעת אלי דרך שלשת ימים, וזה כמה זמן שלא טעמת מאומה עד בואך אלי, לכן אכול מעט מן המגדנות, ושוב תדבר את אשר בלבבך.

דברות חיים - בפרשתנו

שכנא מ'לובלין ז"ע (ו"ד א' כסלו) ושאלו האם פה, והרב לא ידע איזו קבר היא שם, וכי שם קברו את הרבי ר' שכנא, והסכים לקברו שם. מהרה חפר הרה"ק מראפשיץ ז"ע, ולאחר איזה רגעים ראה הרב מ'לובלין כי המקום היא גדול ומהולל, ורצה הרב לחזור בו, אך הרה"ק מראפשיץ לא אבה לילך משם וחפר במהירות ובכח, ואמר כי ימסור נפשו וחיייו בשביל זה. כי ידע הרה"ק מראפשיץ כי תמיד בכל עת צרה שלא תבא, ציוה הרבי הקדוש מ'לובלין ז"ע לילך על קברו של הרבי ר' שכנא, באומרו כי כולם כבר הלכו לארץ הקודש והוא לבדו שוכן שם להגין על העיר משריפות ועוד, כנודע.

ובספר שיח שרפי קודש מוסיף בזה: ושמעתי טעם על מה שאמר הרבי מ'לובלין שכל הגדולים שנקברו ב'לובלין המה כבר בארץ ישראל חוץ מרבי ר' שכנא שהוא עדיין רב שם, כי המנהג שמה בעת קבורת הרב אומרים החברא קדושה שמסלקין אותו מהרבנות ומבטלין את כתב הרבנות, אך אצל הרבי ר' שכנא שכחו מלבטל הכתב-רבנות, על כן הוא עדיין רב ב'לובלין. נפלאות הרבי מ'לובלין (אות מ"ו וראה שם עוד באות ס"ט בנוסח אחר)

'חידושי' הבחור מפרעשבורג

ויהי הוא טרם פ'לה ל'דבר ונהנה ר'בקה יצאת וגו' ופ'דה על ש'כמה (כד, טו). שני דברים אמר רבינו [הרה"ק רבי שלום מקאמיניא] זצ"ל בשם 'בחור מפרעשבורג', אחד דבר צח ופשוט, והשני חריף. הדבר הראשון הוא: "בפרשת חיי שרה כתוב שר'בקה יצאה לשאוב מים ופ'דה על ש'כמה, וקשה הרי ר'בקה היתה אז רק בת ג'

ובזה פירשתי "כי יודע השם" - שהקב"ה יודע הכל, הוא "דרך צדיקים" שאף אם הם אינם יודעים ומשיגים, אבל דרכם להאמין שה' יודע הכל, אכן "דרך רשעים" הוא לומר "תאבד" שאנחנו אבודים ח"ו".

זר זהב (הגרצ"ה מייזליש אב"ד ווייצען) - בפרשתנו

לדחוק את עצמן בשני "אוי" - אין זה נכון

מה יצא ה'דבר וגו' (כד, ג).

פעם אחת שאל מאן דהו את רבינו הישמה ישראל מאלכסנדר ז"ע, עבור שידוך עם בנו לשדכו עם בת נגיד אחד שהוא בורסקי, ובתוך הדברים סיפר לו שאין לו (לגביר) רק שתי בנות, וא"כ בוודאי יהיה לו כל טוב אצלו.

השיב לו רבינו, הנה חז"ל אמרו (קידושין פ"ב, ב) אוי לו למי שאומנתו בורסקי, ועוד אמרו ז"ל (שם) אוי לו למי שבניו נקבות, וא"כ לדחוק את עצמן בשני "אוי" אין זה נכון.

עשר זכויות (מערכת הישמה ישראל אות יא)

סיפור קבורת הרבי מ'לובלין סמוך לציון הרבי ר' שלום שכנא זצ"ל

תנו לי א'חזת ק'בר ע'מכם וגו' (כג, ד).

מסופר שבתשעה באב שנת תקע"ה בעת פטירת מרן הרה"ק הרבי מ'לובלין ז"ע היה מריבה בין החסידים ובין הקהלה וחברה קדישא בדבר הקרקע, כי היו אז מתנגדים נגד דרכי החסידים.

אזי הלך תלמידו הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ז"ע ועשה עצמו כמתנגד, ודיבר על הרבי בפניהם, וכשומעם כן ביררו אותו ביחד עם ראש הברזל הגאון מו"ה עזריאל אבד"ק לובלין, אשר המה יבחרו לו קבר. הם הלכו על הבית החיים, והראפשיצער היה לו מרא (את חפירה) בידו, והלך אתו לכל המכובדים הקבורים שם, ושאל את הרב מ'לובלין, האם פה אחצוב, וכמובן שכעס עליו הרב מ'לובלין.

עד שבא בסמוך לקברו של הגה"ק רבי

סגולה נפלאה לזיווג הגון

מה יצא הדבר וגו' (כד, ג).

כתב בספה"ק אגרא דכלה (פר' ויצא): מקובל בידינו דכל מי שצריך לישא אשה יאמר בכל יום פרק קכא שבתהלים קודם יהיו לרצון שלפני עקירת רגליו. והרחיב בזה בספרו אגרא דפירקא (אות ס"ג) בשם הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות, מאמר תיקון דין, ח"ד פ"ז) וז"ל: "כל האומר מזמור שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וכו' (תהלים קפ"טל קכ"א) סוף כל תפילותיו, קודם עקירת רגליו, מזמנין לו בת זוגו ההוגנת לו" עכ"ל.

בדומה לזה סיפרה הרבנית קניבסקי ע"ה (מאחורי הפרגוד עמ' 346), כי בהיותה בת עשר, יום אחד אביה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל נשאר להתפלל בבית כי לא הרגיש טוב, והבחינה כי לאחר שפסע 'עושה שלום' טרם ששב למקומו התעכב זמן מה ומלמל בפיו, ושאלה אותו מה האי, ואמר לה כי מסורת בידו מזקינו בעל ה"לשם" סגולה לומר קודם שחוזרים מאמירת 'עושה שלום' - "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים". והוסיפה לאחר שנים סיפר לה תלמיד חכם פלוני כי קבוצת בחורים מבוגרים ששמעו על סגולה זו, ועשו כן, לאחר תקופה כולם התארסו עכ"ד.

ונסיים בדברים נפלאים: לפני שנים השיא הגאון רבי אליעזר פלצינסקי [חתנו של רבי אריה לווין] זצ"ל את בתו בארה"ב. את השבע ברכות האחרון ערך יהודי חסיד באבוב אשר הזמין למסיבה את האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, בקרב עדת חסידי באבוב קיים ניגון מסורתי ל"שיר למעלות אשא עיני אל ההרים" אשר מושר בפייהם בהתרגשות גדולה. הניגון חובר על ידי האדמו"ר רבי בן ציון מבאבוב ה"ד.

עם סיום הניגון המרגש התבקש רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל לשאת את דברו, אך הוא בכלל לא התכונן לדבר באותה מסיבה. לאחר שהפצירו בו אמר את הדברים הבאים:

"שמעתי את ה"שיר למעלות" שלכם. אני לא כל כך יודע לשיר, אבל אני אומר לכם מה מונח בניגון הזה. חז"ל אומרים במדרש (ב"ר פס"ח ב') שפסוק זה אמר יעקב אבינו ע"ה בבואו לחרן "אשא עיני אל ההרים - אל ההורים" דהיינו לאבותיו הקדושים. יעקב אבינו הגיע למקום טומאה, לביתו של לבן הארמי וכאשר חשב לעצמו איך יצליח לשרוד במקום כזה, חיזק את עצמו ונשא עיניו "אל ההורים" שהעמיד את דמות דיוקנם של הוריו הגדולים אל מול עיניו.

אני משער, כי בשנים שלפני פרוץ מלחמת העולם השנייה הרגיש ליבו הגדול של האדמו"ר רבי בן ציון מבאבוב ה"ד איזו רוח סערה המתקרבת לחופי עם ישראל באירופה, אמנם לפני הסערה מתגוררים היהודים איש במקומו, אך לאחר הסערה עלולים הם לפוץ לארבע כנפות תבל מה, יחזיק אפוא את היהודי במקום החדש שאליו יגיע? לפיכך הוא הכין להם כצידה את הניגון "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים" - אל ההורים!

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה
מתחילים
את היום!

• ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית

• אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב

• זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

הגוי שפינה מקומו ברכבת ליהודי, כשבפיו סיפור מרתק ואמיתי...

לפתע, גוי אחד שהבחין שאני מחפש מקום, קם ממקומו ורמז לי שאני יכול לשבת במקומו. האמת שלא רציתי לקחת ממנו את המקום, אע"פ שהייתי חלש ועייף, משום שלא רציתי שממעשה זה ייווצר זכות לאומות, אבל מכיון שהוא בשום אופן לא רצה לשבת שם שוב - התיישבתי במקומו.

לאחר כחמש דקות שאני יושב, הוא ניגש אלי עם חיוך ואמר לי: "בוודאי אתה מתפלל, מדוע פיניתי לך את מקומי" "נכון", עניתי. והוא הסביר: "אכן, אין זה מטבעי ואני חושב שגם לא מטבעם של רוב בני האדם לפנות את מקומם לאדם זה, אבל אספר לך מדוע בכל זאת עשיתי זאת". וכך הוא סיפר...

לפנינו סיפור המלמדנו כמה חשוב כל מעשה קטן של יהודי שיכול לגרום לקידוש השם בעיני האומות, וכך מספר ר' יצחק אייזיק ב. מבני ברק:

באחת השליחויות שלי לארה"ב לטובת מוסדות חשובים בארץ הקודש, עליתי לרכבת הנוסעת

מברונקס למנהטן. מכיון שלא היה לי מקום מתאים לשבת, נעמדתי. במשך הנסיעה התעייפתי, וחיפשתי בקרון השני והשלישי, אולי שם יש מקומות ישיבה פנויים, אך גם שם לא היה.

לפתע, גוי אחד שהבחין שאני מחפש מקום, קם ממקומו ורמז לי שאני יכול לשבת במקומו. האמת שלא רציתי לקחת ממנו את המקום, אע"פ שהייתי חלש ועייף, משום שלא רציתי שממעשה זה ייווצר זכות לאומות, אבל מכיון שהוא בשום אופן לא רצה לשבת שם שוב - התיישבתי במקומו.

לאחר כחמש דקות שאני יושב, הוא ניגש אלי עם חיוך ואמר לי: "בוודאי אתה מתפלל, מדוע פיניתי לך את מקומי" "נכון", עניתי. והוא הסביר:

"אכן, אין זה מטבעי ואני חושב שגם לא מטבעם של רוב בני האדם לפנות את מקומם לאדם זה, אבל אספר לך מדוע בכל זאת עשיתי זאת". וכך הוא סיפר:

בכל יום אני קם בשעה ארבע לפנות בוקר לצורך עבודתי, וחוזר חזרה הביתה בשש בערב. אני נוהר להתייבב במקום העבודה בשעות אלו בהקפדה יתירה, כי בעבודתי תלויה אחזקת מפעל שלם וכל העובדים שם תלויים בי, החל מפתחות הדלתות בבוקר ועד סוף היום. אמנם המשכורת שלי גבוהה ואני מרוצה מאוד, אבל הבוס שלי הזהיר אותי שבאם אאחר אפילו יום אחד - אצטרך לחפש עבודה אחרת. וכבר היו שניים שקדמו לי בתפקיד ומפני איחור קל סולקו ללא שום פשרות.

ערב אחד כשהייתי בדרכי הביתה, נקלעתי לפקק גדול מאוד

ככביש עקב תאונת דרכים, ורק בשעה אחת בלילה הגעתי לבית כשאני מותש ועייף מאוד ועליתי לישון, ורק בשעה חמש התעוררתי.

קמתי בבהלה גדולה, כי בעוד רבע שעה העבודה מתחילה, ואין לי שום אפשרות להספיק להגיע לשם בתוך רבע שעה. יצאתי מביתי בלי להתארגן כלל וכלל ונכנסתי לרכב כשאני מוכן לנסוע במהירות מופרזת, ואז... אני מנסה להתניע את הרכב, אך הוא לא נדלק.

ניסיתי להתניעו שוב מספר פעמים, אך ללא הצלחה.

יצאתי בלחץ גדול מהרכב ולא ידעתי את נפשי. לפתע אני מבחין בשכני היהודי שיוצא מביתו לעבר בית הכנסת כשתיק הטלית והתפילין בידו, וכשחיוך נסוך על פניו הוא אומר לי בהארת פנים "שלום ובוקר טוב". הדבר הרגיע אותי והחדיר בליבי שלושה ניגשות אליו וסיפרתי לו את מצבי העגום, ושאלתיו אם יש לו איזושהי עצה למצב כזה.

שכני היהודי הרים את עיניו לשמים ואמר: באמת על פי הטבע אין סיכוי שתעבור את זה בשלום, אבל יש בורא לעולם וממנו לא ייבצר דבר. בקש ממנו שיעזור לך, תעלה לרכבת והוא יושיע אותך. היתה זו הפעם הראשונה בחיי ששמעתי אדם שמדבר מתוך כזו אמונה תמימה, ובפרט שהוא אמר את הדברים עם כזה ביטחון שבוודאי יהיה טוב - הוא שכנע אותי לחלוטין שבורא עולם יכול לעזור לי גם במצב כזה. התפללתי לבורא ועליתי לרכבת, ובמקום לדאוג כל הדרך, הארת הפנים והמילים של שכני מילאו את ליבי.

כשהגעתי לפתח מקום עבודתי ציפיתי לתלונות רבות מצד כל העובדים הממתנים לי בחוץ כבר שעה וחצי, ואף התחלתי לחשוב מה אעשה ברגע שאחרי הבשורה של הפיטורין, אבל אז הלא יאמן ארע.

נכנסתי לחצר המפעל וראיתי שהדלתות פתוחות לרווחה. לא הבנתי מי פתח אותם. נכנסתי פנימה וראיתי פועלים שעובדים שם וריח בויב נורא במקום, מכל עמית לעבודה לא היו שם כי אם הבוס לבדו.

מי כשראה אותי הוא ניגש אלי וביקש את סליחתי שהגעתי לשווא, והסביר לי:

"בערב התפרץ הביוב במפעל באופן נורא שלא היה שייך לעבוד היום, ולכן אתמול בלילה הודיעו לכולם לא להגיע, רק לך כנראה שכחו להודיע".

"זה בסדר, אין שום בעיה", הייכתי ואמרתי, ופניתי לחזור לביתי. כשהגעתי הביתה, ניגשתי לשכני היהודי וסיפרתי לו כל זאת,

השכן לא רצה בשום אופן לקבל את הצ'ק, ואמר לי: "זוהי מצוותי כיהודי, לפרסם את שם בוראי המחיה אותי ומיטיב לי בכל עת, ואינני חפץ לקבל על כך שום תשלום. אם ברצונך להכיר לי טובה" הוא המשיך ואמר: "תיטיב ליהודים כשיצטרכו לעזרתך"

ומאיך דוגל המשגיח בשיטה שאין לעמוד על גבם של הבחורים על כל צעד ושעל. סבור הוא שעצמאות מבוקרת יש בה כדי להצמיח את הבחורים. כך שמע מרבותיו, כי אומנם במשתלה תחת עיניו הפקוחות של הגנן וידי האמונות – צומחים פרחים יפהיים ושובי כל לב, אבל הארזים הגדולים – צומחים ביער... וכך מתלבט לו המשגיח מה יעשה, שופך את נפשו בכמה פרקי תהלים ולפתע מנצנץ הרעיון המבריק. ישלח את יענקי עם אותם בחורים. אלו מצדם ייהנו מחברתו הקלילה והעליוזה, ומאיך אם יענקי בשטח, אין מתח. יכול היה להיות סמוך ובטוח שהטיול הנכסף יתנהל על מי מנוחות הן במישור הגשמי והן במישור הרוחני.

יענקי שומע את בקשתו-תחינתו של המשגיח ולאחר היסוס קל משיב בחיוב. אומנם, תכנן לאותו יום כמה סידורים דחופים בכל מיני משרדי ממשלה בנקים ועירייה, שבעולמם האפרורי יש רק שעות קבלה נוקשות ולא מתאימות לאברך שבבקרם נתונים כל מעיינו לטווח-שולחן-ערוך הלכות מוקצה. ובכל זאת, האחריות על נפשות (וגופות) בחורים היקרים לליבו, דוחה אותם סידורים, שימתינו בסבלנות להזדמנות אחרת. וגם שלא לשמה יש כאן – התרענות קלה גם היא ראוייה בימים שכאלו.

וכך יוצר יענקי את הקשר עם "ראש החבורה", מספר בעדינות ששמע שיש טיול ראשון יש מקום פנוי עבורו בטנדר" (וכמובן שיש...!). הנסיעה והטיול חולפים בנעימים, החלטתו של המשגיח מוכיחה את עצמה, שכן עצם נוכחותו של יענקי עם הבחורים מבטלת ממילא כל מיני מחשבות, תוכניות ודמיונות נעורים. אלא שכל יום, גם זה שהתחיל בזריחה, סופו שתשקע שמשו ויפנה את מקומו ללילה שאחריו.

וכאן החל מתגלע הויכוח הראשון בין "רבי אברהם יעקב" לראש החבורה – יוסי. יוסי רוצה לטייל בעוד איזו מערה בסביבה "שאינ מצב להיות כאן באזור ולפספס אותה", ואילו יענקי חושש משעת בין הערביים כזו – שעה שבה נבראו המזיקים, גם התוכנית הזו מסוכנת ועלולה לגרום נזקים. בסופו של דבר מגיעים לפשרה, ייסעו אל המערה, ויענקי הוא שיכנס לבדוק אם בשעה כזו אפשר עוד לבקר בה... יענקי אינו מהפחדנים, ובכל זאת ליבו הולם בעוז כשהוא נכנס פנימה.

ברוב חפזו להיכנס כדי לצאת, לא הבחין בשלט אזהרה עם הרבה סימני קריאה בכניסה למערה. בעודו בפנים חש כמועל בתפקידו וייסר את עצמו שלא לשם כך נשלח על ידי המשגיח, אלא שייסוריו לא נמשכו זמן רב... צעד אחד לא נכון, אבן סוררת שלא נכנעה למדרך כף רגלו, פתאום הרגיש שהוא נופל ועלטה עמוקה השתררה סביבו... לא ידע כמה זמן היה שרוי באותה עלטה, כיוון שגם כשהתעורר המשיכה לשרור סביבו, סמיכה שקטה ומעיקה. מתברר כי בכניסה למערה היה שלט אזהרה על כך שבמערה נפערו כמה בורות והכניסה מסוכנת. למעשה כניסתה אף גודרה, אך שיתוף פעולה לא יזום בין מטיילים חסרי אחריות מחד וגנבי מתכות מאידך, גרם לכך שרק השלט נותר, אותו שלט שיענקי לא ראה.

כך מעד יענקי, נפל לתוך אחד מאותם בורות, שבר יד ורגל, וגרוע מכל את עצם הגולגולת. עצמות אולי סופן להתאחות, אבל אותה מכה איומה שחטף הראש – היא שגרמה לו ימים ארוכים של חוסר הכרה על סף התעוררות, נים ולא נים תיר ולא תיר.

והוספתי, שהיה שווה לי כל הדבר הזה בכדי לגלות את כוח האמונה בבורא, ובפרט שהיה כאן נס גדול בכך שהבוס שלי לא שם לב לכך שהגעתי מאוחר, ולא חשב מה היה קורה אילו היה זה יום רגיל, אע"פ שבטבעו הוא כן מתייחס לכאלו דברים בחומרה, ואף היה מסוגל לפטר אותי מחמת כך.

כתבתי צ'ק על סך שמונה עשרה אלף דולר ואמרתי לו: "זו המשכורת החודשית שלי ואת זה אני רוצה לתת לך, כי בזכותך אני לא מפוטר מהעבודה, וזה תשלום על האומנות המיוחדת של האמונה שגילית לי, שעתה אני בטוח שאוכל לצאת מכל צרה שלא תבוא."

השכן לא רצה בשום אופן לקבל את הצ'ק, ואמר לי: "זוהי מצוותי כיהודי, לפרסם את שם בוראי המחיה אותי ומיטיב לי בכל עת, ואינני חפץ לקבל על כך שום תשלום. אם ברצונך להכיר לי טובה" הוא המשיך ואמר: "תיטיב ליהודים כשיצטרכו לעזרתך".

עכשיו מבין אתה מדוע פינית לך את מקומי?
(בך בטחננו - מאת ר' צבי נקר)

סיפור בן זמננו: קיבל על עצמו לאכול סעודת מלוא מלכה וחזר אליו מאור עיניו באורח נס

ברוב חפזו להיכנס כדי לצאת, לא הבחין בשלט אזהרה עם הרבה סימני קריאה בכניסה למערה. בעודו בפנים חש כמועל בתפקידו וייסר את עצמו שלא לשם כך נשלח על ידי המשגיח, אלא שייסוריו לא נמשכו זמן רב... צעד אחד לא נכון, אבן סוררת שלא נכנעה למדרך כף רגלו, פתאום הרגיש שהוא נופל ועלטה עמוקה השתררה סביבו... לא ידע כמה זמן היה שרוי באותה עלטה, כיוון שגם כשהתעורר המשיכה לשרור סביבו, סמיכה שקטה ומעיקה. מתברר כי בכניסה למערה היה שלט אזהרה על כך שבמערה נפערו כמה בורות והכניסה מסוכנת. למעשה כניסתה אף גודרה, אך שיתוף פעולה לא יזום בין מטיילים חסרי אחריות מחד וגנבי מתכות מאידך, גרם לכך שרק השלט נותר, אותו שלט שיענקי לא ראה.

ערב אחד בימי בין הזמנים צלצל הטלפון בביתו של אברהם יעקב (יענקל), אברך נעים הליכות. על הקו היה רבי שלמה, המשגיח בשיבה שבה יענקי לומד ומלמד.

בפיו של המשגיח – יהודי יקר ובעל נפש עמוקה ורגישה – בקשה לא שיגרתית. נודע לו שכמה מבחורי הישיבה מתעתדים לצאת לטיול הרפתקני. זו ממש בעיה: מצד אחד מי יודע אלו סכנות ופחי יוקשים רוחניים וגשמיים עלול להצמיח טיול שכזה,

רקיעים, ועל יד מיטתו של רבי אברהם יעקב ניצב יוסי, גם הוא שקוע בספר התהילים, מבקש בתחינה פרק אחר פרק. לפתע נפתחת הדלת חרישית. אל החדר נכנס רבי שלמה – המשגיח הנערץ. רבי שלמה מודע היטב לחומרת המצב, אך לא מלאו ליבו להצטרף לתפילה בכותל המערבי, חש שאינו מסוגל להביט בפני המשפחה. מבחינתו כעת היא שעת הכושר לבוא ולבקר את האברך היקר השווה במצב כה קשה. שמע מיוסי את מצבו של יענקי, והצטרף אליו לאמירת תהילים.

לאחר כשעה של תפילה משתפכת ומתחננת, פנה לפתע אל יוסי ושאל: "סעדת כבר הערב?". יוסי מביט במשגיח בפנים תמהות, בשבועיים האחרונים בקושי הצליח לבלוע משהו, וכאן בחדר הזה, ליד מיטתו של מחוסר ההכרה, מצפה ממנו המשגיח שיאכל?

המשגיח לא הניח לו. "הלא כעת מוצאי שבת, ומן הראוי לסעוד מלווה מלכה". התימהון לא סר מפניו של יוסי, "האומנם? חובה? גם כאן בחדר?" והמשגיח בשלו: "סעודת מלווה מלכה אינה סעודה של הנאה גשמית, הגוף כבר התעדר במאכלי שבת שלוש פעמים ואינו מבקש כעת תענוגות נוספים. כעת זוהי סעודה של דוד מלכא משיחא, סעודה שכולה לשמים".

יוסי מצביע על חבילת עוגיות שנמצאת בחדר אך המשגיח לא מסתפק. "ראוי יותר ליטול ידיים". ממטבח המחלקה הוא מביא כמה פרוסות חלה שנותרו שם בדרך נס, מוזג שתי כוסות תה מהביל וסועד לצידו של יוסי בשתיקה. אלא שהשתיקה אינה אורחת רצויה בסעודת מלווה מלכה. סעודה שכזו זרחה שתהא מתובלת בסיפורי צדיקים המדוממים את האדם טפח מעל הקרקע ומציבים אותו בעולם שכולו טוהר רוחני, עולם של טהרת המוח והלב, עולם של קדושה אפופה ברגש טמיד ונעלם... וכך הוא מספר ליוסי: "דע לך כי סעודה של ממש במוצאי שבת קודש היא מנהג המקיף את כלל ישראל.

מסופר על הגר"א מוילנא שפעם אחת חלה במוצאי שבת והקיא ולא היה יכול לאכול סעודה רביעית, אך לאחר שישן כמה שעות וחזר לכוחותיו, ביקש מבני משפחתו שיבדקו אם טרם עלה השחר, וכשראו שאכן עדיין לא עבר הלילה, ביקש שיפורדו עבורו כזית פת ויאכילוהו כדי שיקיים מצוות סעודה רביעית.

ועוד מסופר עליו, שפעם אחת הגיע אליו תלמידו הגדול רבי חיים מוואלוז'ין במוצאי שבת, שאלו הגר"א "האם אכלת סעודת מלווה מלכה?". רבי חיים השיבו "איני בקו הבריאות וחושש אני שהאכילה תזיק לי, הקלתי לעצמי לצאת ידי חובת הסעודה בעוגת דבש". הגר"א לא הסכים עימו וציווה עליו לקיים מייד את המצווה בפת. וכך היו יושבים המשגיח יוסי ולא הבחינו השניים כי יענקי התעורר ומאזין לשיחתם, ואף הוא לא היה בו כוח להסב את תשומת לבם אליו. אך את הדברים שמע והחל זועק ממעמקי ליבו:

הדאגה לשלומו עטפה את משפחתו, ידידיו, חברי הכולל, בחורי הישיבה ובני הקהילה. הכל עמדו בתפילה לשלומו ובריאותו של אברך יקר שבביתו שלושה פעויות הזקוקים לאבא.

בראש הדואגים, שניים. דואגים, מלאי חרדה ויגון ואכולי חרטה. המשגיח ויוסי. כל אחד כשלעצמו מאשים את עצמו. המשגיח שביקש מיענקי להצטרף לטיול, ויוסי שהתעקש על אותה מערה... רבי שלמה המשגיח ערך חשבון נפש אם הקו החינוכי בו נקט נכון היה, או שמא שגה. ליבו הכהו ונטה לחלות בעצמו את הקולר. ויוסי... יוסי לא מש מספר התהילים. הוא מתחנן לבני המשפחה שירשו לו לשהות ליד מיטתו של "רבי אברהם יעקב" בשעות שאין מי שיהיה שם.

אביו של יענקי יהודי חסידי, מלא אמונה זכה וצלולה, שיודע וחי את ההכרה שלא פלוני הוא הגורם והאשם בכל דבר שאירע או קרה, התמלא עליו חמלה והסכים. כיום אנו יודעים כי יענקי לא היה מחוסר הכרה ממש, יתכן שאם ירצה יכול הוא להתעורר, אלא שאינו רוצה. אינו רוצה לחיות. בוקר אחד סר מעליו הערפל המעיק באופן חלקי, ומתוך הטשטוש שמע את ביקור הרופאים. הרופא שקרב אל מיטתו לא הבחין בערנותו החלקית ובתוך הסקירה הסביר בידענות מופרזת: "הבחור הזה, בעיה גדולה. קיבל מכה חזקה בגולגולת ועבר ניתוח בראש שהציל את חייו. אך טרם התאושש. לפי בדיקות ראשוניות ככל הנראה מוחו נפגע קשות באזור מרכז הראיה. גם אם יתעורר כנראה לא יוכל לראות!".

הדברים הנחרצים שיקעו את יענקי בגל עמוק של דכדוך, ובחוסר רצון לצאת מהערפול. בתוכו קיננה מחשבה איומה, "סומא חשוב כמת! למה לי חיים?". המשפחה מבררת אצל הרופאים מדוע יענקי אינו מתעורר מחוסר ההכרה. והם עונים: "אין שום סיבה שלא יתעורר. הוא רק צריך לרצות!".

התשובה הזו גורמת למשפחה לשהות על יד מיטתו שעות ארוכות יותר, לדבר אליו, לבקש ממנו, לשיר שירים אהובים ועוד, אך מאום לא מועיל... ליענקי אח מבוגר ממנו בשלוש שנים – איציק, מאז ילדותם הם קשורים זה לזה בקשר עז בל ניתק. גם לאחר נישואיהם, כשיענקי מתגורר בעיר אחת ואיציק בקריה בעיר אחרת, הם שומרים על קשר רציף יום יומי. כבר שנים ארוכות שהם לומדים בחברותא טלפונית ספרי מחשבה ומוסר של הראשונים, דבר יום ביומו. איציק החליט שלא עת לחשות.

בערב שבת ארגן את כל בני המשפחה, האחים-הגיסים-האחיינים – בני הדודים וכל הקרובים יותר ופחות, לתפילת רבים בכותל המערבי שתתקיים במוצאי שבת הקרוב. השבת יצאה ובני המשפחה מתאספים אל הכותל זה אחר זה לתפילה שתבקע

**חמש עשרה שנים עברו
מאז, וברוך ה' לא החסרתי
מאז אף פעם סעודת מלווה
מלכה אחת על הפת. גם
בערב זה, למרות המהירות
בה נחפזו לצאת תיכף אחר
הבדלה ולהזדרז לטוס,
הכנתי עמי כצידה לדרך
כמה "כזיתים" ליטול עליהם
ידיים, אלא שברוב חיפזון
נשכחו. משום כך נקל לך
להבין שאילמלא מצאתי
לפני העלייה למטוס אותו
יהודי טוב לב שחלק עמי פת
לחמו, מוכן הייתי להפסיד
את הטיסה... וכי חוש הראייה,
מאור עיניים, אינו יקר יותר
מאותם כמה מאות דולרים
שעלה הכרטיס!?"**

יום אחד אירעה לאיש 'תקלה', ובטעות הקדים את בואו ברבע שעה. הוא התנצל והסביר שהעדיף להמתין בביתו של הרב מאשר ברחוב. הרב אוברלנדר קיבל את פניו במאור פנים. סוף-סוף יוכל לשוחח עמו מעט.

זה קרה בשנת תשמ"ט, כאשר הרב ברוך אוברלנדר בא לבודפשט, בירת הונגריה, בשליחות הרבי מליובאוויטש. עם בואו ייסד שיעור תורה שבועי. בכל יום שני, בשעת ערב, התאספו יהודים ללימוד פרשת השבוע עם מדרשים וביאורים מספרי החסידות. אט-אט גדל מעגל המשתתפים, עד שהקיף כחמישים יהודים שבאו ללמוד בקביעות.

כבר באותו ערב עדכן הרב אוברלנדר את אביו בידיעה המסעירה. זה שוחח עם אביו ואימת את העובדה שענף מן המשפחה נסחף לקומוניזם. "לפני שעזבנו את הונגריה", סיפר הסבא, "הפצרנו בהם שישמרו מצוות בסיסיות, אבל לא הצלחנו". ואביו הוסיף: "ברוך, אנא השלם את מה שהוריי לא הצליחו לעשות!".

המפגש המרגש הוליד קרבה מיוחדת בין פטר לרב אוברלנדר. פטר התמיד לבוא לשיעורים השבועיים, אך לא התקדם בשמירת המצוות. הרב אוברלנדר לא לחץ עליו.

בין המשתתפים בשיעור היה גם פטר גרגיי, דוקטור למחשבים ואדם משכיל מאוד. באותו זמן עבד בשירות האו"ם. הרב אוברלנדר שם לב לדייקנות המאפיינת את האיש. תמיד בא בשעת תחילת השיעור ועזב עם סיומו. כמעט לא החסיר שיעור. ואולם בשונה מיתר המשתתפים, שעמם יצר הרב אוברלנדר קשרי ידידות אחרי השיעור, הרי שעם פטר לא נוצרה הזדמנות לפיתוח ההיכרות.

יום אחד אירעה לאיש 'תקלה', ובטעות הקדים את בואו ברבע שעה. הוא התנצל והסביר שהעדיף להמתין בביתו של הרב מאשר ברחוב. הרב אוברלנדר קיבל את פניו במאור פנים. סוף-סוף יוכל לשוחח עמו מעט.

"מה שם משפחתך המקורי?", שאל הרב אוברלנדר. רבים מיהודי הונגריה, ששרדו בשואה, המירו את שם משפחתם היהודי בשם מקומי, מתוך רצון להיטמע באוכלוסייה הנכרית. כך נהפך 'שטיין' לכובש, 'קליין' לקלף וכיוצא בזה.

"גרינוולד", השיב פטר בפשטות. "ומה שם אביו, וסבך?", הוסיף ושאל הרב אוברלנדר. "לאבא קראו משה", הציג פטר את שורשיו המשפחתיים. "לאביו אליעזר-דוד, ולאביו שלמה, והוא התגורר בפקש. מקור המשפחה בעיר צ'רנה".

"ובמה עסק סבך?", הוסיף הרב אוברלנדר לחקור. "בסחר בעצים",

"ריבוננו של עולם!! חושה להושיעני ולהאיר את עיניי! אני מקבל על עצמי אם אתאושש ואבריא, להקפיד בכל כוחי לסעוד מלווה מלכה וליטול בה ידיים על הפת". מעבר לכך לא עמדו לו כוחותיו, ושקע שוב בערפל סמיך.

...

"נוסעים יקרים. אתם מתבקשים לחגור חגורות. בעוד עשרים דקות ננחת בנמל היתרו שבלונדון. הטמפרטורה על הקרקע 4 מעלות". קולו של הקברניט גרם לרבי אברהם יעקב להזדרז ולסיים את סיפורו כדי שהוא וכן שיחוו עוד יספיקו לברך ברכת המזון על סעודת מלווה מלכה הממושכת שיערכו.

שכן בדקה האחרונה לפני ששערי העלייה למטוס נסגרו ויענקי כמעט ונשאר בשדה התעופה, מצא יהודי יקר שהחזיק בצקלוננו כמה לחמניות, כאלו שניתן ליטול עליהם ידיים, ובשמחה פרס מהן לרבי אברהם יעקב וכן לווייתו.

וכך סיים רבי אברהם יעקב את סיפורו, "כאמור הייתי מחוסר הכרה – אך מאותה קבלה שקיבלתי באותה סעודת מלווה מלכה שנערכה לצידו, חל שיפור של ממש במצבי. אחד מגדולי הרבנים עמם נועצו בני משפחתי הורה שמעתה והלאה ישתמשו בשמי המלא "אברהם יעקב", ולא "יענקי". אכן, חזרתי להכרה מלאה אחרי כמה חודשים. מאור עיני חזר אלי כאלו מאום לא ארע.

חמש עשרה שנים עברו מאז, וברוך ה' לא החסרתי מאז אף פעם סעודת מלווה מלכה אחת על הפת. גם בערב זה, למרות המהירות בה נחפזו לצאת תיכף אחר הבדלה ולהזדרז לטוס, הכנתי עמי כצידה לדרך כמה "כזיתים" ליטול עליהם ידיים, אלא שברוב חיפזון נשכחו. משום כך נקל לך להבין שאילמלא מצאתי לפני העלייה למטוס אותו יהודי טוב לב שחלק עמי פת לחמו, מוכן הייתי להפסיד את הטיסה... וכי חוש הראייה, מאור עיניים, אינו יקר יותר מאותם כמה מאות זולרים שעלה הכרטיס?!". מסיפור מפעים זה לומדים אנו את הכוח של קבלה טובה על ידי דיבור ואת הישועה שבאה בעקבותיה!...

מצא את קרובו האבוד בשיעור תורה, קירב אותו ליהדות עד שהסכים למול את עצמו ומתקרב לתורה ומצוות...
בין המשתתפים בשיעור היה גם פטר גרגיי, דוקטור למחשבים ואדם משכיל מאוד. באותו זמן עבד בשירות האו"ם. הרב אוברלנדר שם לב לדייקנות המאפיינת את האיש. תמיד בא בשעת תחילת השיעור ועזב עם סיומו. כמעט לא החסיר שיעור. ואולם בשונה מיתר המשתתפים, שעמם יצר הרב אוברלנדר קשרי ידידות אחרי השיעור, הרי שעם פטר לא נוצרה הזדמנות לפיתוח ההיכרות.

בהקדם האפשרי.
"מתי נוח לך?", שאל הרב אוברלנדר, מופתע מהבקשה הלא-צפויה.

"מבחינתי, מחר בבוקר!", השיב פטר, והותיר את הרב אוברלנדר נדהם. מעולם לא התעניין פטר בשמירת מצווה כלשהי, והנה הוא מבקש למול את עצמו כאן ועכשיו! הרב אוברלנדר לא היה יכול שלא לתהות לפשר הבקשה הדחופה.

"אסביר לך", השיב פטר בנחת. "מזמן גמלה בלבי ההחלטה לבוא בברית, אלא שהרגשתי שאיני מסוגל לעשות זאת בטרם אעשה קודם לכן הכנה ראויה. החלטתי לסיים ללמוד את המישה חומשי תורה ואחר-כך לקיים את המצווה. ובכן, מאחר שסיימנו היום את פרשת ברכה, אפשר מבחינתי לעשות את הברית וחבל על כל יום".
בברית המילה שימש הרב אוברלנדר סנדק. "איזה שם יהודי תבחר לעצמך?", שאל את הנימול. "דוד", השיב פטר, "על שם סבי".

"אני מעריך ששמו המלא היה אליעזר-דוד, כשמו של דודנו הגאון אליעזר-דוד, רבה של סאטמר", הסביר הרב אוברלנדר. כך היה פטר גרניי לאליעזר-דוד גרינוולד, ובא בבריתו של אברהם אבינו. סגירת מעגל רב-דורית מרגשת.

מאז התהדק הקשר בין קרובי המשפחה, הרב והדוקטור. הרב אוברלנדר קנה בעבורו תפילין ומזוזות, וכיום אליעזר-דוד הוא ממקורביו הנאמנים, והוא מוסיף ומתקדם בשמירת התורה והמצוות בדרך לשוב אל מורשת משפחתו.

(גליון שיחת השבוע)

ענה פטר. ארשת הפתעה עלתה על פני הרב אוברלנדר. "אמה של סבתי הייתה אחותו של ר' שלמה, אביו של סבך!", הדהים את האיש. "לא ייתכן!", נמלטה זעקה מפיו של הדוקטור. דקות ארוכות ישבו השניים דוממים, מנסים לעכל את התגלית המפתיעה. אחר-כך סיפר הרב אוברלנדר לפטר את קורות משפחתם, שהייתה מיוחסת וחשובה בהונגריה. שניים מאחי הסבא רבא והסבתא רבתא שלהם היו הגאון רבי משה, רבה של חוסט (ומחבר הספר 'ערוגת הבושם'), ורבי אליעזר-דוד, רבה של סאטמר (ומחבר הספר 'קרן לדוד'). הרב אוברלנדר הוציא את הספרים מן הארון והציגם לפני פטר, והוא התרגש מאוד לראותם.

כבר באותו ערב עדכן הרב אוברלנדר את אביו בידיעה המסעירה. זה שוחח עם אביו ואימת את העובדה שענף מן המשפחה נסחף לקומוניזם. "לפני שעזבנו את הונגריה", סיפר הסבא, "הפצרנו בהם שישמרו מצוות בסיסיות, אבל לא הצלחנו". ואביו הוסיף: "ברוך, אנא השלם את מה שהורי לא הצליחו לעשות!".

המפגש המרגש הוליד קרבה מיוחדת בין פטר לרב אוברלנדר. פטר התמיד לבוא לשיעורים השבועיים, אך לא התקדם בשמירת המצוות. הרב אוברלנדר לא לחץ עליו.

שנתיים חלפו ומשתתפי השיעור זכו לסיים את לימוד התורה כולה. הרב אוברלנדר ערך 'סיום' חגיגי, ובמהלכו למדו את פרשת ברכה, הרימו 'לחיים' ואיחלו זה לזה שיוסיפו ויעלו במעלות התורה.

בתום החגיגה ניגש פטר לרב אוברלנדר וביקש לשוחח עמו. השניים סרו הצדה. "אני חושב שהגיע הזמן שאכנס בבריתו של אברהם אבינו", אמר פטר, "ושאלתי היא איך אפשר לעשות זאת

בס"ד

שישיני ישימהו בשמחה ההרה

מבצע אדיד לדגל סיום הש"ס ירושלמי

ש"ס פנינים 499 ₪
במקום 599

ש"ס פנינים 999 ₪
במקום 1290

היים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

פניני אביר יעקב

מחברים לתורתו של המקובל האלוקי רבי יעקב אבוחצירא זי"ע

פנינים על הפרשה:

רצונות הנשמה והגוף בעולם הזה

ויקם אברהם מעל פני מתו, וידבר אל בני חת לאמר. גר ותושב אנכי עמכם וגו' (בראשית כג ג-ד). אפשר לפרש הפסוקים האלו בדרך רמז על הנשמה והגוף, דידוע דהנשמה נקראת בשם איש והגוף בשם אשה. והנה הנשמה כל חשקה ותאוה הוא באותו עולם, ואין לה תאוה וחפץ בכל מה שעושה אדם לצרכי גופו בזה העולם (קה"ר ו ז), רק במה שמסגל בתורה ובמצוות ובמעשים טובים. והנה אין ספק שאין אדם יכול להשיג מעלת התורה ומעשים טובים אם לא המית עצמו בעולם הזה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סג:) על פסוק (במדבר יט יד) 'אדם כי ימות באהל'. וכשמישים אדם עצמו כמת בעולם הזה, בזה נצל מיצר הרע ומתאוותיו (תמיד לב.), וכמו שאנו מתפללים בכל יום ונפשי כעפר לכל תהיה, וזהו חשקה של הנשמה, אם משים הגוף עצמו מת, דבזה יכול להרויח תורה ומעשים טובים:

ומטעם זה הרשעים אפלו בחייהם קרואים מתים (ברכות יח:), משום דהנשמה אינה שורה אלא במי שמישים עצמו מת בעולם הזה ומבקש כי אם העולם הבא, והרשעים שמבקשים תאוות העולם הזה וחייהם שלהם לצרכי גופם, הנשמה בורחת מהם, ולפיכך נקראים מתים אפלו בחייהם. נמצא שני פעמים נקראים מתים, חד בעודם חיים וחד לאחר המיתה:

הנשמה מבקשת מהאברים שיחשיבו את עצמם כמתים

והנה הנשמה יש לה מנוחה ושמחה כשהגוף שומע לעצתה וחושב עצמו מת כדי לעבד ה' בתמימות. וזהו שאמר ויקם אברהם, היא הנשמה, מעל פני מתו, כלומר, קדם מיתתה, בעודה בחיים בעולם הזה, מיום בואה לאדם היא חושבת עצמה כאלו היא מתה. ואם האברים נשמעים לה, היא נותנת להם עצת שיחשבו לה כאלו היא מתה וגם הם כאלו הם מתים, ובזה ירויחו תורה ומעשים טובים. וזהו וידבר אל בני חת לאמר, הם האברים, אם יש בהם חתת אלהים ויראת ה' ושומעים לעצת הנשמה, וזהו בני חת, האברים שיש בהם חתת ה':

עצות וסגולות:

ענייני לימוד התורה (ה')

ובפרט מי שעוסק בתורת ה' תמימה, תורת אמת, ראוי לו להזהר הרבה שלא להוציא מפיו שום דבר שקר, כי אין מלאכתו כלה אמת והוא מוציא מפיו דבר שקר, נמצא בונה מצד זה וסותר מצד זה. (אלף בינה, אות ו"ו ג)

בלימוד התורה מעוררים הסוד שבה

כל התורה כלה שמותיו של הקדוש ברוך הוא (זוהר ח"ב קכד.), וכל אותיותיה צורתם ונקודתם וטעמיהם סוד, וכשהתינוקות קוראים מעוררים כח הסוד הרמוז בקריאתם למעלה.

(דורש טוב, דרוש א' למתן תורה)

יודה לה' על שזכה לעסוק בתורה

כשיזכה האדם ויהיה חלקו מיושבי בית המדרש, צריך לתת הודאה להקדוש ברוך הוא שנתן חלקו מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות, כתפלת רבי נחוניא בן הקנה (ברכות כח:): 'מודה אני לפניך ה' אלהי, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות, שאני משכים והם משכימים, אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים וכו'.

(פיתוחי חותם פרשת בראשית, ד"ה ושם אחיו)

יודה לה' על שאינו מיושבי קרנות

צריך האדם הזה שזכה להיות מיושבי בית המדרש, לתת הודאה להקדוש ברוך הוא ששם חלקו מיושבי בית המדרש וברא לו מלאך שמובילו לבית המדרש. כי הלא תראה, יש בני אדם דומים לו והם מיושבי קרנות, ומי גרם להם זה, ההליכה שהלכו למקום קרנות, נברא ממנה מלאך רע שמוביל אותם למקום שחוק וקלות ראש. לפיכך האדם שזכה בחלק טוב צריך לתת הודאה ושבח להקדוש ברוך הוא.

(פיתוחי חותם שם)

הלומד בעת צרה, זכותו גדולה יותר

והתורה שלומד האדם בעת צרתו, גדולה זכותה הרבה, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (קה"ר ב ט) על מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ב ט) 'אף חכמתי עמדה לי', 'חכמתי שלמדתי ב'אף' היא שעמדה לי, דהינו שלמד חכמה אף על פי שהיה בחרון אף וצרה גדולה. מכאן אתה למד, שגדול כח זכות הלומד תורה מתוך צרה, ללומדה מתוך מנוחה.

(אלף בינה אות כ"ף ג)

אם יכול ללמוד הרבה - חייב לעשות כך

כתב רש"י ז"ל על פסוק (תהלים קיט) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך'. דהעושה חק לתורה שלא ילמד בכל יום רק חק קצוב ולא יוסיף עליו, נקרא מפר תורה, רק חובה עליו ללמד כל היום אם יש לו פנאי (ר"ן נדרים ה. ד"ה הא קמ"ל).

(אלף בינה אות סמ"ך א)

כשמראה אדם את רצונו בתורה - היא פותחת לו

תורתנו הקדושה, בתחלה קדם שילמד האדם הדלת סגורה, וכשמבקש אנה יוכל לראות היא מדברת לו ברמז, וכשחוקר ברמז הוא לידע אותו על בריו מלב ומנפש אז רואה התורה הקדושה שחשקו בה, פותחת לו ומגלית לו כל רזיה וסודותיה (סנהדרין צט: וברש"י שם).

כשרואה התורה שהוא מתאוה ומשתוקק לדבריה, קוראה לו אדון ומקבדתו ומרוממתו ומלמדתו בלי טרח (מגילה ו: מדרש תהלים כז ב).

(פיתוחי חותם, פרשת חיי שרה)

העוסק בתורה צריך ליהזר יותר שלא לשקר

לא יוציא דבר שקר מפיו לעולם, אפלו במלי דעלמא, שאין לך דבר מגנה יותר מן השקר (סנהדרין צב. סוטה מב:),

גם מחיים כדכתבנו:

וזהו ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו, התאווה שיש לו הגורמת לו קבורה כפולה, יתננה תחת ממשלתי, דהיינו ימנע ממנו תאות העולם הזה ויתאווה כי אם תאות העולם הבא כמו שאני מתאווה. ומה שאמר אשר בקצה שדהו, לפי שהעולם הזה נקרא 'שדה', מלשון חרבה, והעושה העולם הזה עקר, מחשב כאלו מחזק בשדהו לחרש ולזרע ולקצר בשפי והשקט. ומה שאמר בקצה, כלומר השוטה חושב שהעולם שדהו ומחזק בו, ואינו אלא בקצהו, חוץ ממנו, כי 'מיו כצל עובר' (תהלים קמד ד), נאבד הוא מן השדה והשדה נשאר במקומו:

בזה הנשמה תזכה לעוה"ב והגוף יזכה לתחיית המתים

לפיכך כשיתבונן בתאוות העולם הזה ימצא שהם יסוד נופל אין בו ממש, והעקר הוא עולם הבא והנאותיו וכסופיו, ולפיכך אמר בכסף מלא יתננה לי, כלומר בכסופא והנאה שלמה שבאותו עולם, בשבילה יעבד, ויסיר תאות זה העולם וימסרנה בידי. דבאותו עולם, כל מעלה וגדלה שתשיג הנשמה, גם הגוף משיג חלוץ עצמים וקימה בתחית המתים, כמו שנאמר (ישעיה נח יא) 'והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ', הרי בהדיא כתיבי צחצוח הנפש וחלוץ עצמים. וכיון שיש לו הנאות וכסופים באותו עולם, לפיכך תאות זה העולם יקברנה ויתננה לי, תחת עצתי. בתוככם לאחזת קבר, כשאר אברים הנקברים מהנאות העולם הזה, גם תאווה המתגברת תקבר. זהו עקר העבודה השלמה:

(פיתוחי חותם פרשת חיי שרה)

המואס בהבלי העוה"ז - מסייעים בידו

גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך (תהלים קיט יט). מה שאמר גר אנכי בארץ, כונתו כיון דימי אדם קצובים, מעט ורעים, ואין אמונה בחיים, דהיום כאן ומחר בקבר. משום הכי קאמר, כיון דגר אנכי ולא אדע יום נסיעתי דשמא קרוב הוא, לכך אני מבקש ושואל ממך מעתה ומעכשו אל תסתר ממני מצותיך, יפה שעה אחת קדם:

כיון שמואס בחיי העולם הזה יבקש לידע השגות התורה

אי נמי, כונתו בזה, דהאדם הרודף אחר הבלי העולם הזה וחושב העולם הזה עקר, ואינו חושש בקיום התורה והמצוות, פשוט הוא דמן השמים מעלימין ממנו המצוות וטעמיהן, דכיון דאינו רוצה בקיומם, דבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו (מכות י:). אבל האדם המואס בהבלי העולם, ורודף אחר התורה והמצוות, ובכל יום מחשב ביום הדין, מן השמים מורים לו דרך טובה וישרה ודרך התורה והמצוות, דהבא לטהר מסייעין אותו (יומא לה:):

(אלף בינה, תהלים קיט אות ג)

הצדיק משבר את כח היצר

ועפרון ישב בתוך בני חת ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמר (בראשית כג י). בא לרמוז, דהצדיק המתגבר על יצרו ואבריו נכנעים ונשברים מחתת ויראת ה' ושומעים לעצת הנשמה, גם תאווה המתגברת נשברת ונכנעת ושומעת לנשמה ומודה לה. וזהו ועפרון, שהיא התאווה המתגברת, יושבת בתוך בני חת, הם האברים שהם חתים ונשברים לעבודת ה'. ויען עפרון החתי,

ומסבירה לגוף שטובתו היא שיחשב כמת

[גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתו מלפני]. ומה אומר להם, גר ותושב אנכי עמכם, כלומר גר ותושב אני ואתם. פרוש, אפלו אנו נראים תושבים בזה העולם, גרים אנו, כי היום כאן ומחר בקבר, וכיון שכן הוא, אין לו תקנה, כי אם כשנחשב עצמנו מעכשו, מחיים, מתיים, בזה נסלק עצמנו מהנאות זה העולם ונמצא לסגל מצות ומעשים טובים. וזהו תנו לי אחזת קבר עמכם, כלומר, מעכשו מחיים ננהג בעצמנו ירשת הקבר כאלו אנו מחיים ונקברנו, וזהו ואקברה מתי מלפני, דהיינו מלפני מותנו נחשב כאלו מתנו ונקברנו:

(פיתוחי חותם פרשת חיי שרה)

תפקיד האדם בעולם לשמוע לעצת הנשמה

ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת. וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם וגו' (בראשית כג ז-ח). הנה הנשמה, בראותה שהאברים שמעו לעצתה וקבלו לחשב עצמם מתים וסלקו עצמם מהנאות זה העולם, אז היא שמחה ומשתחוה להם, לפי שעל ידם תשיג מעלה גדולה באותו עולם. ומוספת ונותנת להם עצת להיות חזקים ועומדים בפרץ לכבש התאווה המתגברת, שעל ידה באה כל רעה, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, וכמו שכתוב בזה הקדוש (ח"א קט:): על רמו שתי בנות לוט:

וזהו וידבר אל בני חת, הם האברים שיש בהם חתת ה'. ומה אמרה להם, אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני, דהיינו אם רוצים לקנות השלמות הגמורה ותעשו קיום לנפשכם, כי גם כשתמותו ישאר בכם הבלא דגרמי, היא הנפש החופפת על העצמות, ורוצים אתם עכשו להמית עצמכם עמי בחיים, וזהו לקבר את מתי מלפני, אני ואתם נקבר עצמנו מלפני מותנו, תבת את לרבות האברים. התקון לזה הוא, שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר, דהיינו עמדו נגד התאווה המתגברת בכח גדול ופגעו בה במלחמה לדחותה, כי היא הגורמת כל רע ובה שולט יצר הרע על האדם. ועפרון מלשון תגברת, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט רמז תשסו) על הפסוק (במדבר כג י) 'מי מנה עפר יעקב', אלו עפרים שבישראל, שהם הבחורים שהגיעו לעונת אשה וכובשים יצרים מלחטא, נמצא עפרון מלשון כח ותגברת, והיא תאווה המתגברת:

בן צוחר אותיות 'רוצח', שהוא יצר הרע שהוא מלאך המות רוצח של עולם, ועוד נקרא 'רוצח' גם על זה העולם בשומו לאדם רשע דאפלו בחייו נקרא מת. וזאת התאווה המתגברת שרשה מיצר הרע, נמצא שהוא אביה. לכן העקר הוא חזקו ואמצו ועמדו לנגד תאווה הזאת, כי היא המטרדת האדם מן העולם הזה ומן העולם הבא. כי אם ירדף אדם אחריה, נמצא מת בעולם הזה ומת בעולם הבא:

השומע לעצת הנשמה ניצל מחיתה בשני עולמות

[ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחזת קבר]. וזהו ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו, כלומר, כי על ידי תאווה זו נעשה אדם רשע ונקרא מת בעולם הזה ומת בעולם הבא, וכאלו נקבר שני קברים, אחת בעודו בחיים ואחת לאחר מותו. והכונה היא דאותה התאווה תכנע ותהיה תחת ממשלתי ועצתי, וממילא לא יהיה לך שתי קבורות אחת בעודך בחיים ואחת לאחר מיתה, דברדפו אחר התאווה נקרא מת

(בראשית כד יט). ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשנת. ותכל מלשון תאוה, כמו 'כלתה להשועתך נפשי' (תהלים קיט פא), ובא לרמז, כמו שהוא נתאוה ללמד, גם היא מתאוה ומשותקקת ומלמדתו. ותאמר גם לגמליך אשאב, הם התלמידים, וגמליך מלשון גמילות חסדים, שהרב גומל חסד עם התלמידים והם גם הם גומלים עמו חסד, הוא גומל עמהם חסד בלמדם דעת ויראת ה', והם גומלים עמו חסד בעולם הזה ובעולם הבא, בעולם הזה כמו שנאמר (שם פסוק צט) 'מכל מלמדי השכלתי, ובעולם הבא כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ פה). כל המלמד בן חברו תורה זוכה ויושב בשיבה של מעלה. וזהו גם לגמליך שהם תלמידך, אפתח לבם ויבינו עד אם כלו לשנת, כלומר ככל אשר התאוו לידע:

(פיתוחי חותם פרשת חיי שרה)

גם עכשו התאוה נשברת, כיון שהאברים נשברים והודו לנשמה גם התאוה נשברה והודית לנשמה. לפיכך קראו השתא עפרון החתי, מה שאין כן בתחלה קראו 'עפרון בן צחר' כמו שרמזנו לעיל, ועכשו נכנעה התאוה והודית לנשמה עם כל האברים. ויען עפרון החתי את אברהם שהיא הנשמה, באזני בני חת הם האברים שחתו ונכנעו, והם כגון העינים והאזנים והפה והידיים והרגלים, שיש כח בכל אחד מאלו לעשות פעלה, ושאר אברים המחברים בגוף, כלם בהסכמה אחת לשבירת התאוה:

(פיתוחי חותם פרשת חיי שרה)

הרב גומל חסד עם תלמידיו, וגם הם גומלים עמו חסד

ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשנת

כ"ד

כאז כן היום: הפרוייקט הפנומנלי הנדיר בהיקפו הרמב"ם המבואר

מנפה ומגנה ב"ג נפה ביאור רהוט משולב על הדף
 כותרות והקדמות נרחבות ילקוט ביאורים מקיף
 מאות אלפי הערות והוספות חובה לכל בן ישיבה

רשימת הכרכים שיצאו לאור:

• ערים • ספרות • ספרות	• קדושה • שמיטה א • שמיטה ב	• מורג • יסוד והנהגה • עבודת דת
• ענינים • מלחמת יהודה • מלחמת יהודה • מלחמת יהודה • מלחמת יהודה • מלחמת יהודה	• ענינים • שמיטה ויביל א • שמיטה ויביל ב	• ארבעה • קראת שמע ומפילה א • תפילה ב • תפילה ג • תפילה ד • תפילה ה
• שופטים • שופטים • שופטים • שופטים • שופטים • שופטים	• קריבות • קרבן פסח	• ארבעה • קראת שמע ומפילה א • תפילה ב • תפילה ג • תפילה ד • תפילה ה
• שופטים • שופטים • שופטים • שופטים • שופטים • שופטים	• קנין • סמכות א • סמכות ב • סמכות ג • סמכות ד • סמכות ה	• ארבעה • קראת שמע ומפילה א • תפילה ב • תפילה ג • תפילה ד • תפילה ה

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

ה' כרכים
חדשים
בהדפסה
שנת

אוצרותיהם של מגידים

"אני הייתי בצער גדול עליו, ובכיתי עליו יום ולילה בלי להפסיק, עד שעבר חודש, ואז הוא נגלה אלי בחלום, והיו פניו מאירות כמו החמה. הוא אמר לי: 'די לך בוכה, אתה הרעשת את כל העולמות. אם היית יודע באיזה תענוג אני נמצא, איזה עולם אני רואה - היית רוקד משמחה'. אמרתי לו: 'אבל איזו מיתה זאת, להיהרג בתאונת דרכים?! הן דמך נשפך על הכביש'..."

הגאון רבי בן ציון מוצפי מספר בעדות אישית,

איך הרגיע מרן הבבא סאלי את הגה"צ רבי יהודה צדקה על פטירת אשתו בחטף...

היה שלש פעמים.

כיון שראה רבי ישראל שדעתו נחושה, לוח אותו מעט ונפרדו לשלום. בדרך התנגש הרכב שבו נסעו במשאית ר"ל, ורבי יצחק וכל הפמליא שלו נהרגו. זו היתה מכה אנושה. רבי יצחק היה גאון עולם וצדיק מופלג, טוב לשמים וטוב לבריות, וכל הארץ הזדעזעה.

אמר רבי ישראל לרבי יהודה: "אני הייתי בצער גדול עליו, ובכיתי עליו יום ולילה בלי להפסיק, עד שעבר חודש, ואז הוא נגלה אלי בחלום, והיו פניו מאירות כמו החמה. הוא אמר לי: 'די לך בוכה, אתה הרעשת את כל העולמות. אם היית יודע באיזה תענוג אני נמצא, איזה עולם אני רואה - היית רוקד משמחה'."

אמרתי לו: 'אבל איזו מיתה זאת, להיהרג בתאונת דרכים?! הן דמך נשפך על הכביש'..."

אמר לי רבי יצחק: 'אין לך עסק בנסתרות. כל הצער היה אולי חצי דקה, מיד אחרי זה באו מלאכים, ולקחו אותי לגנוי מרומים'."

כך נחם רבי ישראל, הבבא סאלי, את רבי יהודה צדקה ע"ה.

מעשה מעין זה התרחש גם עם מו"ר אבי זצ"ל.

בהיותו כבן עשרים ושמונה, נפטר עליו אביו, שהיה צעיר לימים - רק בן חמש עשרה ושמונה שנים. מו"ר אבי היה האה הגדול במשפחה. הוא דאג לכלול, והרגיש צער גדול ונורא עם פטירת אביו.

סיפר לי אבי: "בתקופה הראשונה אחרי הפטירה הייתי הולך כל יום לקברו ובוכה. הייתי ירא, שמא יש בידיו עוון כלשהו, שבעטיו נפטר בגיל צעיר כל כך. הוא היה חסיד גדול, מתלמידיו של רבנו יוסף חיים (הבן איש חי), ולמרות הכל חששתי

יהודה עשה כפי שהורה לו רבי ישראל, על אף שהדבר לא היה קל עבורו.

אחרי הסעודה התחיל הבבא סאלי לדבר על לבו. סיפר לו רבי יהודה על הצער הגדול שממלא אותו על פטירת אשתו ועל הסבל שסבלה.

אמר לו הבבא סאלי: "אני אספר לך מה קרה איתי", וכך ספר לו:

היה זה בחדש אדר שנת תש"ל, אחיו של הבבא סאלי - רבי יצחק אבוחצירה, בבא חאקי, שהיה רבה של רמלה, נסע עם כמה אנשים ברכב. נוהג היה רבי יצחק להסתובב מעיר לעיר בארץ כדי לזכות את הרבים, והיתה לו השפעה מאד גדולה על אנשים. באותו יום היה בדרכו לעשות שלום בית, וכיון שהיה באזור הדרום, הגיע אל אחיו לבקר אותו בנתיבות. עשה הבבא סאלי סעודה לכבודו, אכלו ושתו, ואחר כך אמר לו רבי ישראל: "הישאר אצלי". אמר לו רבי יצחק, "יש לי ענין דחוף של שלום בית, ולכן אני צריך ללכת". שוב ביקש ממנו רבי ישראל שישאר, אבל רבי יצחק אמר שהוא מוכרח הוא לנסוע, ואינו יכול להישאר. כך

ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה (כג, ב)
אספר לכם מעשה קטן, שאני הייתי עד לו:

בוקר אחד, אשתו הצדקנית של רבי יהודה צדקה ע"ה חשה ברע. תקפו אותה כאבים עזים, אשר לא ידעה פשרם. הזמינו רופא, והוא בדק אותה ולא מצא כלום, אך המליץ שתלך לבית חולים למעקב.

הלכה האשה הצדקנית לבית החולים, התייסרה בכאביה, ושעות ספורות לאחר מכן נפטרה בפתאומיות. רבי יהודה צדקה היה שבור ורצוף. אבל קשה אפף אותו על אשת החיל, שטפלה בו במסירות וגדלה את בניו לתורה.

אני הייתי עוזר לו בענינים שונים, ולמדתי אותו כל יום אחר הצהריים, וכך ראיתי את הדברים מקרוב, והרגשתי שכאבו עצום ונורא.

נודעו הדברים לרבי ישראל אבוחצירה, הבבא סאלי זצ"ל. אמר רבי ישראל: "תחכו עד שיעבור חודש ימים, כיון שבהלכה מובא, שאבל לא יצא מהעיר לנסיעה ארוכה כמו טיול וכדומה, עד שיעברו שלושים יום מהפטירה. אחרי שלושים יום תקראו לו שיבוא אלי'."

חלפו שלושים יום, וכבר נערכה האזכרה, ואז הזמין אותו רבי ישראל אבוחצירה אליו, והכין לכבודו סעודה גדולה. רבי יהודה היה רגיל למעט באכילה. "אפילו בשבת אינני אוכל כל כך הרבה", אמר לרבי ישראל, אבל הבבא סאלי גזר עליו שיאכל, והביא לו מרק מיחד ועופות. אחר כך מזג לו רבי ישראל עראק. רבי יהודה ועראק זה שני עולמות... רק היה מריח את העראק מרחוק, היה מתחיל להחנק ולהשתעל... הבבא סאלי צוה עליו שישתה, והבטיח לו שהוא לא ישתכר ולא יאנה לו כל רע. רבי

אוצרותיהם של מגידים

אנו מצטערים על פטירת הצדיקים, אנו כואבים את העדרם, וגם מצוים לספוד להם כראוי. עם זאת, צריך לזכור שלצדיקים יש נחת רוח מדובה בשמים, ואין להצטער יותר מדי ולהפריע את מנוחתם. (דורש ציון)

אחרי חודש, סבו של מו"ר אבי, אביו של הנפטר - חכם יחזקאל ע"ה - בא אליו בחלום הלילה, ואמר לו: "תפסיק לבוא על קברו של אביך ולהרעיש. הרעשת את כל גן עדן ואת כל החלקה בבית קברות... תהיה רגוע, אביך נמצא במקום גבוה וטוב". זהו הענין של "לספד לשרה ולבפתה" -

והצטערתי ביותר, שהרי אין צדיק בארץ אשר לא יחטא, ואין אנו יודעים דין שמים. הייתי הולך לקברו ובוכה בכי תמרורים, ואמרתי לו: 'מה מצבך שמה? אולי אתה זקוק למשניות לזכותך? אנא, תבוא ותודיע לי, אולי אוכל לעשות משהו לזכותך'". ככה היה מו"ר אבי בוכה במשך חדש.

כשהגיעה החתונה האחרונה לבית גרוס, הוא התקשר לבקש מהרב וליס שהפעם יבוא. "אינני יכול לעשות זאת על חשבון הארגון" - התנצל הרב, ולפתע צץ במוחו רעיון: "אולי תתרום לנו סמינר בניו יורק, ואני אבוא עם כל הצוות, וכך נוכל כולנו להשתתף בחתונה?!"
עד מהרה יצא הרעיון לפועל. כל הצוות הגיע להשתתף בחתנת בתו של גרוס, והרב וליס השתתף גם בשבע ברכות האחרון שהיה בשבת בסעודה שלישית באולם ויז'ניץ בבורו פארק.

המגיד מישרים הרב שלמה לוינשטיין בסיפור השגחה מדהים, על מעגל שנסגר עשרות שנים אחרי השואה ע"י מנכ"ל ערכים כשנפגש עם תלמידו של סבו שנהרג ביריה על קידוש ה'.

שדואג לעצמו...

כשחיתן את ילדיו הזמין, כמובן, את הרב וליס, אולם הרב וליס מעולם לא נסע. כרטיס לאמריקה הוא כסף, ובכסף הזה אפשר להביא עוד בן אדם לסמינר...

כשהגיעה החתונה האחרונה לבית גרוס, הוא התקשר לבקש מהרב וליס שהפעם יבוא.

"אינני יכול לעשות זאת על חשבון הארגון" - התנצל הרב, ולפתע צץ במוחו רעיון: "אולי תתרום לנו סמינר בניו יורק, ואני אבוא עם כל הצוות, וכך נוכל כולנו להשתתף בחתונה?!"

עד מהרה יצא הרעיון לפועל. כל הצוות הגיע להשתתף בחתנת בתו של גרוס, והרב וליס השתתף גם בשבע ברכות האחרון שהיה בשבת בסעודה שלישית באולם ויז'ניץ בבורו פארק.

במהלך הסעודה ניגש חיים גרוס ובקש מהרב וליס שיעלה לדבר, והודיע כי ישמח מאד אם יספר את הספור שארע עם סבו מצד אמו.

במהלך כל השואה הוא הצליח לשמור על עצמו שלא להתגעל במאכלות אסורות. ביום האחרון הגיע קצין אס. אס. הודיע לכלם שהוא משחרר אותם, ואותו הכריח לאכל חזיר, כשהוא מתרה בו שאם לא כן - יירה בו. אבל הסבא אמר: תוכל לירות בי. אינני אוכלו וכך, על סף השחרור, מסר

עקבתי אחרי הפעילות שלכם, ואני חושב שאם אתן לכם כסף זו תהיה הזדמנות ראויה עבורי.

אני מדגיש שאינני תורם, לכן אל תרשום אותי כתורם ואל תעשה לי שום כבוד מתוקף תרומתי. קח ממני מיליון דולר כעת, וכאיש עסקים אני מבקש ממך, שאם עולה בדעתך רעיון נוסף שאני עשוי להרויח כתוצאה מהשקעה בו, תפנה אלי.

במהלך השנים הוא נעשה אחד מגדולי התורמים למפעל הענק הזה. כשכל הזמן הוא מדגיש שאינו תורם אלא איש עסקים

ויצא לבן ובתואל ויאמרו מה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב, לא נוכל דבר אליך רע או טוב הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדניך כאשר דבר ה' (כד, ג-נא).

תשובתה של רבקה היא חד משמעית: "אלך!", ורש"י מפרש: "מעצמי, ואף אם אינכם רוצים".

מה פשר הדבורים הללו? וכי כך נאה לבת לדבר לפני מבגרים וגדולים ממנה?

הרב חיים בן סניור באר, שכאשר שמע לבן את השתלשלות הדברים, גם הוא הודה "מה יצא הדבר, לא נוכל דבר אליך רע או טוב, הנה רבקה לפניך קח ולך". הוא אמר זאת, משום שההשגחה הפרטית היתה בולטת כל כך, ולא היה משהו אחר לומר.

כאשר קראו לרבקה ושאלוה אם רצונה ללכת עמו, אמרה מיד: ודאי שאלך, הרי גם אתם הודיתם שמה יצא הדבר, ואם כן, אין לי כלל אפשרות לבחור אם ללכת או לא. גם אם לא תרצו - הקב"ה רוצה, וממילא אלך. סיפור מופלא, בו נוכחו הכל לראות כי מה יצא הדבר, ספר לי הרב יוסף וליס, מנכ"ל ערכים:

לפני שנים רבות הגיע אליו יהודי עשיר חסיד ויז'ניץ מניו יורק בשם חיים גרוס, ואמר לו: אני איש עסקים, ואני הולך לכל מקום שאני סבור שאני יכול להרויח בו הרבה. אני פונה אליך כעת כאיש עסקים -

אוצרותיהם של מגידים

מתלמידיו... "לא חדשת לי בסיפור הזה", הוסיף, "שכן כשהסתיימה המלחמה ושבתי הביתה לחפש את המשפחה, סיפרו לי את ספורו של המלמד שלי..."

לאחר שסיים וירד מן הבמה נגשה הגברת גרוס להודות לו. קדם לכן כבר ברר מעט על שרשי משפחתה. היא ספרה שהם מפולין, ליד לודז', ואביה הגיע מפאביניץ.

בהתרגשות הולכת וגוברת התבררו פרטים נוספים – משפחתה מן הבית היא גרונפליק... שניהם גדהמו לגלות כי משפחת אביו של הרב וליס וגרונפליק היו שכנים מיודדים וקרובים... התברר כי גם הסבא מצד וליס היה מלמד תינוקות, ואביה של הגברת גרוס היה תלמידו...

בדיוק בהקשר המשפחתי המיוחד הזה – הגיע הספור על שלל גלוייו המפליאים!

(המגיד מישרים הרב שלמה לונשטיין – מתוק האור – אברהם אבינו)

לכך לא יכול היה הרב וליס לסרב. הוא עלה על הבמה הגבוהה, והנה הבחין בלוחות הנצחה בכל מיני מקומות בבית הכנסת: ארון הקדש נתרם על ידי פלוני, הפרוכת נתרמה על ידי אלמוני, והספסלים על ידי פלמוני.

פתח ואמר לצבור: "אתם רואים את השלטים הללו רק משום שאפשר להניח שלט על דומם. על מה שעשה ר' חיים גרוס אי אפשר להניח שלט, אך אלו אפשר היה להציב לוח הנצחה, הייתם רואים אלפי אנשים מסתובבים ברחובות עם שלט עליהם: נתרם על ידי חיים גרוס..."

הוא הוסיף וספר את ספורו של סבא שלו. כשסיים התרומם סבו של החתן, וברר: "היכן היה גר סבא שלך?" "בהונגריה, ליד דעבראצין, במקום שנקרא פלדעש" – הגיעה התשובה. כששמע שהסב היה מלמד תינוקות, התרגש עד דמעות וסיפר שהוא היה אחד

את נפשו על קדשת ה', והנאצי הארור הרגו. תוצאת אותו מעשה של מסירות נפש הגיעה לאחר שנים: יוסי וליס, שלא היה אדם דתי, עמד בתור לשלם עבור מאכל לא כשור. פתאום חלפה בו מחשבה: סבא שלי מת בשביל השטיות הללו, ואני מרצוני החפשי אוכל את זה. למה הוא מת?

המחשבה כה הטרידה אותו, עד שעמד והחזיר את המוצר למקומו והלך לבדוק את הסיבה לכך שסבו העדיף למות ובלבד שלא לאכול מאכלות אסורות. בעקבות הבדיקה הזו חזר בתשובה, והקים את כל ארגון "ערכים".

סיים חיים גרוס: אינני רוצה להאדיר את שמי כתורם, אך רוצה אני שילדי ידעו שאבא שלי, שהוא כיום בן מאה שנה, אוסף בבורו פארק כסף עבור ארגון ערכים. אני רוצה, שכשם שאתה הלכת בעקבות סבא שלך, כך ילדי ילכו בעקבות הסבא שלהם...

בעודם יושבים - תוך כדי שיחתם נפל פתקא מכיסו של האורח, ופתקא זו הייתה הכרטיס ביקור של ר"ש, שאלו ר"ש, מה זה הפתק - כשהוא כבר שמח שהנה הכרטיס מתחיל לעבוד, אמר לו האורח, זה מספר של איזה 'דריווער' שהסוכן נסיעות דחף לידי, אבל אל תשים לב לכך, כי ממילא לא אקח אותו אלא אותך, אחרי שאחי ה'מבין' אמר לי שכדאי לי לקחת רק אותך...

המגיד מישרים הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א בסיפור מאלף ששמע מבעל המעשה, איך ראה בחוש שפרנסתו בידי שמים וכלל לא בידי אדם...

כעבור כמה שבועות מתקשר אליו יהודי מבני חו"ל, ודברו בפיו, הנה אני יוצא מביתי שבארה"ב בעוד כשעה בדרכי לארה"ק, רצוני שתקח אותי הנה והנה, והחל מדבר עמו לסדר 'פלאך' (תוכנית) שלם לכל הימים הבאים, אמר לו ר"ש, מדוע נעשה את ה'סדר' על הטלפון, אמתין לכם בשדה התעופה (עירפארט), ואקח אתכם לבית מלונכם, שם נשב יחדיו ונסדר את העניינים בישוב הדעת, וכן הווה.

בעודם יושבים - תוך כדי שיחתם נפל פתקא מכיסו של האורח, ופתקא זו הייתה הכרטיס ביקור של ר' ש, שאלו ר' ש, מה זה הפתק - כשהוא כבר שמח שהנה הכרטיס מתחיל לעבוד, אמר לו האורח, זה מספר של איזה 'דריווער' שהסוכן נסיעות דחף לידי, אבל אל תשים לב לכך, כי

מה יצא הדבר (כד, נ-נא).

שמעתי מאיש צדיק וישור ורבי שלמה פרידמן שמו מע"ת אלעד יצ"ו, אשר לפרנסתו הינו משמש כ'דריווער' (נהג) ומדריך לאורחים הבאים מחו"ל לארה"ק, הלה מוציאם ומכניסם למקומות הקדושים ועוד...

פעם פגש באברך מבני חו"ל העוסק לפרנסתו כסוכן נסיעות (טראווע לאגענט) וביקש מאתו שיואל בטובו לקחת ממנו כרטיסי ביקור (ביזנעס קארד) שלו, למען יוכל לתת מהם אחד לכל המזמין אצלו טיסות לארה"ק, וחשב שבכך קיים כהוגן מצוות 'השתדלות' לפרסם עצמו אצל באי הארץ בעודם בחו"ל, מיודענו ר"ש ישב והמתין שמעתה תגדל רשימת הנוסעים אצלו, אך לא ראה כל סימן לכך.

אוצרותיהם של מגידים

האורה בתור סקרנות מנין לו הכרטיס, בודאי היה בטוח בעצמו שהלה הגיע אליו בזכות הכרטיס... וכלל הדברים שרק ה' מביא את הפרנסה... מה יצא הדבר... (באר הפרשה)

הפרנסה להשתדלות, עד שאפילו כשפעולת ההשתדלות הגיע ליעדה – האורה מחזיק בכרטיס ביקור שלו, ועדיין, הוא מזמין את הנסיעה לא בזכות הכרטיס, אלא בהמלצת אחיו. הוסיף ר"ש, כי אילו לא היה שואל את

ממילא לא אקה אותו אלא אותך, אחרי שאחי המבין אמר לי שכדאי לי לקחת רק אותך... אמר לו ר"ש, בסדר גמור, דרייווער זה ואני הקטן יושבים באותו הרכב... ולמד ר"ש, כי כל כך אין כל שייכות בין שפע

הוא שלח לקרוא לשותף השני ואמר לו: "וכי אינך מבין ששותפך הוא זה שגנב את הכסף? הוא מעונין לשוב בתשובה ולהשיב את הכסף, אך לא נעים לו לחשוף זאת בפניך... אבל דע לך, על פי מנהג חסידות עליך לומר לו שאתה מוחל לו על כל החוב!"
הדברים נפלו עליו כרעם ביום בהיר והוא אמר: "כבוד הרב! מדובר על מיליון שקל!"
"אני מבין" השיב לו הרב. "אבל דע לך! מי שחי עם הקב"ה - לא יפסיד! הוא יזכה לברכה!"

המגיד מישרים הרב גואל אלקריף שליט"א מספר על דין תורה מענין שהיה אצל הגאון רבי בן ציון אבא שאול - התובע ויתר על סך מליון ₪ כעבור חודש זכה בפי עשר...

את הכסף. הוא הביא לי את כל הכסף ובקש ממני שאחזיר לך אותו". שאל השותף: "מיהו אותו גנב? איך הוא גנב את הכסף?" השיב לו: "אותו פלוני הסכים להחזיר את הכסף בתנאי כפול ומכפל שלא אחשף את זהותו..."

הסיפור הגיע לפני רבי בן ציון זצ"ל. הוא שלח לקרוא לשותף השני ואמר לו: "וכי אינך מבין ששותפך הוא זה שגנב את הכסף? הוא מעונין לשוב בתשובה ולהשיב את הכסף, אך לא נעים לו לחשוף זאת בפניך... אבל דע לך, על פי מנהג חסידות עליך לומר לו שאתה מוחל לו על כל החוב!" הדברים נפלו עליו כרעם ביום בהיר והוא אמר: "כבוד הרב! מדובר על מיליון שקל!" "אני מבין" השיב לו הרב. "אבל דע לך! מי שחי עם הקב"ה - לא יפסיד! הוא יזכה לברכה!"

כשהשותף בא להחזיר לו את הכסף, אמר לו: "תגיד לאותו פלוני שכיון שהוא בא מעצמו להשיב את הכסף, אני מוחל לו על החוב!"

חודש אחר כך, סיפר רבי בן ציון, הוא זכה בהגדלת הלוטו בסכום של עשרה מיליון שקלים!

יהודי שחי עם אמונה תמימה בקב"ה, ומוכן להפסיד מיליון שקל כי כך הוא רצון ה' - יזכה לברכה גדולה.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך בראשית)

עשייתי מעשה חסד עצום, ועוצרת. היא ממשיכה הלאה, ומחפשת לעשות עוד מעשי חסד, בכל הענ והתעצמות. כך נוהג מי שחי עם בורא עולם! בשום רגע בחיים הוא לא חי רק את עצמו. הוא חי את השני, כפי שבורא עולם רוצה.

אספר על דין תורה שבא לפני רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל:

בהלכה מובא, שמנהג חסידות הוא שגולן ששב בתשובה ובא להחזיר את גולותיו, שהנגזל יאמר לו שהוא מותר על החוב, כדי שהגולן לא ימנע מלשוב בתשובה.

בין שני שותפים התגלתה מעילה בסך מיליון שקל. אחרי תקופה בא האחד לשני ואמר לו: "מישהו בא אלי והודה שהוא גנב

והאיש משתאה לה (כד, כא)

השתאות באה כשאדם רואה משהו מיוחד, משונה, שגורם לו להיות המום ממנו. יש להבין מה הביא את אליעזר להשתאות? הוא ביקש מרבקה לשתות והיא נתנה לו את מה שביקש. מדוע הוא השתאה?

על פי פשוטו, השתאותו נבעה ממה שהציעה להשקות גם את הגמלים, על אף שאליעזר אפילו לא ביקש זאת ממנה.

הרוקה מפרש שהשתאותו נבעה ממה שראה את רבקה מסבה את פניה מצד לצד בשעה שהשקתה אותו במים. ויש בזה שני פרושים מדוע עשתה רבקה כך.

פירוש ראשון: משום צניעות ודרך ארץ שהיתה בה, כמו שאומרים חז"ל שאין להסתכל בפניו של אדם בשעה שהוא אוכל ושותה.

פירוש שני: בעוד שרבקה היתה עסוקה במעשה החסד שלה והשקתה את אליעזר, היא הביטה לצדדים לראות אם יש עוד מישהו צמא, שגם הוא רוצה לשתות.

מרפסן איגרא! בעודה משקה עבד עם עשרה גמלים, היא מחפשת לעשות עוד חסדים! - "והאיש משתאה לה".

אדם נתן צדקה לעני. הגיע עוד עני, וגם לו נתן. הגיע שלישי, ורביעי, וגם להם נתן... הוא מרגיש את עצמו "החסיד שבכהנה"... הוא נתן היום צדקה לכל השבוע...

אבל רבקה לא גומרת. היא לא אומרת:

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

האם מותר להחליף כובע ישן של תלמיד חכם בחדש, ללא ידיעתו | הסרת תווית מבגד חדש או הסרת מדבקה מספר חדש בשבת | דילג בקידוש בליל שבת על 'ויכולו' מתי יאמרנו | שילם לחברו חוב לחברת חשמל - האם הוי כפורע חוב חבירו שאין צריך לשלם לו | נושאים אקטואליים ומעניינים בעניני שידוכים המוזכר בפרשתנו (כד, נ) מה' יצא הדָבָר

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של רמת-אלחנן בבני-ברק

והנה הסמ"ע (חור"מ סימן קצה ס"ק יא) כתב בשם שו"ת מהרי"ו (סימן ד) דאפילו במתנה יש לומר דלא ניחא לה לזכות בה משום שונא מתנות יחיה. וכבר הקשו הקצוה"ח (סק"ב) והגת' (סק"א) דהא כל הש"ס והפוסקים מלאים מזה דמתנה נחשבת לזכות, וזוכין מתנה לאדם על ידי אחר. ועיי"ש מה שכתבו ליישב.

ב. כתב השדי חמד (מערכת השין כלל יג) בשם מנחת זכרון דבנתניה לתלמיד חכם אין בזה משום שונא מתנות יחיה, דכיון דמטי הגאה מרובה למחזיק ידי לומדי תורה לית לן בה.

למעשה:

נראה דמעיקר הדין מותר להחליף לו הכובע, אלא אם יש אומדנא שהת"ח מתנגד לקבל מתנות. אלא שיש תלמיד חכם שאסור להחליף את כובעו, ששמענו סיפור על חלבן תלמיד חכם מפורסם שגר בירושלים ונדף ריח רע מכובעו, כששאלוהו למה לא מחליף כובעו, השיב אני קם בבוקר מדי יום ביומו ומוכר חלב, ורוצה אני להימנע מכל שיחה מיותרת עם נשים, ולכן טבלתי את כובעי בחבית דגים מלוחים, במטרה להכניס בו ריח דוחה, כדי להתרחק משיחה מיותרת. (חש"ח מגילה כח ע"א).

עד אחר שיקבל כפילו, ולא יצטער בו כלל מותר.

ובאהבת איתן על עין יעקב תירץ, עפ"י מה שכתב הר"א"ש בפרק הכונס (סימן יב), דאם יש לו לשלם יותר ממה שלוקח, והתשלום בעין מותר לקחת, דזכות הוא לבעלים. והנה בענינינו לפי ב' התשובות מותר להחליף את הכובע הישן ביפה, כיון שהעני לא יצטער, ומיד יקבל יפה ממנו.

אלא דעדיין צ"ע שמא העני התלמיד חכם הוא שונא מתנות ויתנגד להחלפה, ונראה דאין לחוש לכך משתי סיבות:

א. כתב הב"ח (הגהות על בבא מציעא דף יב ע"ב) דמתנה שלא מדעתו, אנו סהדי דניחא ליה, אע"ג דקיי"ל בבבא בתרא (דף יג ע"ב) דשונא מתנות יחיה, היינו היכא שמעצמו אומר זה, אבל מסתמא אמרינן דניחא ליה ליקח במתנה, עכ"ל.

האם מותר להחליף כובע ישן של תלמיד חכם בחדש, ללא ידיעתו

שאלה:

תלמיד חכם עני שהשעה דחוקה לו וכובעו מרופט, ורוצה עשיר אחד להחליפו לו מבלי ידיעתו בכובע חדש, האם מותר?

תשובה:

לכאורה מותר, כמבואר בסנהדרין (דף לט ע"א) אמר לו כופר לרבן גמליאל: אלוקיכם גנב הוא, דכתיב (בראשית ב, כא) וַיִּפֹּל ה' אֱלֹקִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן, אמרה ליה ברתיא שבקיה, דאנא מהדרנא ליה, אמר ליה תנו לי דוכוס אחד, אמר לה למה לך, אמרה ליה ליסטים באו עלינו הלילה ונטלו ממנו קיתון של כסף, והניחו לנו קיתון של זהב, אמר לה ולואי שיבוא עלינו בכל יום.

וקשה ממה שנאמר בבבא מציעא (דף סא ע"ב) לא תגנובו ע"מ לשלם כפל, ופירש"י שרוצה להנותו, ויודע בו שלא יקבל. ותירץ בספר דברי שאול (בבא בתרא דף טז ע"ב הובא במרגלית הים) דהאיסור הוא רק כדי שלא יצטער בינתיים, עד שיוחזר לו הקרן וכפילו, אבל כשלא יודע לו חסרונו

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
אב"ד ק"ק באר ישראל

הסרת תווית מבגד חדש

שאלה

קניתי בגד חדש, ובליל שבת אני שם לב ששכחתי להוריד את התווית מהבגד, האם מותר להוריד את התווית בשבת?

תשובה

תווית המחוברת לבגד חדש בחוט פלסטיק מותר לנתקה בשבת, משום שאין בזה משום קורע. אך תווית מודבקת או תפורה לבגד אסור לנתקם מהבגד משום קורע.

ואין בזה חיוב משום מכה בפטיש, מאחר והתווית אינה חלק מהבגד, אלא נפרדת ומחוברת לבגד לאחר ייצורו.

מקורות להרחבה:

בשאלה זאת יש לדון מצד שני איסורים: א. משום קורע, וזאת לפי מה שכתב המשנ"ב בסימן ש"מ ס"ק מג שאסור לקרוע אף אם מתכוון לקלקל, ב. משום מלאכת מכה בפטיש.

איסור קורע, אינו שייך בחוט פלסטיק, אבל במדבקה ובחוט תפירה יש איסור משום קורע.

חיוב מכה בפטיש, שייך דוקא באופן שהתווית היא חלק מהבגד ולא דבר שמצרפים מחברים לבגד רק אחר הלייצור. או – לפי חלק מהפוסקים – אם עכ"פ במידה ולא יסיר את התווית, הבגד לא יהיה ראוי ללבישה.

ונרחיב:

כתב השו"ע בסימן שב ס"ב הלוקט יבולות שעל גבי בגדים, כגון אלו היבולות שבכלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חייב משום מכה בפטיש, והוא שיקפיד עליהם. הוסיף שם המשנ"ב דהוא הדין קשין וקסמין דקין שנארגו בבגד בלי מתכוין, דכל העושה דבר שע"י זה נגמר המלאכה חייב משום מכה בפטיש, ואף אם לא היה נמנע מללבושם אם לא היה מסירם חייב. אמנם לגבי תווית של בגד כתב בספר

תלויה בחוט פלסטיק כמו שמצוי היום בהרבה בגדים חדשים מותר לנתק התווית בשבת, כי אין בזה משום קורע, אך עם התווית מודבקת או תפורה לבגד יש איסור משום קורע.

הסרת מדבקה מספר חדש

שאלה:

קניתי סידור חדש לשבת, ובליל שבת אני שם לב שיש מדבקה עם ברקוד ומחיר על הסידור מאחורה, האם מותר להסיר המדבקה בשבת?

תשובה:

אסור להוריד את המדבקה בשבת משום קורע בשבת, ואף שמתכוון לקלקל המדבקה יש איסור.

אך אינו חייב בזה משום מכה בפטיש, מאחר שהמדבקה היא לא חלק מהסידור והיא לא מפריעה את השימוש בו.

מקורות להרחבה:

כפי שהבאנו בתשובה הקודמת לגבי תווית שמחוברת לבגד, יש לדון בשאלה זאת מצד שני איסורים: א. משום קורע, על פי מה שכתב המשנ"ב בסימן ש"מ ס"ק מג שאסור לקרוע אף אם מתכוון לקלקל. ב. משום מלאכת מכה בפטיש.

כפי שהבאנו שם, חיוב מכה בפטיש, שייך דוקא באופן שהתווית היא חלק מהבגד ולא דבר שמצרפים מחברים לבגד רק אחר הלייצור. או – לפי חלק מהפוסקים – אם עכ"פ במידה ולא יסיר את התווית, הבגד לא יהיה ראוי ללבישה.

בנידון שלפנינו כיון שהמדבקה היא לא חלק מהסידור, אלא דבר שמחברים אליו רק לאחר הייצור. ואף אם לא יסיר את המדבקה, הסידור ראוי לשימוש, על כן לא שייך בזה חיוב של מכה בפטיש.

אמנם לגבי איסור קורע, כתב השו"ע בסימן ש"מ סעיף יד דהמפרק ניירות דבוקים ולא מתכוון רק לקלקל אלא לאיזה

שמירת שבת כהלכתה פרק ט"ו סעיף פה שתוויות שתפורות או מודבקות לבגד חדש אסור להסירם משום קורע, ואם הם מחוברים ע"י סיכה ואינם תפורים, או תלויים בחוט פלסטיק, מותר להפרידם. והיינו שאין בהם חיוב משום מכה בפטיש.

וכן כתב בספר ארחות שבת ח"א פרק י"א סעיף יד דתווית תלויה בבגד בחוט פלסטיק מותר להסירה ולחתוך את החוט בשבת, ואין בזה משום קורע, ולא משום מכה בפטיש. וביאר שם שבחוט פלסטיק אין איסור קורע, משום שאין זה נחשב תפירה ואין זה מוצמד לבגד, אלא תלוי בבגד, ועוד דאין כאן ב' תכיפות.

וכן כתב ספר בנין שבת בפרק י"ב סוף סעיף ג' דהלכה למעשה בבגדים חדשים שמדביקים על הבגד או מחברים בחוט תוויות של מחיר או שם החברה שמותר להסירן בשבת, מכיון שמחברים אותם לאחר הייצור ושוב לא שייך בבגד איסור משום מכה בפטיש, וכן הסכים הגרש"ז אויערבך. (ושם כתב גם שאין איסור משום קורע, אך נראה לכאורה שבמדבקה או בחוט תפירה יש לחוש לאיסור קורע, ואפשר להקל דוקא בחוט פלסטיק כפי שנפסק בשש"כ ובארחות שבת).

אמנם בספר חוט השני פרק ל"ד סעיף יג כתב שתווית של בית חרושת אסור לנתקה בשבת באופן שאי אפשר ללבוש את הבגד או החליפה מבלי להורידה, וצ"ע הטעם משום מכה בפטיש. ואכן לשיטתו בגד שאי אפשר להשתמש כשהתווית קיימת, יהיה חיוב משום מכה בפטיש.

נמצא שיש שני מצבים הגורמים לחיוב משום מכה בפטיש: א. אם הוא חלק מהבגד ממש ועל ידי הסרתו נגמר תיקון הבגד. ב. אם לא משתמשים בבגד בלי שיסירו אותו (חוט שני).

העולה מן הדברים, שלפי רוב הפוסקים התוויות שיש בימינו בבגד חדש אין איסור להורידם בשבת משום מכה בפטיש, מכיון שהם אינם חלק מהבגד. והטעם היחיד לאיסור הוא משום קורע, לפיכך אם התווית

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבת וישתה ורק לאחר מכן יאמר 'ויכולו'.

תשובה:

יסיים תחילה את ברכת אשר קדשנו וישתה את הכוס, ולאחר מכן יאמר 'ויכולו'.

מקורות לעיון והרחבה:

הרמ"א (סימן רע"א סעיף ה') פסק שאדם ששכח לקדש עד לאחר שברך ברכת המוציא ונזכר קודם שאכל, יקדש על הפת ואח"כ יאכל. וכתב המשנה ברורה (סקכ"ד): שיאמר ברכת אשר קדשנו ולא יאמר עתה ויכולו רק בתוך הסעודה.

וכתב המשנה ברורה (סקמ"ה): ברוקח הביא בשם מדרש דצריך לומר ויכולו ג' פעמים אחד בתפלה ואחד לאחר התפלה ואחד על הכוס. וכתבו האחרונים דאם שכח לומר ויכולו בשעת קידוש אומרו באמצע סעודה על הכוס.

ביום טוב שחול בשבת, הטעות הזו מצויה יותר. וגם אז, אם כבר התחיל לומר ברכת הגפן, ושכח להקדים ולומר 'ויכולו', אזי יגמור תחילה את כל הקידוש וישתה את הכוס, ואחר כך יאמר ויכולו. ואם יכול יאמר זאת על כוס יין מלא, כיון שתיקנו לומר זאת על הכוס, וישתה אחר כך ממנו מעט. אבל אינו מעכב.

אולם נראה שמה שכתב שם בפרק לה בשם הגרש"ז אויערבך לגבי חיתולי ניד וכו', שם השימוש נעשה ע"י פתיחת המדבקה ובלי זה אי אפשר כלל להשתמש, לכן אין לדבק שום קיום, משא"כ לגבי מדבקה של מחיר, השימוש לא נעשה ע"י פתיחת המדבקה, אלא אפשר להשתמש בסידור או בבגד אף שיש מדבקה. וגם אם הוא אינו רוצה להשתמש לפני הסרתה, עדיין אין כל השימוש נעשה בעצם הסרת המדבקה.

לכן להלכה למרות שלא שייך בזה חיוב מצד מכה בפטיש, יש לחשוש משום איסור קורע שלא להורידה בשבת.

דילג בקידוש בליל שבת על 'ויכולו' מתי יאמרנו

שאלה:

היינו בשבת קודש במקום נופש, והנה יהודי פותח בקידוש בליל שבת ומברך מיד את ברכת הגפן, ללא שהקדים ואמר 'ויכולו'. מיד כשסיים את 'ברכת הגפן' העירו לו, הרי שכחת לומר 'ויכולו'. האם יאמר 'ויכולו' כעת או יסיים את ברכת מקדש

תועלת הרי זה תולדת קורע וחייב. ומוסיף המשנ"ב שם ס"ק מג דאף אם מכון לקלקל בלבד, פטור אבל אסור.

ולפי זה, כתב בספר שמירת שבת כהלכתה פרק טו סעיף פה דאין להסיר תוויות המחיר המודבקות על גבי בגד חדש, משום איסור קורע.

הבאנו עוד בשם ספר חוט שני פרק ל"ד סעיף יג שתוויות של בית חרושת אסור לנתקה בשבת, אם אי אפשר ללבוש את הבגד מבלי להורידה, משום מכה בפטיש. כאמור, בסידור שאפשר להשתמש מבלי להוריד את המדבקה אין איסור זה שייך.

אמנם בספר בנין שבת פרק יב סוף סעיף ג' כתב בשם הגרש"ז אויערבך שמוותר להוריד מדבקה של מחיר מבגד חדש, מכיון שמדביקים אותה לאחר הייצור. והביא שם דברי הגרש"ז אויערבך בשמירת שבת כהלכתה פרק לה הערה סז שמוותר להפריד הדבקה של שקיות ושל חיתולי ניד שאין דיבוקם נחשב כקיימא. ואדרבה ההדבקה נועדה שבעת הצורך יפריד הדיבוק, ורצה לדמות את הנידון שלפנינו ולומר שגם כאן המדבקה עשויה להוריד לפני השימוש, ולכן אין חשש להוריד בשבת אף משום איסור קורע.

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
מח"ס בינת המשפט

ביאור התשובה:

לכאורה דין זה הוא ממש דין פורע חובו של חבירו, דפטור לשלם לו כמבואר בחושן משפט (קכח, א). ה"ל המחבר והרמ"א "הפורע חובו של חבירו שלא מדעתו, אפילו היה בשטר, ואפילו היה עליו משכון ונטלו זה שפרע, אין הלוה חייב לשלם לו, ונוטל משכונו בחנם, והרי אבד זה הנותן, מעותיו. ואפילו אם היה המלוה דוחק לפרוע, שמא היה הלוה מפייס את המלוה ומוחל לו. הגה: וכן נראה לי עיקר. ודלא כיש חולקין ואומרים דחייב לשלם (טור בשם ר"ת והרא"ש) עכ"ל

מבואר דלפי המחבר והרמ"א, הפורע חובו של חבירו פטור, כיון שהלווה טוען שהיה יכול לפייס את המלוה. אבל קשה, דבמלוה דוחק לא שייך טעם זה, וכתב

תשובה:

חברך חייב לשלם, דאין זה רק פורע חובו, אלא יורד לשדה חבירו ומשביחה.

שילם לחברו חוב לחברת חשמל

שאלה:

"חברי בכולל סיפר לי שאין לו חשמל בבית, לתדהמתי הוא סיפר שאין לו לשלם לחברת חשמל, וקיבל כמה התראות מחברת חשמל, ולאחר שלא שילם נתקן לו את החשמל, כאב לי מאוד, והחלטתי לעשות עמו חסד ולהלוות לו את הכסף, וכדי לשמח אותו ביותר, צלצלתי לחברת חשמל ושילמתי עבורו את החשמל, כשבאתי וסיפרתי לו בשמחה ששלמתי, שאלתי, מתי נראה לו שיוכל לשלם, הוא אמר לי שרוצה לברר האם בכלל הוא חייב לשלם, כיון שההלכה ידועה היא שהפורע חובו של חברו פטור לשלם. האם צודק הלה בטענתו."

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

אדם שהיו פורעין עבורי, כי דרך אהובים שמרחמים על אהוביהם להציל מן הצער הזה "עכ"ל, אם כן לכאורה, הוא הדין בזה שאין לו חשול.

ובאמת תמיה זו היא על כל דין יורד לשדה חבירו ומשביחה, בשדה העומדת להשבה, מדוע חייב לשלם לו את השבה, ולא אמרין דפטור בטענה שהייתי מוצא אהבים שהיו משביחים לי את השדה בחינם.

ונראה דלא אמרו טענה זו שהייתי מוצא אהבים, אלא בפורע חובו בלבד, ולא במשביח נכסיו, אפילו כשהיא מקוקלקת, לא אמרין הייתי מוצא מי שישביחנה לי, דדרך בני אדם לעשות חסד עם בעלי חוב שנקלעו למצוקה לפרוע להם חובותיהן, אבל לא להשביח נכס חבירו בחינם, ולכן היורד לשדה חבירו שלא ברשות, אם עומדת ליטע חייב, ואינו יכול לטעון הייתי מוצא אהבים, והוא הדין כל שבת, אפילו חבור לחשול ומים, דדוקא בפריעת בעל חוב יש טענה שימצא אהבים ולא בסתם השבחת נכסיו.

העולה מזה: היורד לשדה חבירו והשביחה, באופן שחייב לשלם, אין יכול לטעון, הייתי מוצא אהבים שהיו משביחים לי את השדה בחינם, דטענה זו היא רק על פריעת בעל חוב, דדרך אהבים לסלק חובות חבריהם, ולא דרכם להשביח נכסיהם בחינם.

פסק דין:

לאור המבואר, מי שלא שילם לחברת חשול, וניתקו לו את החשול, וחבירו שילם לו, חייב בעל הבית לשלם לזה ששילם את כל התשלום, ואינו נפטר בטענת פורע חובו של חבירו שלא מדעתו, כיון שכאן אינו רק פורע חובו, אלא יורד לשדה חבירו והשביחה בעומדת ליטע, ומוכיח שניחא ליה.

דינים העולים:

א. פורע חובו של חבירו, בבעל חוב שאינו דוחק, לש"ך פטור ולסמ"ע חייב, ובבעל חוב דוחק, לש"ך הוא ספיקא דדינא, ולסמ"ע בודאי שחייב. ולמעשה, כיון שהמחבר והרמ"א והש"ך פוסקים דפטור, אי אפשר להוציא ממון מפורע חובו של חבירו ואפילו בבעל חוב דוחק.

ב. היורד לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות, אם עומדת ליטע, אומדין כמה היה מוציא ליטע אותה, ונוטלים ממנו, ואפילו אינה עומדת ליטע, אם הוכיח דניחא ליה, חייב לשלם.

מביתו וכדו', שבכל אלו אין לנו אלא הנידון של פורע חובו, אבל בנידון דידן שאדם דר בביתו, ובמצויאות של זמננו אין אפשרות לדור יום אחד בלי חשול בבית, אם כן דינו ממש כדין יורד לשדה חבירו שלא ברשות, והשביחה, בשדה העומדת ליטע.

דהנה פסק המחבר בחושן משפט שעה, א - ג "היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ונטעה, אם היתה שדה העשויה ליטע, אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה, ונוטל מבעל השדה. ואם אינה עשויה ליטע, שמין לו וידו על התחונה. הגה: סתם כרם עשוי ליטע (ריב"ש סימן תקטו). העושה טובה לחבירו שלא ברשות, עיין לעיל סימן רס"ד. וכן הלומד עם חבירו בלא דעת האב, ע"ל סימן של"ה סעיף א: אמר ליה בעל השדה: עקור אילנך ולך, שומעין לו. אבל אם אמר הנוטע: הריני עוקר אילני, אין שומעין לו, מפני שמכחיש הארץ: היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ונטע או בנה, ואח"כ בא בעל השדה והשלים הבנין, או ששמר הנטיעות וכיוצא באלו הדברים שמראה שדעתו נוטה למה שעשה זה וברצונו בא הדבר, שמין וידו על העליונה. הגה: מיהו אם א"ל תחלה: עקור אילנך ולך, יכול בעל האילן לעשות, אף על פי שחוזר בעל השדה אחר כך (נ"י פרק השואל) ע"כ.

ובנידון דידן הרי ממשיך להשתמש בחשול, לכן מלבד שזה עומד ליטע, גם מוכיח במעשיו דניחא ליה, וכיון שהשביחה זו היא רק על ידי תשלום לחברת חשול, נמצא שירד לשדה חבירו והשביחה בדבר שבדאי עומד לזה, ובעל הבית מוכיח דניחא ליה.

העולה מזה: היורד לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות, אם עומדת ליטע, אומדין כמה היה מוציא ליטע אותה, ונוטלים ממנו, ואפילו אינה עומדת ליטע, אם הוכיח דניחא ליה, חייב לשלם. והוא הדין בנידון דידן, הרי עומדת לזה. ועוד, שהשתמש בחשול ומוכיח דניחא ליה.

מדוע אין יכול לטעון הייתי מוצא אהבים שהיו עושים לי בחינם

אבל יש להסתפק בזה, מדוע אין כאן טעם לפטור, שיכול לטעון הייתי מוצא אהבים שהיו מצילים אותי מהצער הזה שאין לי חשול בדירה, והיו פורעים לי את החוב בחינם, והרי כתבו התוס' בבבא קמא (נח, א) "ואפילו בבעל חוב דוחק עצמו, מסיק לה בירושלמי, ונראה דהטעם, משום שיכול לומר לו הייתי מוצא הרבה בני

הש"ך (ס"ק ד) דהמחבר קיצר בדבר, וטעם זה עולה על תחילת דבריו שאיירי בבעל חוב שאינו דוחק, אבל בבעל חוב דוחק יש טעם אחר שפטור, שמבואר בתוס' שטוען חבירו שהיה מוצא אהבים שהיו פורעים לו חובו בחינם.

אבל לפי היש חולקים, כל פורע חובו של חבירו חייב, וטעמם מבאר הסמ"ע (ס"ק ג) דסוברים דדוקא בפורע חוב מזונות אשתו אמרו כן [בגמרא, כתובות ק"ז ע"ב] משום, משום שיוכל הבעל לומר לו, אם לא היית נותן לה מזונות היתה מצמצמת וניזונת ממעשה ידיה, או היתה חוזרת על הפתחים, מה שאין כן בפורע מה שלווה חבירו שהיה מוטל עליו לפרוע לו.

והלכה למעשה פסק המחבר והרמ"א שכל פורע חוב של חבירו פטור, ולפי המבואר, אפילו בבעל חוב דוחק פטור. אבל הסמ"ע (שם) כתב שהלכה כיש חולקים, דלעולם חייב. אבל הש"ך (ס"ק ה) מאריך להוכיח דהלכה כמחבר והרמ"א שלעולם פטור. וכל זה בבעל חוב רגיל, אבל בעל חוב דוחק חולק הש"ך (ס"ק ג) על המחבר, וכתב דהסוברים שפורע חובו של חבירו פטור, מודים בבעל חוב דוחק, ומסיק דהוא ספיקא דדינא.

נמצינו למדים, שהפורע חובו של חבירו בבעל חוב שאינו דוחק, לש"ך פטור לשלם לו ולסמ"ע חייב, ובבעל חוב דוחק, לש"ך הוא ספיקא דדינא, ולסמ"ע בודאי שחייב. ולמעשה, הפורע חובו של חבירו, כיון שהמחבר והרמ"א והש"ך פוסקים דפטור, אי אפשר להוציא ממון מפורע חובו של חבירו, ואפילו בבעל חוב דוחק, דהרי למחבר ורמ"א בודאי פטור, ולש"ך הוא ספיקא דדינא, ובנידון דידן חברת החשול הוא בעל חוב דוחק ביותר, ולכאורה אין להוציא ממון מהפורע חוב לחברת חשול.

העולה מזה: פורע חובו של חבירו, בבעל חוב שאינו דוחק, לש"ך פטור ולסמ"ע חייב, ובבעל חוב דוחק, לש"ך הוא ספיקא דדינא, ולסמ"ע בודאי שחייב. ולמעשה, כיון שהמחבר והרמ"א והש"ך פוסקים דפטור, אי אפשר להוציא ממון מפורע חובו של חבירו ואפילו בבעל חוב דוחק.

יורד לשדה חבירו בשדה העומדת ליטע

אבל לעניות דעתי אין הנידון דומה כלל לפורע חובו של חבירו. דהנה בהרבה פוסקים מצאנו שדנו בדין פורע חוב לחברת חשול, באופן של שוכר שלא שילם ויצא מהבית, או מוכר דירה שלא שילם ויצא

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א

מח"ס מעדני אשר

ורא"כ צאנז בבית שמש

והרי אמרו חז"ל מגילה ו' ע"ב יגעתי ולא מצאתי אל תאמין.

ומתוך: בגלל הנשים שמזיקין בעליהן לפקח על מאכלות הבית וצווחות עליהם הב' ואינם רוצים להסתפק במעט אשר יכולות הן לשאת במעשי ידיהן, ולכן כמעט אין בעליהם יכולים להשלים נפשם כראוי עד שיהיו ראויים להוראה, וזהו שאמר קהלת "אדם אחד מני אלף מצאתי" אלף נכנסים לתלמוד ואחד מהם ראוי להוראה, וכתב טעמו בצדו "מפני שאשה בכל אלה לא מצאתי" שתהיה לכל אחד מאלף אשה הראויה לו.

והנה איתא בשיר השירים פרק א' פסוק ט' "לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי" דיש להקשות מדוע המשילו את האשה לסוסי פרעה, וכי דמיון יש ביניהם, עוד קשה על הא' דאיתא בפרשת בשלח ט"ו כ"א "ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים" דקשה מדוע הנשים אמרו דווקא שירה על סוסי פרעה שטבעו בים, ולא אמרו שירה על שהם ניצלו כך מקשה החתם סופר שם, וכן בתפארת יהונתן, וכן בדברי דוד לטורי זהב ומתוך בפרדס יוסף דהרי כל מטרת יציאת מצרים היה כדי לקבל את התורה כמו דכתיב פרשת שמות פרק ג' "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה" א"כ הגברים אמרו שירה על הצלת עצמן מפני שהם יקבלו את התורה, אבל הנשים לא רצו לשמוח ולומר שירה, שהרי הם לא יתחייבו בלימוד התורה ובלי תורה מה השמחה, אבל כשראו שסוסי פרעה טבעו בים, נתקשו הנשים מפני מה נענשו הסוסים שלא העבידו את ישראל ולא עיינו אותם, אלא מזה שנענשו גם הסוסים רואים שמי שמסייע לשוני הוא כמו שהוא בעצמו עשה את הדבר, ולכן נענשו הסוסים שהם סייעו למצרים שהרי המצרים רכבו עליהם, ואז תיכף ומיד התחילו לומר שירה, דגם לנשים כתוב בגמ' שמקבלות שכר בגלל שהם

ד. ע"פ מה שכתב בטורי זהב אבהע"ז סימן ב' ס"ק ו' על הא' דאיתא בגמ' פסחים מ"ט ע"ב ולא ישא בת עמי הארץ, ועל בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה, ופירש רש"י שדומות לבהמה שאין להם לב להבין כי הוא חיך ואורך ימך, וכותב הטורי זהב ונראה לי פירוש לדבריו, דטבע הנשים שיבטלו בעליהם מתורה בשביל שהן סוברות שמכח זה שיתעסקו בסחורות ויהא להם טובות עולם הזה ועולם הבא, משא"כ אם יעסקו בתורה לא יהיה להם רק עולם הבא לחוד, ובאמת אינו כן אלא היא חיך בעולם הזה, ואורך ימך בעולם שכולו ארוך, לפי הנ"ל אתי שפיר דהרי איתא בפוסקים שיטה מקובצת כתובות ג' ע"א, וכן החפץ חיים בספרו לקוטי הלכות יומא ל"ה ע"ב, ובספרו אהבת חסד חלק ב' פרק כ' ס"ק ד' ובטעם הדבר עיין ספר מעדני אשר פרשת ויצא תשע"א דעל מצות תלמוד תורה צריך לבזבז כל נכסיו, א"כ בת תלמיד חכמים זהו סיבה להצלחה בלימוד התורה, לכן חייב לבזבז כל נכסיו, מעדני אשר.

והנה בשו"ת כתב סופר אורח חיים סימן כ' הקשה: על הא' דאמרין במדרש ויקרא רבה ב' א' על הפסוק קהלת ז' כ"ח "אדם אחד מאלף מצאתי" אלף נכנסים לבית המדרש ואחד יוצא מהן להוראה, והדבר מתמיה על מה ולמה יצא רק אחד מני אלף להוראה,

נושאים אקטואליים ומעניינים בעניני שידוכים המוזכר בפרשתנו (כד, נ) מה' יצא הדבר

איך מותר לאדם למכור כל מה שיש לו כדי שישא בת תלמיד חכם הרי אסור לבזבז יותר מחומש?

שאלה:

איתא בגמ' פסחים מ"ט ע"א ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם. יש להקשות: איך מותר לעשות כן, הרי קימ"ל אור"ח סימן תקנ"א דאסור לבזבז על מצוה יותר מחומש, ומהיכא תייתי למכור הכל כדי לישא בת תלמיד חכם, כך הקשה בשו"ת צבי תפארת לבעל הדרכי תשובה סימן פ', וכן בשו"ת התעוררות תשובה אבהע"ז סימן ג'.

תשובה:

איכא כמה תרוצים
א. אם לא ישא בת תלמיד חכם, ויקח בת עם הארץ היא תכשילו באיסורים של לא תעשה, לכן היא כמצות לא תעשה דקימ"ל יור"ד סימן קנ"ו שצריך לבזבז על זה כל ממונו, כך תירץ בשו"ת צבי תפארת סימן פ'.
ב. במצוה תמידית צריך לבזבז כל ממונו אף במצות עשה, וכיון שכתב הרמב"ם בהלכות דעות פרק ו' הלכה ב' דלישא בת תלמיד חכם היא בכלל המצוה של ובו תדבק, א"כ המצוה תמידית וחייב לבזבז על זה כל ממונו אף שהוא מצות עשה, כך כתב בשו"ת התעוררות תשובה אבהע"ז סימן ג'.
ג. אין הכוונה שצריך לעשות כן, אלא הכוונה שהגמ' רוצה לומר כמה שוויה של בת תלמיד חכם, מעדני אשר.

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

אדם שיש לו בת בשידוכים ואין לו כסף האם יש לו חיוב לחזור על הפתחים עבור חתן תלמיד חכם?

יש לחקור אדם שיש לו בת בשידוכים ואין לו כסף האם יש לו חיוב לחזור על הפתחים עבור חתן תלמיד חכם או לא

הנה בפלא יועץ ערך בת כתב וז"ל יש הרבה עניים אשר תאוו נפשם ליתן את בתם לתלמיד חכם, אבל מה יעשו שאין ידם משגת ליתן מוהר ומתן לפי צורך התלמיד חכם, מכל מקום חיובא רמיא לעשות כל אשר בכחם ולדלג על ההרים לקבץ כדי לזכות ליתן בתם לתלמיד חכם, ואם לא יוכלו עשות זאת או שאין בנמצא במקומו תלמיד חכם, על כל פנים יבחר לו בחור טוב, זרע אנשים, יודע ספר וירא ה', ואל ימסור בתו לעם הארץ רע מעללים, שהוא כמשליך בתו לכלבים, ותלונתה עליו תהיה כל ימי חייה כי עכר אותה, ועכר שארו אכזרי משלי"א י"ז ועל דרך שאמרו יבמות ס"ג ג מתון נסב אתתא, הכי נמי צריך להיות מתון קודם תתו את בתו לאיש, ויבדוק אחריו יפה יפה עד אשר ידע בברור מה טיבו, ויראה אותו כי טוב הוא אז יתן לו את בתו, והן אמת כי מה' אשה לאיש והוא מזווג זווגים ומושיב יחידים ביתה, מכל מקום צריך להשתדל.

וכן בשו"ת תשובות והנהגות כרך ג סימן שצ"א נשאל האם יש חיוב לחזור על הפתחים כדי להשיג תלמיד חכם לבתו, וכתב דבכלל המצות עשה ד"לדבקה בו" הוא להשיא בתו לתלמיד חכם, וכדאיתא בגמ' כתובות ק"א וברמב"ם פ"ו מהל' דעות הל"ב אמנם שונה היא משאר מצות עשה שחיובם רק חומש שונה היא משאר מצות עשה היא לרגע, אבל כאן המשיא בתו לתלמיד חכם החיבור ודיבוק הוא לעולם, ובכל רגע ורגע מקיים מ"ע, על כן לא שייך בזה המבזבז אל יבזבו יותר מחומש, שאינו מבזבז רק זוכה לעשין הרבה כל רגע, וכאן לא קבעו חז"ל השיעור דחומש, וכך מצותו שדבוק בהקב"ה, ואם מוכן לבזות עצמו לשאול על הפתחים לקיים מצוה רבה כזאת לע"ד פשוט שמתר, והנותנים לו ומסייעים לו בזה עבדי מצוה גדולה.

שפעם פגשתי אברך שאחרי נשואיו פסק מללמוד, וכששאלתיו על מה עשה ככה, אז ענה הרי יש חרם דרבינו גרשום לאיסור חיתון עם ב' נשים, וברגע שהתחנתי עם אשה אחת, אסור שיהא לי קשר עם האשה השניה דהיינו התורה שגם נקראת אשה כמבואר בגמ' יבמות ס"ג ע"מ ב', קידושין ל' ע"מ ב'.

בת תלמיד חכם גדול שאין לו כסף או בת ירא שמים עם הרבה כסף?

שאלה:

יש לדון בחור שמציעים לו או בת תלמיד חכם גדול שאין לו כסף או בת יראת שמים עם הרבה כסף במה יבחר?

תשובה:

הנה החיד"א בברכי יוסף אבן העזר סימן ב' סק"ג כתב דאם נראה לו שיהיה לו יותר ישוב הדעת ויהיה לבו פנוי לתורה ולעבודה בקחתו בת ירא שמים פשוט, מאשר יקח בת גדול בתורה, יבחר את האשה ההוגנת אשר לבו נוטה שיהיה לו יישוב הדעת, ויהיה לבו פנוי לתורה.

ומביא קצת ראייה: ממה שכתב בספר חסידים סימן שפ"א אחד אמר לחכם, רוצים לתת לי אשה מיוחסת, ואין ממון לאביה ולאמה לתת לנדוניה, וגם אין לי במה להתפרנס, ואני דואג פן אצטרך לגנוב או לעשות עולה, ורוצים לתת לי במקום אחר אשה שאינה מיוחסת כל כך, אבל בודאי שאינם פסולים לבא בקהל, ויש שם במה להתפרנס, אמר לו החכם, כיון שאין לך ממון, ואם תקח אשה במקום עוני, הרי תצטרך מיד לקבל מן הגבאי, ולא יתן לך כדי פרנסה, ותצטרך ללכת מעיר לעיר, וכל ימך ברעב ובדאגה, ולא תוכל ללמוד מפני הדאגה, טוב שתקח במקום עושר ולא תצטרך לגנוב ולעשות עולה, ואם מן השמים נגזר, בניך יהיו טובים, ועשירים יהיו קרוביך, שמחים שיתחתנו בהם, כיון שאתה לוקח לשם שמים כדי שלא תחטא.

מסייעות כמבואר בגמ' ברכות ל"ז ע"מ א' וכן סוטה כ"א אמר ליה רב לרבי חייא נשים במאי זכיין באקריווי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנווי גברייהו בי רבנן, ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן, נמצא דמסוסי פרעה ילפינן דנשים יש להן חלק בתורה, ובזה מובן מדוע כתוב ותען להם מרים דלכאורה קשה מה היתה השאלה שהיתה צריכה לענות עליה, אלא שהנשים שאלו את מרים מפני מה לומר שירה, אם אין להן שייכות בתורה ואין להן שום תכלית ביציאת מצרים, על זה ענתה להם מרים שירו לה' אתן כן יכולות לומר שירה, משום דמסוסי פרעה חזינן שהעוזר אחד לשני הוא כמי שעושה בעצמו, לפי זה נפלא ביותר מדוע נדמתה האשה לסוסי פרעה, דהכוונה לומר שמפני שמסייעת היא כמו שהן לומדות, ויש להן שכר שלם.

איתא בגמרא סנהדרין ל"ז ע"מ א' "כפלא הרמון רקתך" אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרמון, והקשו המפרשים איך אפשר לומר על אדם שהוא מלא מצוות כרמון שהוא ריקן, ומתרץ הבן איש חי דריקנים שבך הכוונה על נשות ישראל שהם ריקנים ממצות לימוד התורה, ואפילו הכי הם מלאים במצוות התורה, כיון שהם מסייעות לבעליהן ללמוד תורה, כך כתב בספרו בן יהוידע מגילה ו' ע"מ א'

ובמשנה שכיר פרשת כי תצא כ"ד ה' על הפסוק "כי יקח איש אשה חדשה וגו' ושמה את אשתו אשר לקח" העיר שלכאורה המילים אשר לקח מיותר, שהרי התורה כבר כתבה כי יקח איש אשה, ותירץ בשם רב אחד דהנה באמת כבר יש לכל איש ישראל אשה אשר לקח בהיותו עומד על הר סיני שהוא התורה הקדושה, כמו שדרשו חז"ל קידושין ל' ע"מ ב' יבמות ס"ג ע"מ ב' את הפסוק קהלת ט' ט' "וראה חיים עם האשה אשר אהבת" על התורה, וכן דרשו תענית כ"ו ע"מ ב' ביום חתונתו זה מתן תורה אבל לפעמים שכיח שיע"י האשה השנית שלוקח, הוא שוכח מהאשה הראשונה התורה הקדושה שכבר לקח, על כן באה התורה"ק והזהירה "כי יקח אשה חדשה" אע"כ ושימח את אשתו אשר לקח, דהיינו את התורה הקדושה.

נראה להוסיף בדרך צחות לשמחת חתן:

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הזרע" רצה לומר מה שנמשח מזרע קודש דהיינו השתלשלות היחוס אשר בא מהם, ולא חשש על הזרע עצמו, שהיינו לבדוק הקרן יפה יפה מקודם, ועל דא ודאי קא בכה אשר קנה תחת מעות קנין עדי עד לא יוכל לשלחו כל ימיו, "בא יבא ברנה נושא אלומותיו" רוצה לומר מי שנתן עיניו בתחילה על הקרן עצמו, המכונה במלת "אלומות" לבדקו יפה יפה מקודם, בא יבא ברנה קול רנה וישועה באהלו, כי הקרן קיימת על כן בני תבחנו את אשר לפניכם. וידוע מה שאמר האמרי אמת מגור: על הפסוק כי תצא כ"ד ה' "נקי יהיה לביתו" דיש שלשה דברים עיקרים בשידוך "נדך" "קרן" "יחוס" ומרומז בראשי תיבות של נקי ואמר שהגון בגמטריא חמישים כלומר שצריך שהיה בזה כל אחד מהמחותנים חצי, וקרן הקרף בגמטריא מאה שצריך כל אחד מהצדדים להיות במאה אחוז, והי"ד בגמטריא עשר שבה מספיק להשקיע עשר אחוז, וזה כוונת הפסוק נקי יהיה לביתו שבת יהודי חייב שלושת הדברים האלו.

ובכתב סופר על התורה פרשת חיי שרה על הפסוק "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" כתב דבר נפלא: וז"ל ועל דרך צחות יש לומר ע"פ מה שאמרו ז"ל ב"ב ט"ז ע"מ ב' לפי שיטת רבי מאיר מה הכוונה שברך אותו בכל שלא היה לו בת, על דרך מה שכתב הרמב"ם באגרת לבנו שבתו מלבנת שערותיו בשביל דאגה לשדך אותה לפי כבוד הראוי לו, והיינו שאמרו ז"ל וה' ברך את אברהם בכל, שלא היה לו בת דאילו היו לו בת גם שהיה לו כל טוב היתה זקנה קופצת עליו והלבינו שערותיו מפני דאגת הבת. (מאמר זה מתוך שבע ברכות לכנדת כ"ק האדמו"ר מלעלוב שליט"א).

וכ"ש אם אינו דורש שיתנו לו מצדקה במקום אחרים המגיע להם מדינא, רק הוא ברצונו הולך ומתבזה ומבקש למצוה, אזי ראוי לתת לו שזוהו צרכיו, וכן כאן אף אי ימכור כל מה שיש לו להשיא בתו לת"ח וכמבואר בגמ' פסחים מ"ט א' הנה אם מוכן גם להתבזות וללכת לפתחים שכרו בידו וכמ"ש, ולהשיג ת"ח ראוי לו לקבל, וכשם שאם נותן כסף לישיבה או תלמוד תורה או מוסד לבנים ובנות בזה הוא שותף לת"ת דרבים ששכרו רב, גם הנותן למי שמחתן בתו לת"ח נעשה שותף במצוה לידבק בת"ח וגורם בכך לכבוד התורה.

במה עדיף טפי לבדוק בשידוכין ביחוס או בקרן עצמו?

שאלה:

על מה צריך לתת הדגש בשידוכין ביחוס או בקרן עצמו?

תשובה:

הנה בספר יש נוחלין לאביו של השלה"ק כתב שמעתי אומרים דברי צחות משום חכם הצרפתי על מי שעושה היחוס לעיקר בענין חתנות בנותיו, ועל הקרן עצמו אינו מקפיד כל כך רק שיהא מיוחס, ואחר כך כשהוברר מעשיו בבית חמיו לאחר גישוואין נמצא לפעמים שהוא מקח טעות גמור והבור ריק אין בו לא תורה ולא סחורה, רק שהוא מזרע יחוס משפחה גדולה בישראל, ואז מתחרט למפרע ומצטער על זה ואינו יכול לשנות מעתה, אמר על זה החכם הנ"ל שזה מרומז בפסוק תהילים קכ"ו פסוק ו' "הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע" בכה יבכה על שנתן עיניו בנשואי בתו על "משך

ומביא שבשורת התעוררות תשובה אהע"ז סימן ד' מביא שאלה זאת, ומסקנתו שאם יוכל להשיא בתו למי שאינו בן תורה ולא יצטרך לחזור על הפתחים יעשה כן, אבל אם בלאו הכי צריך לחזור על הפתחים, יכול להתאמץ ולדרוש יותר עד שישגיג ת"ח מופלג ע"ש היטב, ולע"ד אין הדין כן, דהנה במצות צדקה איכא דין דדי מחסורו אשר יחסר לו ואשר ע"כ נותנים לעני כל צרכו אפילו סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו, אף שעבד לרוץ לפניו אינו הכרח כלל, מ"מ כיון שזוהו מחסורו אשר יחסר לו יש בזה מצות צדקה, וה"ה בג"ד אם האב משתוקק ליקח לבתו ת"ח מופלג דוקא, ולקיים כל רגע ורגע המ"ע, זהו מחסורו אשר יחסר לו, ואשריו ואשרי חלקו, ושכר רב מובטח לו, וכל הנביאים לא נתבאו אלא למשיא בתו לת"ח זה שכרו, ות"ח בביתו תיכף לת"ח ברכה, ועל כולם מרים הוא בכך את כבוד התורה ומקדשו, שרואים שיש המתאמצים ומוסרים נפשם להשיג ת"ח אף שקשה, ושכר מצוה משלמין כפי הטירחא ויגיעה שהאדם מתייגע, וע"כ ביארנו שיש לחזק ולעודדו ואשריו אם מחליט ליקח ת"ח אף שזקוק בכך לעזרה מגדיבים.

ומסיק: שמן הדין פטורין מלחזור על הפתחים לכל מ"ע וכמבואר בירושלמי ריש פאה ומ"מ אם מחזור על הפתחים נותנין לו כשמבקש לצרכי מצוות, רק יש דיני קדימה, אבל ודאי זהו צרכיו המגיע לו, ומה שכתב הביאור הלכה ריש סימן תרע"א שאין נותנין בשביל לנהוג כמהדרין ואין חיוב ליתן לו, לע"ד היינו דוקא כשאינו מבקש, אבל אם רוצה לנהוג כמהדרין וחסר לו נותנין, וכן במצה לפסח כשדורש מצות מהודות ויש לנו מצות מהודות נותנין לו,

ברכת מזל טוב שלוחה בזה
לדב האי גאון, פה מפיק מרגליות
הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א
מה"ס מעדני אשר ומרבני המערכת העומד לימינו תדיד
לרגל אירוסיו בתו בשעטו"צ
יעזור ה' שיזכה לראות דורות ישרים מבורכים
ונחת דקדושה מכל יוצ"ח

מסכת נדרים דף כו-לב

אכילת בצל

בגמ': איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא, קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב. אמרו לו, והלא הכופרי יפה ללב וכו'. (נדרים כו, ב).

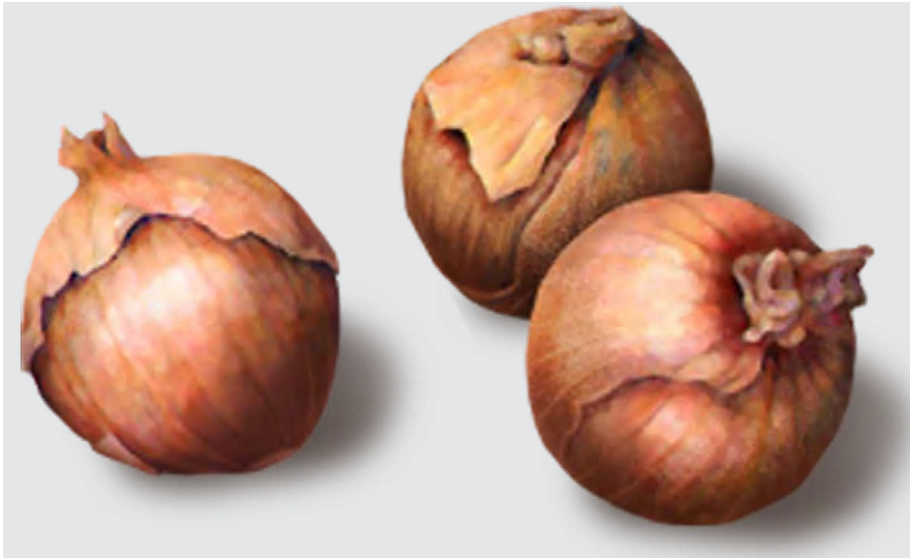
במסכת קדושין (סב.) אמרו שבצלים קשים לגוף כחרבות, ועיין בעירובין (כט.) אמרו שאדם שאכל בצל והשכים ומת אין אומרים ממה מת, שודאי שמת מהבצל, וחילקו בזה בין סוגי וחלקי הבצל, וכן אם שתה גם שיכרא או לא, עיי"ש.

והנה ברש"י על תהילים (יט) כתב שאכילת בצל בלא מלח מזיקה היא לאדם, וברמב"ם (דעות פ"ד ה"י) מנה את הבצל בין המאכלות שהם רעים, ולפיכך ראוי לאדם שלא לאכול מהן אלא מעט ואחר ימים הרבה, ובימות הגשמים, אבל בימות החמה לא יאכל מהן כלל, ולא ירגיל עצמו להיות מזונו מהם או לאוכלן עם מזונו תמיד.

ובילקוט ראובני (פרשת בהעלתך ד"ה את הקשוואים) הביא בשם הפסיקתא שבמן לא טעמו טעם בצל מפני שהוא קשה לתלמוד. כיוצ"ב מבואר בספר בעל שם טוב (עה"ת, פרשת יתרו אותמו) שהביא בשם ספר שיחות הר"ן שהבעש"ט הזהיר מאד לא לאכול בצלים חיים אפילו עם שמן או שומן ואפי' ע"י תערובת כגון ביצים וכדומה ואפילו בשבת, מפני שהם מזיקים מאד לכמה דברים. ויאכלם רק כשהם מבושלים. אמנם בהרבה קהילות נהגו לאכול בשבת בבוקר בצלים, ונאמרו בזה רמזים וענינים רבים.

ובפסחים (קיד.) אמרו אכול בצל ושב בצל, עיי"ש. ובערוך (ערך נחש, ה"ד בתורת חיים ערובין שם) הביא בשם רבינו שרירא גאון שרק בצל שמשירין אותו בארץ להוציא ממנו זרע, כיון שדרך לצאת ממנו קנה ויש לאותו קנה ראש כראשו של נחש וחם הוא מאוד שכל זרע חם הוא, לכך לא יאכל אותו וגם הבצל ההוא לא יאכל שכבר יצא מתורת מאכל והוא כמו סם אבל שאר בצלים ליכא סכנתא.

וע"ע בס' מנחת קנאות לאבא מרי (מכתב 187 מהרשב"א) שכתב 'והגע עצמך מי

כבוד מלכותו לעולם ועד, על כל ברכה שאמר קודם שנודע, כי הברכות שמקודם רצויות.

ובשו"ת רב פעלים (ח"ד, או"ח סי' ב) כתב, המצא תמצא באיש שכתב תפילין ונתנו למגיה וכו' ומקרה היה לו שנעלם ממנו טעות התפילין בחסרון או יתרון תיבה אחת או אות אחד, וזה לבשו לפי תומו כמה שנים וכאשר פתח אותו לבדוקו פעם שנית נמצא בו הטעות הנז', ונמצא זה לא קיים המצוה כמה שנים ובידך ברכה לבטלה, ואיך זה איש תם וישר יהיה ערום ממצוה יקרה זו וכו' ושיהיה בידו שגגת ברכה לבטלה. גם זה דבר קשה מאד לסבלו, ומצאתי תרופה אשר נמצא מרב קדמון שהביא הגאון חיד"א ז"ל בדבש לפי והעתיק דבריו בספר לב חיים (סי' י) שגם הוא נתעורר בדבר כיוצא בזה וכתב ז"ל: הנה ראיתי להרב הגדול החיד"א בספר דבש לפי (מערכת ד אות ד) שהביא משם ספר שבלי לקט (ח"א, שבלת ח) שכתב בשם גדול ז"ל: וכל איש מקבל שכר כל מה שרואה בדעתו אם דעתו מכוין לשמים שהרי אתה רואה שבתפילין שתתן בפשתן פסולים כדאמר פרק אלו הלוקין אמר רב חזינן לתפילי דבי חביבי דתפרי בכיתנא ולית הלכתא כוותיה ובודאי דרבי חייא הגדול הי' לו שכר תפילין כשאר החסידים אעפ"י שתפירות בפשתן, עכ"ל. הרי נראה דאפילו כפי הלכה היו

שירצה לאכול בצל רע ללב, כלום יש בידם כח לנדותו'.

אדם שבדק תפיליו ונמצא פסולים

בגמ': והא מינס אניס דלמא אונסא דמיגליא שאני (נדרים כז, ב).

כתב החת"ס (ד"ה אונסא) שמה שאמרו בברכות (ו.) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה, היינו רק לפי המאן דאמר שאונס כמאן דעבד, אך לדעת הסוברים שאונס לאו כמאן דעבד דמו, לא אמרו כלל זה.

והנה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' נד) כתב בדין אחד שקנה תפילין אצל סופר מוחזק בכשרות, וכשעברו ג' שנים נתן לבדוקן, ומצא בשל ראש חסר פרשה, ונפשו לשאול הגיע, איזה תשובה מחוייב לעשות, וכואב לו מאד על המכשול, שביטל מצות תפילין של ראש כמה שנים, וממש נוגע לו בנפשו. והשיב, עפ"י המבואר באשל אברהם (בוטשאטש, או"ח סי' לט) וז"ל, תפילין שנמצאו פסולין למפרע [כגון חסר אות וכדומה שאין לתלות שעכשיו מקרוב נעשה], י"ל ששייך בכך מעין מה שאחז"ל בכהן העובד ונודע אח"כ שהיה חלל, שאין חשש על עבודתו למפרע מצד מה שנאמר ברוך ד' חילו, ואינו צריך לומר ברוך שם

ספק ושקול הדעת וכו' אבל בדברים התלויים בשקול הדעת מהשופטים הממונים בערכאות, שמחזיקים בדינים שסדרו להם חכמיהם הקודמים בספריהם כמו שיש להם קצתם מהיוונים וקצתם מהרומיים וקצתם שחדשו להם לפי מצב המדינות ודנים על פיהם בשקול דעתם, מעולם לא עלה על דעת איש ישראל שיש לו קצת מוח בקדקדו לומר עליהם דינא דמלכותא דינא, אבל הם הם ערכאות של נכרים שהזהירה אותו התורה הקדושה שלא לדון בפניהם אפילו בדברים שדיניהם שווה לדיני ישראל וכו', אמנם כבר הוזהרנו לשמוע אל כל מצות המלך יהי' מישראל או מאומות העולם מחוייבים אנו להיות עבדים נשמעים לכל פקודיו ומצותיו, ובלבד שלא יעבירו על מצות השם'.

ותדע שהרי כל פסקי דיניהם הנקראים סענטענצין גם אצליהם אינם נחשבים לדינא דמלכותא דינא, ואין להביא ראיה מפס"ד אחד שלהם על כיוצא בו, ואפילו שלחו ממקום משפט היותר גבוה כידוע מנימוסי משפטיהם. ועוד אנו רואים מעשים בכל יום שמבטלים פסקי דיניהם של השופטים ממי שלמעלה מהם, וגם משתנים לפעמים משפט ב' ענינים שוים בכל כלליהם ופרטיהם בשני מקומות המשפט ואין אומר השב, וכמה פעמים ראינו ענין אחד נופל ליד דיין והוא מחייב וכל היועצים חבריו מסכימים עמו, וכשיפול ליד דיין אחר ענין דומה לזה בכל הצדדים לגמרי ובאותו מקום המשפט הוא מזכה ואין נודד כנף ושניהם מוחלטי'. איה איפוא נאמר שכל משפט חרוץ מאיזה מאגיסטר' או מאיזה שופט

שהוא גוזל מנת המלך, בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עובד כוכבים.

והיינו שהיות והקרקע שייכת למלך והמיסים הם דמי השתמשות בקרקע על כן אם אינו משלם חשיב כגזלן.

אך ברמ"א (שם) ובביאור הגר"א (ס"ק כג) מבואר שיש בזה דעה נוספת, שאין הגדר בזה כגזילה אלא שמדינא דמלכותא דינא יש למלך זכות לגבות תשלום מבני המדינה, ואם אינם משלמים הרי זה כאדם שהלווה כסף מגוי, שהדין הוא (רמ"א חו"מ ס' שמח ס"ב) שאם אינו יודע מותר [זה לשון הרמ"א שם 'טעות עובד כוכבים, כגון להטעותו בחשבון או להפקיע הלוואתו, מותר, ובלבד שלא יודע לו, דליכא חילול השם. וי"א שאסור להטעותו, אלא אם טעה מעצמו, מותר].

ומאחר וכך כתבו הפוסקים שלכל הדעות אסור לכתוב שקר במסמכים המגישים לשלטונות המס מאחר שיש בזה שקר ולדעה הראשונה גם לא תגזול, אלא שלדעה השנייה מותר להעלים מס באופן שאינו צריך לשקר ולא יוודע מכך לגוי, (משפטי התורה ב"ק בין ישראל לעמים ס' א)

אולם בגמ' בבא בתרא (ה.) אמרו, אסור להטיל מס על תלמידי חכמים העוסקים בתורה, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד ס' רמג ס"ב). ובשור"ת מהרי"א ענגיל (ס' ד') כתב, 'כל מי שיש לו עינים לדאות ולב להבין בדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים יראה ויבין שדעת כולם שווה דלא שייך דינא דמלכותא דינא אלא בדברי חק ומשפט חקוק מאת המלך מפורש וברור בלי שום

תפילין פסולין, בכל זאת כל שלדעתו מכיון לשמים לקיים המצוה יש לו שכר תפילין.

ובשור"ת הר צבי (או"ח ח"א ס' לה) דן בענין זה והביא מה שכתב הפנים מאירות (ח"ג ס' ט) בנידון אדם ששגג ולא הניח תפילין של ראש במצחו [היינו שהניחם שלא במקומם הרבה פעמים], וכשידע נתחרט ובקש תשובה על שהוציא כמה פעמים מפיו ברכה לבטלה ועבר על לאו דלא תשא וכו'. והשואל ההוא במר נפשו רוצה להחמיר בתשובה אבל הוא מקצירי ומרעי וכו'. והאר"ך בזה, והסיק שעל ביטול העשין כולן נתכפרו בחרטתו ובתשובה שעשה, ובדבר ברכה לבטלה לדעת הרמב"ם שהוא מדרבנן סגי בחרטה שנתחרט. ובר מכל דין כיון שלפי מנהגו אומר בכל פעם שמניח התפילין בשכמל"ו וזה תיקון שלא עבר על לא תשא כמו שהביא הב"י (או"ח ס' לו) וז"ל בשם ירושלמי, הדין א"ר תנחום צריך לומר בשכמל"ו אחר ברכה שאין צריכה תיקון שלא הוציא שם שמים לבטלה וכן משמעות כל הפוסקים א"כ לא חטא כלל בהוצאת שם שמים לבטלה רק תשובתו נרצה בחרטה ומודה ועוזב ירוחם מן השמים והבא לטהר מסייעין לו, עכ"ל.

ובחקל יצחק (עמוד רנו) כתב בשם בעל הפרי שדה שאין הברכה לבטלה וגם קיים המצווה, וכן הוא בפרי השדה (ח"ג ס' קיז). ועיין בבאר משה (ח"ה ס' קל).

דינא דמלכותא בתשלום מיסים

בגמ': דינא דמלכותא דינא (נדרים כח, א.)

בבבא בתרא (נד:): אמר שמואל, דינא דמלכותא דינא. ופירש הרשב"ם, שכל דיני מסים וארנוניות ומנהגי משפטי המלכים שורגילים להנהיג במלכותם דין הוא, שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו, הילכך דין גמור הוא.

ובשו"ע (חו"מ ס' שסט ס"ו) כתב המחבר מוכס שפסקו המלך ליטול דבר קצוב, והעמיד מוכס ישראל לגבותו למלך, ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך, אינו בחזקת גזלן, משום דדינא דמלכותא דינא. ולא עוד אלא שהמבריה ממכס זה, עובר [על לא תגזול, הג"ה] מפני

בעיר או בכפר יש לו דד"מ, א"כ בטלו כל דיני תורה ואויבינו פלילים, ישתקע הדבר ולא יאמר, והביא שכן מבואר ברשב"א בתשובה (ח"ג סי' קט) ובעוד רשאונים. וע"ע בשו"ת השיב משה (ח"מ סי' צ).

תשלום מיסים בארץ ישראל

הרשב"א והר"ן בסוגיין כתבו בשם התוס', שהכלל שאמרו בגמרא דינא דמלכותא דינא, לגבי מכס, הוא שייך רק במלכי אומות העולם, ובחוץ לארץ, שהמדינה שלהם, ויכולים לומר לתושביהם אם לא תעשו כמצותינו נגרש אתכם מן המדינה שלנו, אבל במלכי ישראל לא שייך לומר דינא דמלכותא דינא, לפי שארץ ישראל כל ישראל שותפים בה, ואין למלך בה יותר מכל איש אחר. ובדרכי משה (ח"מ סי' שסט) הביא דברי הר"ן, עיי"ש. ועיין ביש"ש (ב"ק פ"ו סי' יד).

אמנם יש חולקים וסוברים שאין הבדל בין מלכי אומות העולם למלכי ישראל כמבואר במאירי בסוגיין.

והנה כתב הרמב"ם (גולה ואבדה פ"ה ה"א), המבריה מן המכס לפי מה שקבע המלך קצבת המכס, הרי זה גזל מנתו של המלך, בין שהוא מלך ישראל בין שהוא מלך גוי, לפי שדין המלך דין הוא. ובב"י (ח"מ סי' שסט), הוכיח כן מממה שהקשו בב"ק (ק"ג) על המבואר במשנתנו 'נודרים לחרמים ולמוכסים', והרי אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, ולא תירצו שהמשנה מדברת במלך ישראל, אלא ודאי שגם במלך ישראל שייך הכלל דינא דמלכותא דינא. וכן פסק בשו"ע (שם סי' י).

ומכל מקום כתב בשו"ת פאת שדך (סי' צא), שאם המושלים בארץ ישראל הנם שונאי דת, לא שייך לומר בחוקים שלהם דינא דמלכותא דינא, ושוב חזר לומר, שאי אפשר לומר כן אם לא נדון שבקצת דברים שייך בהם דינא דמלכותא וכו', עיי"ש.

ועיין בשו"ת דובב משרים (ח"ג סי' פט) מה שדן אם רק במלך אמרינן דינא דמלכותא דינא, או גם במושל הנמצא באותו מקום.

ועיין בפתחי חושן (גניבה פ"א הערה יד) שהאריך בגדי דינא דמלכותא דינא ובהעלמת מיסים, וכתב שנראה שלהוציא

ואיך נצילנו מן המיתה ע"י עבירה גדולה מן החמורות שבתורה. ולדעת אסור להצילו מהמות בשום אופן אפילו בדרך היתר.

ומ"מ הוסיף שאם היה המעשה שהנהרג התחיל במריבה והכאה. והיה כי יחם לבבו של המוכה עמד והכהו נפש, שמא יש לומר שאין לו דין מיתה כלל דרודף הוא, אפילו לא הכהו אלא באגרוף, יש בעלי זרוע שאגרופן ממת.

אך בפ"ת (י"ד סי' רנא סק"א) הביא בשם החוות יאיר (סי' קמו) שכתב שמי שהרג נפש אינו רק כעובר לתיאבון ליתובי יצריה הרע, ואם אחר זה נתפס בשביל גניבה או דבר אחר, כ"ש אם בא לידי סכנה, מצוה להשתדל בעדו אם אינו ברשעו תמיד.

והנה ברעק"א (מכות ה. תוד"ה וכן) כתב שמי שרצח נפש אינו מחוייב להרוג עצמו, וליכא חיוב מיתה אלא עפ"י ב"ד. ועיין בשאלת יעב"ץ שכתב (ח"א סי' מג) באשת איש שזנתה אף שחייבת מיתה בדין שמים, מאחר שעשתה במזיד בידעת שחטאה בזדון, דין ד' מיתות לא בטל, ולכן אינה בכלל ואת דמכם לנפשותיכם אדרוש, ואינה נענשת אם המיתה ואיבדה עצמה לדעת. שעל כיוצא בזה אמרו בספרי יכול כשואל, ואדרבא נראה שזכות הוא לה. וכמה מעשיות בש"ס ומדרשות יוכיחו שספרו מבעלי תשובה שדנו דין הריגה בעצמן, וקילסום שזכו לחיי העוה"ב.

כיסוי הראש בקטנים ובעת השינה

במשנה. הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות, ומותר בגשים ובקטנים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים (גדרים ל, ב).

במשנה. הנודר משחורי הראש אסור

שלא כדן - אף בשלטון שאין בו משום דינא דמלכותא אין שום היתר, ובפרט כשצריך לשקר ולזייף לשם כך, וכ"כ בשבט הלוי (ח"ה סי' קעב).

הצלת רוצח הנדון לעונש מוות

בגמ': סוף סוף לאו בר תשלומין הוא לא צריכא דבהדי דמחיה קרע שיראין דיליה (גדרים כט, א).

בסוגיין מבואר שההורג אדם אינו מתחייב בתשלומין אלא במיתת ב"ד, ובזמניו ארבע מיתות בטלו, ומ"מ דין ארבע מיתות לא בטלו כדלעיל (ל:).

והנה בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סי' ט) הביא מעשה נורא אשר אירע מקרה בלתי טהור בק"ק פה, בשנים שנתקוטטו עד הכאה, ונטל אחד סכין ותקעו בלב חברו והמיתו. ועל זה נתפש בדיני אומות העולם, ובסוף יצא פטור ע"פ המלכות, בתנאי שישבע שבועה חמורה שלא היה הוא הרוצח, אלא איש אחר היה שהמיתו לזה וברח לו. וכתב היעב"ץ שהורה לו המורה לעשות כן להציל עצמו מן המיתה ע"י שבועת שקר. אך היעב"ץ חלק עליו, וכתב שטעות הוא בידו כיון שהורג נפש מישראל במזיד ובעדים, הלא ודאי חייב מיתה הוא. ואע"פ שאין דינו מסוד בדינו, הרי אמרו שדין ד' מיתות לא בטלו, וכדמוכח מההוא עובדא דשמעון בן שטח דהכישו נחש. דאף במי שאינו חייב מיתה ע"פ ב"ד אף אם היה נדון בב"ד, מ"מ נקה לא ינקה מהעונש, א"כ גברא קטילא הוא. ואיך נחוש להצלתו, ונתיר להוסיף חטא חמור על פשעו להציל עצמו ע"י שבועת שקר. ומאריך שם לדון אם בתשובה נתכפר, וא"צ מיתה. ומ"מ כתב, אומר אני פשיטא דעון דשפיכות דמים אין לו כפרה ומחילה בשום זכות ותשובה, ככתוב כי אם בדם שופכו,

שהחכמים היו מוסרים אחד לחבירו הכרת פנים וסדר שרטוטין, לפי שאין מוסרים סתרים ורזים אלו אלא למי שרואים בו סימנים ראויין לכך.

ובזוהר פרשת יתרו, ובזוהר חדש שם, ובתיקונים (תיקון ע) התבארו בהרחבה מהות השרטוטנים.

ענין זה הוזכר גם ברמב"ן (בראשית ה א) שכתב 'וכתב רבינו שרירא הגאון, שמסרו חכמים אחד לחברו הכרת פנים וסדרי שרטוטין, וכו' ואין מוסרים סתרי תורה ורזין אלא למי שרואין בו סימנים שראוי לכך. אלו דברי הגאון. ולא זכינו בהם'.

ענין שרטוטי הידים, הובא גם בספרו של בעל שלשלת הקבלה (סו:): ברקנטי (פרשת וישב) ובספר האמנות (שער ו פ"ד), ועוד.

ועיין במשנ"ב (או"ח סי' רצח סק"ט) שכתב בטעם שנוהגים להתסכל בכפות הידיים במוצאי שבת לאור נר ההבדלה, מפני 'שיש בשרטוטי היד סימן להתברך ב'.

והנה בספר וישב היים (סי' יג) דן אם מותר לשאול בחכמים הקוראים בכף היד, והביא את דברי הלחם משנה (ע"ז פ"א ה"ט, ה"ד בכרם שלמה האאס, י"ד סי' קעט) שכתב, 'יש אוחו את העינים כענין מכשף דמי שעושה כמו שעושה המעונן שאומר אני אראה אותך בפס יד דברים העתידיים לבא עליך שזה הוא ענין המעונן שאומר דברים העתידיים כמו באיצטגנינות'. הרי שלדעת הלחם משנה הסתכלות בכף היד דברים

ובשערים המצויינים בהלכה (סי' ס"ו ק"א) כתב שאף שבשור"ע ביו"ד (שם) משמע שקטנים לא כיסו ראשם כלל, אפשר לומר שהיה מנהגם בקטנים יותר מג' לכסות ראשם בכיפה קטנה באופן שלא היה מכוסה היטב, וקטני קטנים פחות מג' היה מגולה כהמנהג, וצ"ע. והביא עוד שהמנהג בזמן הזה לא לכסות ראש הקטן קודם ג' שנים. [וע"ע בדברי יציב (ליקוטים סי' צא) מנהגם של הצדיקים בענין כיסוי הראש לקטן פחות מג']].

חכמת כף היד

בסוגיין דרשו על הפסוק (בראשית טו) ויוצא אותו החוצה, אמר לפניו רבוננו של עולם, הסתכלתי במזל שלי ואיני ראוי להוליד בן. אמר לו, צא מאיצטגנינות שלך, אין מזל לישראל. (גדרים לב, א).

ועוד אמרו, אמר רבי יצחק: כל המתמים עצמו, הקב"ה מתמים עמו, שנאמר (שמואל ב' כב) עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם.

א"ר הושעיא כל המתמים עצמו שעה עומדת לו, שנאמר (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים, וכתוב, והיית לאב המון גוים.

והנה ידוע שבכף ידו של אדם ישנם שרטוטנים מהם אפשר לידע עתידו ומהותו של אדם, וכמבואר בתשובת רב שרירא ורב האי גאון (תשובות הגאונים סי' קכב)

בקרחין ובעלי שיבות, ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים. ובגמ' ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים. מאי טעמא, אנשים זימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו, אבל נשים לעולם מיכסו, וקטנים לעולם מיגלו.

להלכה נפסק בשור"ע (יו"ד סי' ריז סל"ז), שהנודד משחורי הראש, אסור בקרחים ובעלי שיבה ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראים שחורי הראש, אלא האנשים.

בפוסקים האריכו לדון אם חיוב כיסוי הראש הוא מעיקר הדין או מחמת מנהג, ובמהר"ן חיות (ד"ה אנשים) העיר מסוגיין שאמרו שאנשים פעמים מגלים את ראשם. ובצמח צדק (פסקי דינים או"ח סי' ב סק"ח) הביא דברי התוס' (ד"ה אנשים) שביאר שאין מותרים בגילוי הראש אלא באקראי. ובחת"ס (ד"ה ובחקותיהם) כתב שבזמננו מקפידים מאד מאד מבלי לגלות ראש, ומגלה ראשו פושע הוא, שלא נהגו אבותינו כן מטעם מנהג פרישות ויראת שמים או מטעם חסידות אלא מעיקר הדין כמו שכתב הט"ז (אבהע"ז סי' ח) שמאחר שעשאוהו עובדי עבודה זרה חק לעבודה זרה לילך דוקא בגלוי ראש ולכבד הע"ז בזה, א"כ נאסר לנו מן הדין ולא עדיף ממצבה שהיתה אהובה בימי האבות ומשעשום אמוריים חוק לעבודה זרה שנאה הקב"ה, ומכ"ש הך. ועיין בשו"ת יריעות שלמה (סי' יח הערה א) אריכות גדולה בזה.

והחמירו הפוסקים הרבה בדבר, וכתבו שאף בעת השינה מידת חסידות שראשו יהא מכוסה (משנ"ב סי' ב ס"ק יא), ויש שאמרו שצריך לישן בלילה עם כיסא גדולה וקשורה כדי שלא תיפול מהראש בעת השינה (שלחן הטהור), ועיין בלקט הקמח החדש (ס"ק כג).

והנה המגן אברהם (או"ח סי' ו סק"ב) כתב לדייק מסוגיין שקטנים דרכן לילך בגלוי הראש. בטעם הדבר כתב הארצות החיים לפי המבואר ברמב"ם (דעות פ"ה ה"ו) שיסוד כיסוי הראש הוא משום צניעות, א"כ קטנים לאו בני צניעות נינהו ועל כן אין צריך לכסות ראשם, אולם כתב המג"א שנכון לכסות ראשם כדי שיהא עליהם יראת שמים כדאיתא בסוף שבת (קנז:).

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מאד ובאו התלמידים והגידו כן לאריסטו כמתלגלים על החכם שאמר כן בראותם שאריסטו היה פרוש מאלו המעשים א"ל אריסטו אמת אמר ובאמת שהוא חכם גדול וכל מה שאמר עלי אמת שכן מחייב עלי מזלי וכן מורים שרטוטי ידי אמנם חכמתי גוברת על רוע מזלי ומבטל אותו ע"כ באופן שביד האדם לבטל רוע מזלו ואין יכול לפטור עצמו מן הדין בזה הטענה וגם כאמרם ז"ל במסכת שבת מי שנוול במזל מאדים שמחייב מזלו להיות רצחן כדי לבטל מזלו יעשה עצמו טבח או מוהל נהרי שרופאי הנפש חכמים ז"ל נתנו רפואה לכל חולי ולכל מכה כזאת וידע האדם נאמנה שאין רפואה גדולה לכל חולי ומכה ולבטל רוע המזל כעסק התורה אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים וכאמרם ז"ל חש בראשו יעסוק בתורה. [ובספר גועם המדות (אות עח) האריך בזה שבכח האדם לשנות מה שנקבע בטבע ומשורטט בכף ידו, שהרי הבחירה ביד האדם].

אך שומר נפשו ירחק מזה ויסמוך רק על הקב"ה.
ומ"מ בספר שושנת יעקב (חיבור על חכמה זו) כתב שכל שלא הוציא אדם בפיו את משמעות השרטוטים אפשר שלא התקיימו, אך משהוציאם אדם בפה וביאר כל שרטוט מה משמעותו, וודאי שהתקיימו הדברים, והביא מעשה נורא בענין זה, עיי"ש.
וע"ע במעשה שהביא בעל השבט מוסר בספרו מעשה אליהו (אות ב) וכן הובא בספר מנת חלקי (ק:); אגיד לך מעשה שהיה בימי אריסטו אשר היה חכם גם בחכמת שרטוטי ידים ובא לעירו איש אשר כמוהו בזה החכמה ולנסותו לקח אריסטו שעוה לבנה מאד והניח ידיו על השעוה ונרשמו שם כל שרטוטי ידיו ונתן חתיכת השעוה ביד תלמידיו שיראו לאורח חכם שבא שיכיר באלו השרטוטים אם הם טובים או רעים כיון שראה אותם החכם, אמר האיש אשר יש לו אלו השרטוטים הוא אדם רצחן ורשע וידו בכל העבירות וגם הוא חכם

עתידיים הוא כענין מכשף.
ובספר מכתבים ומאמרים (ח"ג מכתב רנה) כתב בעל האבי עזרי בנוגע להתעסקות בחכמת כף היד 'איסור גמור להתעסק בזה ואסור לסמוך על זה ומפורש הוא בתורה בפרשת שופטים תמים תהיה עם ה' אלוך, ועיין שם בפירוש הרמב"ן וכן הוא בספר המצוות בהשגותיו על הרמב"ם בסוף מגן מ"ע שהשיג על הרמב"ם מה שהשמיט מצות עשה זו של תמים תהיה שלא לסמוך על מה שהכוכבים ומזלות מראים ואין לנו אלא לבטוח בה' חולת זה הכל הבל. ומה שראית זה מפני שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו אבל מי שלא מסתכל על זה ה' הוא מבטחו ואין לחוש לכל מה שראית.
אך יש שהביאו ראייה מלשון הרמ"א (אר"ח סי' תרסד ס"ב) שכתב 'ואינו ראוי לדרוש ולחקור אחר העתידות כלל' ומשמע שאינו איסור אלא רק אינו ראוי. ובתשובות והנהגות (ח"א סי' תנד) כתב שהדרישה בחכמים היודעים ומכירים בחכמה זו, אינו איסור, ויש בזה גם מקור ויסוד בזה הרק,

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בינת המילים
'אור תורה' 'זערת חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

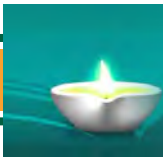
10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחולל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע

כ"ד חשוון תש"י

שושלת זוועהיל. הוא גילה בפניו שידוע שכל האשמה נגדו אשמת שוא, אך לא יוכל לשחררו כי הדבר לא יתקבל על ידי השלטונות, אך במקום גזר דין מות ימירו במאסר, וגזר עליו שבע שנות גלות בסיביר.

שלוש פעמים נאסר בהתנכלויות שהתנכלו לו אנשי היבסקציה, באחת הפעמים הושלך לצינוק, לבור צר ועמוק שכמעט לא היה מקום לזוז בו, מחלק את המקום הצר עם רחשים ועכברושים שאכלו מבשרו.

שלושה ימים לא הוגש לו אוכל כלל, נראה היה שגמרו אומר לחסלו במיתת רעב, אך ביום השלישי אינו יודע כיצד ואיך, נחת עליו באורה פלא הישר לתוך פיו פרי מאכל, כאשר היה ממש בכלות

אורו של רבנו זרח ביום כ"ו אייר, יסוד שביסוד, תרמ"ז, בעיירה זוועהיל, בבית אביו הרה"ק רבי שלמה זיע"א. ונקרא על שם זקניו, אבי השושלת רבי משה בן רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב, ורבי גדליה מליניץ.

בימי נערותו זכה לחסות בצל כנפי סבו הגדול, הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זיע"א, שחיבבו מאד ולקחו לישון בביתו, אחרי פטירת הרבנית.

כבר בצעירותו מילא כרסו בש"ס ופוסקים, סיפר ר' יוסף קוזליק ז"ל שבילדותו למד עימו בחברותא, ואחרי שסיימו מסכתא היה מבקש רבנו לבחננו, כשר' יוסף מניח אצבעו על הדף, ושואלו על הכתוב באותו מקום מספר דפים אחרי כן, ורבנו קולע לשערה מבלי להחטיא.

הכוחות וללא חיות. כאשר ביקרו הרבי משומרי אמונים, עלתה השיחה בענין נס ההצלה בדבר המאכל שנפל ברגע האחרון אל תוך בור הצינוק, והוא אמר שבודאי אליהו הנביא היה שליח ההשגחה, להצילו ברגע האחרון. נענה רבינו בענוותנותו היתירה, מסתבר יותר שחיילים שיחקו בחוץ, זרקו זה ליד זה, ונתגלגל אחד הפירות לתוך הבור. לימים התבטא, כי מעולם לא החסיר להניח תפילין ולא חילל שבת, בצל הבולשביקים.

בתום שבע שנים בסיביר, בהן סבל יסורים נוראים, התמנה לכהן כרב בעיירה סמוכה למוסקווא, בשנת תרצ"ז הצליח בחסדי שמים להילמט ממלתעות הרשע ולהגיע לאה"ק. עם הסתלקות אביו בכ"ו אייר תש"ה, הפצירו בו החסידים לקבל עליו עול ההנהגה, אך בהיותו שפל באמת בעיני עצמו, לא ניאות לכך. רק אחר שנימקו בפניו שאם לא יהיה המשך להנהגה, יכול להיגרם נזק לענייני הישיבה שיסד אביו, נענה והסכים.

השתדל בכל יכולתו להימלט מהכבוד. כאשר דפקה אשה על פתח ביתו לקבלת ברכה, העמידה על טעותה, ויצא להראות לה את כתובתו של הרבי מסטמר שגד בשכונתו. סיפורי ישועות רבים מסופרים אודותיו בחרדת קודש.

אהב ישראל בכל ליבו ונפשו, וחש את צרת האחר יותר מצרתו שלו. באישון ליל אמר לבני ביתו, "איך אפשר לישון, אם ר' אברהם ירד מנכסיו, הבה נאמר תהלים בשבילי".

ידוע חולי ומכאוב היה, עקב העיניניים הקשים שהיו מנת חלקו בסיביר, ובשל צרות ישראל ששיבירו את רוחו. כשהלך לנחם את בני הרה"ק האמרי אמת פנה אליהם, ואמר, אביכם הסתלק עבור כלל ישראל, ויש עוד יהודים המוכנים למסור נפשם למען עם

בהגיעו לפרקו לקחו דודו הרה"ק רבי דוד שלמה מקוברין זיע"א לחתן, חותנו החזיקו סמוך על שולחנו שנים מספר, כאן ישב על התורה ועל העבודה באין מפריע בימים אלה אף נתעטר בכתר הוראה מבית דינו של רבי חיים מבריסק זצ"ל, ומרבי מרדכי אשמינר זצ"ל שכתב עליו, "מובטחני בו שלא תצא תקלה אף פעם מתחת ידו והלכה כמותו בכל מקום".

בשנת תרס"ט והוא אך בשנה הכ"ב לחייו, נתבקש לכהן כרבה של זוועהיל, ניהל את ענייני הקהילה ברמה ועל פיו יישק כל דבר, שם את כל כובד משקלו להשכין שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחברו, כשהכל נשמעים לקולו.

בעיצומה של עבודתו הפוריה, נאסר באשמת ריגול, שיתוף פעולה עם מהפכנים שנתפסו במעבר הגבולות, והודו שקבלו אכסניה בביתו ושהו בביתו בשבועים ימים. שני האנשים שנתפסו לא עירבוהו במעשיהם, אך די היה בעבירה זו. הטיעון שכל מגמתו היתה לקיים מצות הכנסת אורחים ולא היה ביניהם מלבד זה, נדחה על הסף, כתב האישום הוגש, והתביעה דרשה משפט מות בגין מרידה.

בעת המשפט הקריא השופט בפניו את חומרת העבירה שבגינה עלול הוא להשפט למות, רבינו הגיב, בשלות נפש שהדהימה את הנוכחים, 'להוי ידוע שאין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה', הרבה יהודים חוסלו על ידי הכנופיות, ואולי עלי נגזר למות על ידכם, אך אם לא נחרץ דיני בבית דין של מעלה, לא תוכלו לי'.

משפטו הועבר לזיטומיר לסמכות משפטית עליונה יותר, כאשר גליון האישום מוכח למעלה מכל ספק על ידי התביעה, אך בחסדי השי"ת היה השופט העליון מאלו שהיו קשורים מבית אבא עם

ברח"ו רבי שלמה מזוועהיל, שם הצטופפנו כמו רבים מתושבי השכונה, ובתוכם גם אבי האדמו"ר רבי מרדכי חיים מסלאנים זצוק"ל, וזכינו שגם הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע היה עמנו. וישב בפינת המקלט ולמד בהתמדה ולא היה נראה עליו כי נמצא בשעת מלחמה. אהבת התורה השכיחה ממנו את כל הדאגות, ומה גם אשר היה מלומד ביסורים, ובשבילו לישב בחושך וללמוד היה דבר שכבר התרגל לכך בעת שהתגורר בעיירת זוועהיל ברוסיה, ובעת שישב שבע שנים במאסר בסיביר וימים מהם גם בצינוק.

ישראל. לפני הסתלקותו צוה להכניס לחדרו כסאות, לכבוד זקניו מעולם העליון.

קברו נכרה בבית החיים בגבעת רם, ונתפרסם כמקום ישועה פלאי לרבבות בית ישראל, הנוהרים אליו בכל ימות השנה.

התמדה גם בשעת השכה ומלחמה

סיפר הרה"ח רבי יהודה לייב סלאנים, בעת המלחמה בעיה"ק ירושלים בשנת תש"ח התחבאנו כולם במקלטים, א' המקלטים בשכונת בית ישראל היה היכן שהיום ביהמ"ד של חסידי סלאנים

הרה"ק רבי מרדכי רוקח מבילגורייא זי"ע כ"ה חשוון תש"י

אחר המלחמה לא קיבל עליו שום משרת רבנות כי אם שימש כיד ימינו של אחיו הק' כשכל חפצו ומאוויו להקים מעפר דל לבנות מחדש את מבצרי היהדות בכלל ולקומם הריסות חסידות בעלזא בפרט.

בשנת תש"ז הקים רבינו את ביתו מחדש עם הרבנית בת הרה"צ רבי צבי גליק טסאטטאר חתן הגה"צ רבי יעקב יחזקי גרינוואלד מחוסט אחיו של בעל ערוגת הבושם.

בשלהי קיץ תש"י נסע לאירופא בשליחות אחיו המהר"א זצ"ל כדי לדרוש בשלום אחב"י שארית הפליטה לעודד רוחם ולהפיח בהם רוח חיים.

בין כסא לעשור תש"י חזר לאה"ק ומיד נפל על מיטת חוליו עליה השלים את נפשו הטהורה מתוך קבלת יסורים באהבה ביום כ"ה מרחשון והוא רק בן מ"ז שנים.

הרה"ק רבי מרדכי רוקח מבילגורייא זי"ע נולד בשנת תרס"ב לאביו כ"ק האדמו"ר רבי ישכר דוב זי"ע מבעלזא, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת חיה דבורה ע"ה בת הרה"ק רבי אברהם שמואל פטשעניק מברעזנא זי"ע, שהיה חתן של האדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע.

בילדותו התנכר נער, וכמסופר שאביו קבע לו חדר שינתו בחדר הספרים שלו. אביו מרן זי"ע אמר שתורת רבינו מסייע לו בקריאת הקוויטלך. חיבה והערצה יתירה היתה נודעת לו מאביו הק'. וכפי שמסופר שפעם אחת יצא הרבי אל החסידים שנדחקו אצל פתח חדרו להיכנס אליו ואמר: "מה לכם להידחק פה, הלא גם אצל מאטילע שלי תוכלו להיוושע...".

אירע פעם ומאן דהוא נכנס וביקש מהמהר"ד ברכה שיזכה לבנים טובים יראי השם, הצביע הרבי על בנו זה ואמר: "לא בנקל זכיתי לבנים כאלו, מדי יום ביומו נותן אני ח"י רייניש לקופת רבי מאיר בעל הנס, בכדי שבני יגדלו תלמידי חכמים ויראי השם".

בינקותו ישן בחדר הספרים של אביו המהרי"ד

הרה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע א הורה שבנו הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זי"ע ישן בינקותו בחדר הספרים שלו. וקביעות היתה לו ללמוד עמו בטרם יעלה על יצועו. מידי לילה, לאחר שקרא קריאת שמע שעל המיטה, היה מהר"ד שוטח קושיא בפני בנו, כדי שיעיין בה וירדם מתוך דברי תורה, ולמחרת בבוקר היה הרה"ק מבילגורייא מרצה לפני אביו את התירוץ שהגה ברעיונותיו.

אירע פעם שתור ארוך השתרך מאחורי דלת חדרו של הרה"ק מהר"ד, כשאנשים רבים צבאו על דלתות ביתו למלאות משאלות

בצעירותו יצא שמו לגאון עולם הבקי בכל מכמני התורה, פה מפיק מרגליות בהריפות ובסברה ישרה. עובד השי"ת בסילוודין.

בימי הזעם והשוואה שלח אחריו אחיו מרן המהר"א ששהה אז בפרעמישלאן - לקרוא לו שיצטרף אליו. רבינו נענה לכך מיד ושלה את ב"ב אל בית חותנו והצטרף אל אחיו. מני אז לא נפרדו דרכיהם של האחים הקדושים מה שהוכח לימים בעליל לטובתן של כל בית ישראל וכה עברו יחדיו כל ימי נדודיהם עד הגיעם בדרך רצופה נסים ונפלאות לארה"ק בט' שבט תש"ד.

לבבם לטובה וקוויטלעך בידיהם, אך מהר"ד בושש מלבוא לחדרו. נכנס המשב"ק ר' אהרן יהושע גבאי לחדר הספרים וראה את מהר"ד ניצב ליד מיטת בנו והוא לוחש באזניו דברי תורה. העז הגבאי ואמר: הלא השעה מאוחרת ובחוץ מחכים חסידים רבים המבקשים להיכנס אל הקודש, ובין כה וכה הילד עייף ואינו קולט את הדברים.

הסב מהר"ד את פניו אל הגבאי ואמר אליו: אמנם עדיין מוחו רך ואינו קולט את כל אשר אני דובר, אולם אין דברי יוצאים ריקם ולכשיגדל יבין למפרע את כל מה שאמרתי לו. לאחר פטירת הרה"ק מבילגורייא, כשהספידו אחיו הגדול הרה"ק מהר"א מבעלזא זיע"א הזכיר את אותה הנהגה והפטיר: לאבא זכרונו לברכה היה

בהנהגה זו 'א רבישע ענין.

(ספיר ויהלום ויצא פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

סגולה לפרנסה

אמר הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זיע"א: בפסוק (בראשית כד, סה) 'ותקח הצעיר ותתקס' מונח סוד הסייעתא דשמיא בענין פרנסה, שהוא תלוי בצניעות. והיינו בראשי תיבות 'צעיר', שהוא נוטריקון ע"מך ישראל צ'ריכים פרנסה, בא ללמדנו שאם מתנהגים בכיסוי ובצניעות זוכים לפרנסה טובה.

(שפה ברורה פרשת חיי שרה)

הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג זצ"ל

בעל ושב הכהן

כ"ו חשוון תקס"ד

יקרא את התרגום אשכנזי להחומשים אשר כתב בן מנחם.

מספריו: "תורת יקותיאל", שו"ת "ושב הכהן", שו"ת "שאלת הכהנים תורה", דעת קדושים ו"מרפא לשון", ועוד. תולדותיו נדפסו בספר "זכר צדיק" (ווילנא, תרל"ט).

הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג נולד בחודש מרחשון שנת תפ"ג, לאביו רבי יקותיאל זיסקינד כ"ץ אב"ד ריגה ומדינת ליפלנד, ממשפחת הכהנים המיוחסים המכונים כ"ץ [כהן צדק]. בגיל 12 כבר נמנה על תלמידיו של קרוב-משפחתו הגאון בעל "שאגת אריה", שכיהן אז כראש ישיבה במינסק, והיה מגדולי תלמידיו. כאשר עזב ה"שאגת אריה" את מינסק בשנת תק"ב נתמנה רבי רפאל לראש ישיבה על מקום רבו, והוא אך בן תשע עשרה. כיהן אח"כ ברבנות ראקוב (פלך מינסק), ובשנת תק"ז עלה על כס רבנות וילקומיר בה כיהן כעשר שנים "והרבה מופלגי תורה הסתופפו בצילו". משנת תק"ז אב"ד בגליל העליון דמינסק. רבי חיים מוולאזין למד אצלו בימי נעורו (באחת מתשובותיו כתב רבי חיים מוולוז'ין: "אני הקטן שימשתני את

הכהן הגדול נ"י בהיותו במדינתנו, ומחויבני בכבודו ומוראו כמורא שמים". חוט המשולש, סימן ט).

בתק"ג עלה על כס רבנות פינסק (ובאותה תקופה נפגש עם המגיד ממזריטש, ראה להלן). בשנת תקל"ג עבר לכהן ברבנות פוזנא, ובשנת תקל"ו עלה על כס רבנות ג' קהלות אה"ו, אותן ניהל קרוב לשלושים שנה בחכמה ובתקיפות. נודע במלחמתו עם תנועת ההשכלה של משה מנדלסון, ואף הטיל חרם "על כל איש אשר

להזכיר רק שיער אחד ביום כיפורים

ראיתי להזכיר הנה מה שנדפס בטעות באיזו מחזורים וסידורים בנוסחת תפילת מוסף יום הכפורים 'שני שיערים לכפר'. ויצא להם טעות זה ממה שראו בתפילת מוסף ראש השנה 'שני שיערים לכפר', והוא נכון כי שיער אחד של ראש חודש היה והאחר של היום, ושניהם מוספין, וזה שאנו מתפללים בתפילת מוסף, כה יעשה ה' עמנו

שנעשה ונקריב לפניו שני שיערי מוספין אלו.

אבל ביום הכפורים שהיה רק שיער אחד הן המוספין, והאחר היה מעבודת היום, ומה ענין שיער זה לתפילת המוספין שאנו מתפללים שנעשה ונקריב לפניו את מוסף יום הכפורים... ולכן ראוי למחות ביד האומרים כן.

(ספר 'דעת קדושים' לרבינו, עמ' 120)

הרה"ק רבי יעקב לייזער זי"ע האדמו"ר מפּשעוואַרסק כ"ז חשוון תשנ"ט

את נשמתו הטהורה לאדון כל מנוחתו כבוד באהל חותנו הקדוש, בעיר פיטע שבהולנד. נדפס ממנו הספר 'ג אורות מספורי הקדש שספר, אסף מכתביו בשם כתבי קדש, ועוד קנטרסים רבים מדברי תורתו.

רבינו נולד ביום ט' טבת תרס"ז לאביו הגה"ח רבי דוד יצחק לייזער מיאשליסק. משחר טל ילדותו למד אצל אביו, וטרם הגיע לעול המצוות, כבר ידע כמה מאות דפים גמרא בעל פה. כן למד מפי הגאון רבי יצחק זאב פיהער, שבא לכהן ברבנות העירה בשנת תרע"ט לערך. לאחר מכן נתקבל בשיבתו של הגאון רבי דוד צבי זעהמאן, רבה של דוקלא. רבו המובהק היה הרה"ק רבי הנה מקאלושיץ זיע"א, בו דבק בכל נימי נפשו, ובצל קדשו הסתופף משנת תרפ"ד עד פרץ המלחמה בשלהי תרצ"ט.

בשנת תרצ"א ועודנו בימי בחרותו, התקבל לשמש ברבנות יאשליסק והיה נערץ ביותר על ידי כל תושביה. בשנת תרצ"ה, היה לחתנו של הרה"ק רבי משה יצחק גוירצמאן מפּשעוואַרסק זיע"א, המכנה רבי איצק'ל, לאחר נשואיו עזב רבנו את עיר מולדתו יאשליסק בה כהן כרב, והתישב על יד חותנו.

ג' התנאים למספרי סיפורי-צדיקים

האדמו"ר הרה"צ מה"ר יעקב מפּשעוואַרסק זצ"ל אמר לי: למספר עובדות מצדיקים נצרך שלוש דברים: האחד – זכרון טוב, השני – שלא לשנות שום דבר, הנקרא 'באפיצין', השלישי – שיספר עם געשמאק. (שיחתן של עבדי אבות, ח"ב עמ' רצה)

קבלת 'לרעך כמוך' לפני התפילה אין זה לחש בעלמא

סיפר המקובל רבי דניאל פריש זצ"ל, כי הוא נקלע לבית המדרש של הרבי מפּשעוואַרסק לתפילת שחרית. טרם התפילה ניגש אליו רבינו שהיה מוכר אז כחתנו של הרבי ושאלו האם האכסניה שבה לן בלילה היתה נוחה, והאם הוא מסודר כאן בעיר. העיר לו רבי דניאל, כעת זה לא הזמן הראוי לשיחות מעין אלו, היכולות להמתין עד אחרי התפילה. ענהו רבי יענקלה, וכי חושב אתה שהקבלה שתיקן האר"י הקדוש לומר קודם תפילה, הריני מקבל על עצמי מצוות עשה של זאהבת לרעך כמוך, זהו סתם לחש בעלמא.

מדוע האות א' אינו נקראת צדיק

העולם אומרים מדוע נקראת האות צ' צדי"ק, שהיא נושאת על גבה י"ד, ומי שנושא יהודי על כתיפו נקרא צדיק. ומדוע הא' לא נקראת צדיק, הרי היא גם נושאת י' על גבה. אלא, הא' מלבד שנושאת י' על גבה, היא גם דורסת על יוד אחר מתחתיה.

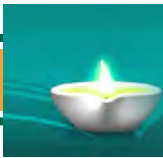
בראשית שנות המלחמה, הגלה רבנו עם חותנו לערבות סיביר, והיתה בכך הצלה להנצל מצפוני הרשעים ימ"ש, בתם המלחמה נותר יחיד מכל משפחת בית אביו, הי"ד.

לאחר המלחמה התישב בעיר ברעסלוי, שם נתמנה לדין בעניני עגונות וכדומה, ולאחר תקופה קצרה נסע לגור במחצת חותנו בפאריז שבצרפת, בה הקים חותנו הקדוש את בית מדרשו ששמש כמגדלור של יהדות בדרך התורה והחסידות, שהפיץ אלמות אור לכל רחבי אירופה אחר שנות המלחמה הקשה.

בשנת תשי"ז עבר עם חותנו להשתקע באנטורפן שבבלגיה. ביום הכפורים תשל"ז עלה חותנו בסערה השמימה, ורבנו שבכל השנים לא מש מתוך אהלו הקדוש ולא זזה ידו מתחת ידו, הוכתר לממלא מקומו בהנהגת העדה, שדבק בו בכל לבם ונפשם.

בראשית שנת תשמ"ו חלה קשות, ולמרות שהתאווש מחליו כעבור מספר חדשים, כוחותיו לא שבו אליו כבראשונה. במשך השנים חלו התדרדרויות נוספות במצב בריאותו, ובכל זאת המשיך בעבודתו הקדושה ופעל ישועות לרבבות בקרב הארץ. עד היום המור והנמהר, יום ב' לסדר 'הקול קול יעקב', ז"ך במרחשון, בו השיב

רבנו יונה מגירונדי צ"ל

בעל שיערי תשובה
כ"ח חשוון ה"א כ"ד

"ותיקין" היינו מפולפלים ומחודדים

הג"ר צבי יצחק אברמוביץ ז"ל רבה של חצור הגלילית כותב בספרו "טעם הצבי" (עניני ר"ה עמ' רכב), כי התואר "ותיק" בהקשר לבורא יתברך, יש לפרשו על דרך שכתב רבינו יונה בריש ברכות (ט, ב), על מה שאמרו שם כי "ותיקין" היו גומדין אותה (=את קריאת שמע) עם הנץ החמה, שפירוש "ותיקין" היינו מפולפלים ומחודדים "מלשון מפרק הרים (מ"א יט, יא) דמתרגמינן מוותק טוריא".

ויש לומר כי גם על הבורא יתברך מתאים תואר זה, והוא על פי המסופר כי כאשר נדפס ויצא לאור ספר חידושי

הרי"מ על חושן משפט, קרא הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ע לבניו ולנכדיו וציוו עליהם לקנות חיבור זה וללמוד בו, והיה אומר על עצמו כי אוהב הוא את דרך ה"פלפול" בתורה, מפני שלפעמים אי אפשר ללמד זכות על איש ישראל אלא על דרך הפלפול...

והנה השי"ת בודאי מהדר ללמד זכות על כל אחד מישראל בכל דרך שהיא, אפילו אם נצרך לזה "פלפול שלם"... ולכן מכנים אנו אותו יתברך בתואר "ותיק"...

כלומר: כביכול מפרק הרים בפלפולו ללמד זכות על כל אחד ואחד מישראל... עד כאן דבריו הנפלאים. ושפתיים ישק.

ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול

כתב רבינו יונה ב'שיערי תשובה' (שער ב): כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם. והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכית ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום והוא ומעלה, להזהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה.

רבנו יונה (ב"ר אברהם) מגירונדי, המכונה גם רבנו יונה החסיד, היה מגדולי הראשונים בספרד. רבנו יונה חיבר ספרים חשובים בתחום התלמוד, ההלכה והמוסר.

לדורות נתפרסם כבעל המוסר הגדול, ובזמנו כיהן כראש ישיבה גדולה – בברצלונה ובטולדו – שבה העמיד תלמידים הרבה שהמשיכו את דרכו.

רבנו יונה נודע כבעל חריפות ועוצמה למדנית גדולה מאוד בעולם התלמודי, וכתב חידושים לכמה מסכתות. אך כיום נשאר רק חידושו למסכת בבא בתרא הנקרא בשם "עליות דרבנו יונה".

בחיבור עצמו מעלה רבנו יונה דיונים מעמיקים על סדר המסכת, סוגיה אחר סוגיה. בסוף כל דיון מביא רבנו יונה

את מה ש"עלה בידנו", הכוונה היא לפרטים אותם פוסק רבנו יונה להלכה, ומכאן גם שמו של החיבור.

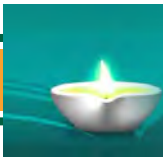
כמה מתלמידיו כתבו חידושים על מסכתות שונות שרובו או כולו ממנו, וקרויים בשם חידושי תלמידי רבינו יונה ובקצרה תר"י. הרשב"א והרא"ש מרבים לצטט מחידושו גם למסכתות נוספות.

חיבר ספר מוסר כללי הנקרא "שיערי צדק" אשר רובו אבד ונשאר ממנו הספר "שיערי תשובה", חיבר פירוש על ספר משלי, וכן חיבר פירוש על מסכת אבות שהינו פירוש ארוך יחסית לפירושי רש"י ורמב"ם. בספר "חידושי גיטין המיוחסים לרשב"א" מצוטטים דברי תורה מרבנו יונה על מסכת גיטין.

עיקר פרסומו של רבינו יונה קשור בתורת המוסר שלו. ספרו הנודע ביותר "שיערי תשובה" הוא חלק מספר מורחב "שיערי צדק", המכיל שיערים נוספים: "שער האכזריות", "שער היראה", "שער התורה", "שער הענווה", "שער האכזריות" ו"שער העבודה". רבנו יונה חיבר פירושים נוספים הקשורים למוסר, בפירושו לספר משלי ולמסכת אבות.

רבינו יונה נתבקש לישיבה של מעלה בעיר טולדו בכ"ח בחשוון בשנת ה'כ"ד.

הרה"ק רבי אברהם אביש קנר מטשחויב - חיפה

כ"ט חשוון תשמ"ד

במחלת לב, והרופאים ציוו עליו לשכב במנוחה מוחלטת חודשים רבים.

אחר שהתאושש קמעא, עזב את יאסי לעיר הבירה בוקרסט בדרכו לעלות לארץ ישראל, בשנת תש"ז עלה על אונית מעפילים, שנתפסה בידי הבריטים שהובילם לקפריסין, אמנם את רבינו הסכימו להפריד מכל הנוסעים ולהניחו להכנס לתחומי ארץ הקודש, אך הוא סירב והעדיף להשאר עם כל היהודים, לצאת עמהם לגלות.

בהגיעו לקפריסין בעיצומו של חג שמחת תורה, ביקש ספר תורה, ונכנס עם מקורביו היישר לחדר האוכל, לשמוח בשמחת התורה ולערוך הקפות, טרם יידע היכן ישתכן במחנה.

בקפריסין נזר מהמאכלים שחשש לכשרותם, והסתפק רק ברימונים, עקב כך נחלה במחלה קשה והרופאים שחששו לחייו, שלחוהו לבית החולים בארץ ישראל, ואחר קבע את מקום

מושבו בעיר חיפה.

ב"א סיוון תש"ח, עבר להתגורר בשכונת חליסה שבחיפה בבית ערבי נטוש שהועמד לרשותו, ועוד באותו היום הקים בדירתו את בית המדרש. בני המשפחה וקומץ עסקנים אספו פריטי ריהוט מבתים נטושים בסביבה, והעמידום בסלון הבית שהפך לבית כנסת, כך הוקמה מחדש חצר הקודש טשחויב.

בין מנחה למערב החל רבינו במסירת שיעור יומי קבוע בשולחן ערוך אורח חיים עם באר היטב, כפי שנהג בבית מדרשו ביאסי, אלא שאחר חורבן יהדות אירופה, הוסיף גם שיעור במשניות לעילוי נשמת הקדושים ה"ד.

נסתלק בפתאומיות בליל שבת קודש פרשת תולדות, כ"ט חשוון תשמ"ד, לאחר שערך את שולחנו כהרגלו.

נטמן במקום אותו רכש בחייו, בבית החיים העתיק שבטבריה, אחר שנטמן בו אחיו רבי ברוך שלא השאיר אחריו זרע של קיימא, רבינו שחשש שלא יפקדו את ציונו, רכש לעצמו חלקת קבר על יד אחיו, כדי שכשיעלו על ציונו, יפקדו גם את ציון אחיו. כן ציוה שמידי שנה כאשר יאמרו קדיש על ציונו, יאמרו קדיש גם על ציונו של אחיו.

חבר והוציא את ספרו אהל קדושים, בו מעט מדברי תורתו, וכן עובדות ואמרות קודש מאביו ומזקניו הקדושים. (אהל קדושים, היכלות גליון מ"ג)

אורו של רבינו זרח ביום כ"ב שבט תרנ"ד, בבית אביו הרה"ק רבי יעקב שמשון קנר זיע"א, שכיחן כאב"ד טשחויב, והיה חתנו של הרה"ק רבי משה הלברשטאם משינאווא זיע"א. בילדותו זכה להסתופף בצל זקינו הרה"ק הדברי יחזקאל זיע"א, וכן שהה רבות במחיצת זקינו הרה"ק רבי משה משינאווא, עד אחרית ימיו זכר במדויק את אשר שמע מפייהם, והשתדל ללכת בדרכיהם.

בהגיעו לפרקו, היה לחתן הרה"ק רבי מרדכי יוסף משה מושקוביץ מסוליצא – שאין זיע"א

בשנת תרפ"ט הוכתר לאדמו"ר על ידי חותנו, ועבר להתגורר בעיר יאסי, שם הקים את חצרו ובית מדרשו שהפך עד מהרה למרכז תורני חסידי, ולתל תלפיות. כעבור שנים אמר כי מלכתחילה חשש קצת להקים חצר חסידית בנוסח צאנז ושינאווא, במקום בו מצויים בעיקר חסידי בית רוז'ין, אולם תוך תקופה קצרה הפך בית מדרשו למקום תורה ועבודה לכל יהודי.

חסידי התרבו מיום ליום, עד שבמשך הזמן גם חסידי שטפנטש בוהוש ופאשאקאן, היו ממתפללי בית מדרשו, ואפילו השתתפו בסעודות הילולא שערך ביומא דהילולא של זקניו הרה"ק מצאנז ושינאווא.

בפרוץ מלחמת העולם נשאר בביתו ביאסי, בחודש תמוז תש"א, ניצל בנס מהפוגרום הנורא שבו נהרגו רבים מיהודי יאסי ה"ד. בשומעו את קולות הפורעים המתקרבים אל הבית, עלו רבינו, הגבאי ובני הבית אל עלית הגג, ואת הסולם משכו אחריהם.

כך שכבו מספר שעות מתחת תקרת הגג הלוהטת, ושמעו את קולות הפורעים המחפשים אחריהם בשאגות מקפאות דם, "היכן הרבי". הללו לא מצאו את הרבי, והסתפקו באי אילו חפצים. לפנות ערב שוב עברו הרוצחים בין הבתים, וכשהגיעו לבית הרבי אמר אחד מהם, הבית ריק, כבר ראינו זאת בבוקר, והמשיכו לבתים הבאים.

לאחר הפוגרום, משנודעו ממדי האסון הכבד, כארבע עשרה אלף קדושים שהיו כשליש מיהודי העיר נהרגו, השתררה ביאסי אווירת נכאים, אותה תקופה הרבה רבינו לעודד לסייע ולנחם את הלבבות השבורים, באותם הימים רבו הפונים אליו לעצה ולברכה, ורבינו הרעיף טללי נוחם על כל אנשי שלומו והסובבים אותו. אך לבו הרחום לא עמד בזה, ובחג השבועות של שנת תש"ג חלה

תפילת שחרית. גם בשאר שעות היום היו לו סדרי לימוד, הן בגפ"ת עם ראשונים, הן בשולחן ערוך, ובעוד ספרים. בספר מנחת חינוך הייתה לו קביעות ללמוד מידי ליל שישי.

הכלב שלא אכל את הנרות

בספר 'דעת תורה', להגאון מהרש"ם מבערזאן זצ"ל (י"ד סד א) כתב... 'מילעך נרות, וזה כמה שנים שמעתי בשם הגה"ק רבי יחזקאל זלה"ה אבד"ק שינאווא שאמר שנודע לו שאין בהם איסור'...

סיפר לי גיסי רבי משה קנר שליט"א בשם אביו האדמו"ר מטשחויב זצ"ל שרבינו ניסה הדבר בעצמו, ע"י שציוה להכניס כלב לחדר אחד וסגרו שם מעת לעת בלא שום אוכל ואח"כ פתח הדלת וזרק לפנים החדר חבילה של נרות וראו שהכלב לא אכל מהם כלום ומזה הוכח שהנרות אינם ראויים אפילו למאכל כלב.

(דברי יחזקאל שינאווא, עמ' שפט)

סדר יום מופלא

מעולם לא נטל בעצמו, ואף לא ביקש שיגישו לפניו דבר מה לאכול או לשתות, הוא ישב ועסק בתורה ובעבודה, ורק כאשר הגישו לפניו, אכל ושתה. הרבנית סיפרה כי משעמדה על הנהגה זו לאחר הנישואין, קבלה על עצמה שבכל עת בו היא לוקחת לעצמה מאכל או משקה, תגיש גם לרבינו, וכך נהגה כל ימיה. אף בצוואתה צינתה על בני משפחתה לדאוג לו ולבריאותו, היות ומעצמו הוא לא לוקח שום דבר מאכל או משקה. כן מעולם לא הוסיף מלח למאכליו.

כל ימיו עסק בתורה בהתמדה גדולה, והיה בקי נפלא בכל חדרי תורה. שולחן ערוך אורח חיים ידע בעל פה מילה במילה, עם הט"ז המגן אברהם והבאר היטב.

סדר יומו החל בשעה שתיים ושלושים לפנות בוקר בטבילה במקווה, לאחר מכן התפלל עבור הקוויטלאך שקיבל אמש באמירת תהלים, אחר עסק בתורה במשך כמה שעות רצופות עד

מהדורת בי"ך

אור בהירות הנ"ך בהישג ידך!

25 נרנים נדירים ניפיים

נ"ך מקראות גדולות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

השגחה פרטית בשידוכים

אמרת בליבי: אם מכל תושבי העיר ייצא לך לפגוש בדיוק את אותו יהודי שמצוי עימו בשלום ובשלווה, הרי זה סימן מובהק מהשמים שזהו השידוך הראוי לך. אולם אם זה אינו השידוך הראוי לך, הרי שבודאי יסובבו מהשמים שתפגוש אחד מתוך רוב יהודי העיירה שבודאי ידברו בו סרה וכך תדע לא לעשות את השידוך. כעת, משיודע אתה כי אכן משמים הוליו את אדם לפגוש אותך ולספר לך על מעלותיו של מחותנך, בודאי יכול אתה להיות סמוך ובטוח כי זהו השידוך שנגזר עליך ממדומים.

שח הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל: ההשגחה הפרטית הנראית בשידוכים היא דבר נפלא ביותר. כאשר מגיע השידוך עליו הוכרז מהשמים 'בת פלוני לפלוני' הרי שהשידוך הזה יקום ויהיה ולא יהיה מי שיקלקלו. כשילכו לברר ימצאו דווקא את הידידים והחברים שיאמרו דברי שבח וקילוסין על המדובר או על המדוברת ועל משפחתה, ולא יפגשו את אלה שעיינים צרה בהם, כך שגם אם יש להם שונאים ואויבים לרוב ימצא המתעניין דווקא את אותם מתי מספר שכן אוהבים אותם והם יספרו בשבחם. ואילו בשידוך שלא נגזר מהשמים, יכולים לעשות השתדלויות לרוב כהנה וכהנה, והשידוך לא ייצא לפועל. גם אם רוב ככל אנשי עירם אוהבים אותם ביותר, עדיין המתעניין עליהם ימצא בדיוק את אותו יחיד ומיוחד שעויין אותם והוא יספר בגנותם.

והוסיף הגר"ח קנייבסקי וסיפר את אשר שמע מאמו, הרבנית פעשא מרים, אשת חבר של הגאון בעל 'קהילות יעקב' זצ"ל, אחותו של הגאון בעל 'חזון איש' זצ"ל, [בני הגאון רבי שמריהו יוסף קרליץ זצ"ל, רבה של קוסובה]. פעם אחת נכנס ובא החזון איש אל אחותו וסיפר לה 'דבר נפלא' אשר התרחש עמו: אדם פלוני שהיה גר בשכנות להחזון איש נכנס אליו ואמר לו שמציעים לו לקחת לחתן בחור מסוים, והיות ובחור זה גם היה גר בשכנות לחזון איש, והוא יודע שהחזון איש מכירו, לכן הוא בא להתעניין אצלו מה מעמדו של הבחור בלימוד התורה. נענה החזון איש ואמר לו: "עם מעג זיין בעסער" [-מותר לו להיות טוב יותר].

הוסיף האיש ושאל: ומה טיבו של הבחור ביראת שמים, וגם על זה נענה החזון איש באותו מטבע לשון, שמותר לו להיות טוב יותר. המשיך האיש וחקר: ומה מצבו של הבחור

אל הרה"ק האמרי אמת זיע"א הגיע יהודי אחד לשאול ולהתייעץ אודות הצעת שידוך שהציעו לו עם בתו של איזה יהודי מאחת העיירות שבפולין והוא אינו יודע האם להתקדם בזה ולומר לדבק טוב. אמר לו האמרי אמת: קום וסע לאותה עיירה בה מתגורר אותו יהודי, תברר שם אודותיו, ולפי זה תקבל את ההחלטה על השידוך. ציית היהודי לדברי הרבי ונסע לאותה העיירה. עם הכנסו לעיירה הוא רואה מולו את אחד התושבים בעיירה מהלך אנה ואנה. חשב היהודי: מה לי להתעכב כאן, אשאל את אותו יהודי מה חוות דעתו על ההצעה ועל משפחת האיש, ונדע את אשר לפנינו. הנשאל נענה לשאלה בסבר פנים יפות ובמשך דקות ארוכות עמד

והפליג במעלת האיש ומשפחתו. הוא הסביר לו כי מדובר באיש טוב ומטיב, אדם נפלא ומיוחס. גם בשבח משפחתו הפליג, ולא גמר את ההלל על המדוברת בעצמה, שכלילת המעלות היא. סוף דבר, סיכם האיש את הגיגיו, שבודאי כדאי לך להשתדך עמו, והרי זה כענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל. כיון שכן, החליט האיש שלזו הייתה כוונת האמרי אמת בעצתו לנסוע לעיירה, והוא הודיע לשדכן כי הוא מוכן ומזומן להתקדם בשידוך על הצד היותר טוב.

אחר סגירת השידוך, שהתקיים באותה עיירה בה גרו הכל ומשפחתה, נותר האיש ללון שם בלילה, אלא שלמחרת בבוקר, כשהלך לבית הכנסת בעיירה, נפל ליבו בקרבו: מכל עבר הוא שמע את כל התושבים, ללא יוצא מהכלל, מקללים את המחותן שלו, מחרפים ומגדפים אותו בכל מיני קללות שבעולם. בתדהמתו כי רבה הוא פתח בשיחה עם אחד האנשים שהיו שם, ואותו אדם שלא ידע כי הוא המחותן שלו הסביר לו בהרחבה את טיבו של האיש, את רוע מעלליו, ואת העובדה שכל בני העיירה

מאד לא מחבבים את האיש. חשכו עיניו של האיש והחליט לנסוע תיכף ומיד אל האמרי אמת ולשאול בעצתו, מה כעת עליו לעשות.

כשנכנס האיש אל האמרי אמת, הוא פרץ בבכי גדול וסיפר לפניו את כל הסיפור, איך שבעצת הרבי נסע לעיירה ושמע מאדם אחד שבחים עליו, ומחמת כך הוא אכן השתדך איתו, והנה מתברר כי זהו מקח טעות גמור. נענה הרבי ואמר לו: הסכת ושמע, ידעתי בני ידעתי שאדם זה שעליו שאלת אותי מצוי במריבה עמוקה עם כל בני העיירה, אבל גם ידעתי שיש עדיין יהודי אחד ויחד שאיתו הוא עדיין לא מתקוטט.

רמזתי לאותו אדם בצורה ברורה ביותר שאותו בחור אינו ראוי ואינו מתאים להיות חתן אצלו, וכי עליו למצוא חתן טוב יותר עבור בתו, אך ההוא לא נרמז ולא כלום. למרות היותו אדם בר דעת, הוא החליט לעשות את השידוך. סיים החזון איש ואמר לאחותו: הרי לך מפורשות ששידוך שנגזר מהשמים - יקום ויהיה, ואין עצה ואין חכמה ואין תבונה נגד ה'

במידות טובות, וגם על זה ענה החזון איש, שמותר היה לו להיות טוב יותר.

המשיך החזון איש ואמר לאחותו הרבנית קנייבסקי: רמזתי לאותו אדם בצורה ברורה ביותר שאותו בחור אינו ראוי ואינו מתאים להיות חתן אצלו, וכי עליו למצוא חתן טוב יותר עבור בתו, אך ההוא לא נרמז ולא כלום. למרות היותו אדם בר דעת, הוא החליט לעשות את השידוך. סיים החזון איש ואמר לאחותו: הרי לך מפורשות ששידוך שנגזר מהשמים – יקום ויהיה, ואין עצה ואין חכמה ואין תבונה נגד ה'.

סיפור זה סיפרה הרבנית קנייבסקי לבנה הגר"ח והוסיפה ואמרה לו: כאשר אותו אדם סיים את שאלותיו אצל החזון איש הוא פנה אלי וסיפר לי את כל אשר שאל את החזון איש וכל אשר ענהו החזון איש, ובמקום להבין את הכוונה האמיתית בדברי החזון איש, הרי שהוא הבין שכוונת החזון איש היא דווקא לטובה, שהוא אכן בחור טוב בתורה, ביראת שמים ובמידות טובות, אלא שהחזון איש ציין בפניו שלטוב אין גבולות וכי כל אחד יכול להיות טוב יותר וכל אחד צריך לשאוף להיות טוב יותר. אין ספק שאלו הם דברים נכונים, אולם כל אדם היה מבין תיכף מהחזון איש את כוונתו ואילו כאן משמים סובבו שיבין איך שהבין בכדי שהשידוך ייצא לפועל (קונטרס 'תא שמע' ח אות מז).

אחד הרבנים נסע פעם ביחד עם משפחתו לעיר רחוקה כדי לחגוג שם את אירוסי בנם, שהיה מופלג בתורה ובכל מידה נכונה, עם הכלה המהוללה, בתו של ראש הקהל באותה עיר. צד הכלה הבטיח כהנה וכהנה עבור החתן, בית מלא ספרים והחזקת הזוג על שולחנו לאורך שנים. גם שמעה הטוב של

הכלה יצא למרחקים, ומשפחת החתן החליטה כי אכן שווה הטרחה הגדולה כדי להוציא שידוך מופלא שכזה מהכוח אל הפועל. משארכה הנסיעה נכנסה המשפחה אל פונדק יהודי שהיה על אם הדרך כדי ללון בו את הלילה, ולאחר מכן להמשיך בדרכם. בעל האכסניה שראה את המשפחה המכובדת נוסעת בהרכב מלא כשכולם לבושים מחלצות חגיגיות, התעניין לדעת את סיבת נסיעתם, והרב לא חשב שיש מה להסתיר כאן והוא סיפר לו שהגיע עת דודים לבנו החתן וכי דיברו בו נכבדות בעשיר פלוני הגר בעיר זו זו, והוא שם ראש הקהל ואדם נכבד מאוד.

רק שמע בעל האכסניה את דברי הרב ופניו החווירו ביותר. הרב הבחין מיד בשינוי צורתו והתעקש לברר על מה חרד את החרדה הגדולה הזו ומדוע הוא נבהל כל כך. לאחר מסכת שכנועים פתח בעל האכסניה את פיו בחכמה והחל לספר לרב כי הוא מכיר היטב את אותו מחותן עתידי שלהם, ואין הוא אלא אדם רמאי וגנב, רע מעללים ומאוס על הבריות. זו הסיבה, הסביר להם בעל האכסניה, שאין הוא מסוגל לעשות שידוך בכל סביבותיו, שכן כולם מכירים אותו ומתרחקים ממנו כמו מנחש ועקרב. גם את תפקיד ראש הקהל הוא קיבל במרמה, והיות ואין אף אחד שמעוניין להתקוטט עימו בריש גלי, מחשש שמא ירד לחייו, לפיכך הוא מחזיק בתואר זה. וכך היה בעל האכסניה מפליג ומספר ארוכות על מעלליו של אותו מחותן, עד שהרב הבין היטב את אשר לפניו והחליט לחזור על עקבותיו עד אשר יתבררו ויתלבנו הדברים.

קרא הרב לבנו וסיפר לו את כל אשר שמע אותו ואמר לו כי אין להם ברירה אלא לעצור בשלב זה ולא להתקדם הלאה עד אשר ידע אם דברי בעל האכסניה נכונים, כי למיחש מיבעי, ואנו סבורים שכבדהו וחשדהו. כיון שכן הוסיף הרב ואמר לבנו: עתה גם נתבאר לי להפליא דברי הפסוק בפרשת השבוע (בראשית כד מב): 'אָבָא הַיּוֹם אֶל הָעֵינִי ופִּירַשׁ רִשׁׁי: וַאֲבֹא הַיּוֹם יֵצְאֵנִי וְהַיּוֹם יֵצְאֵנִי בַּתִּי, מִכָּאֵן שִׁקְפָצָה לּוֹ הָאָרֶץ. וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה, קִפִּיצַת הַדֶּרֶךְ זֹה עַל שׁוֹם מָה הִיא בָּאָה, וְכִי זָמְנִי שֶׁל אֲלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם הִיָּה דוֹחֵק עֲלָיו, וּמִפְנֵי מָה לֹא יָכוֹל הִיָּה לְהֵלֵךְ כְּדֶרֶךְ שְׁבִנֵי אָדָם לְהִזְדַּקֵּק לְקִפִּיצַת הַדֶּרֶךְ.

אלא הסביר הרב לבנו: עתה התבררו לי הדברים להפליא. אילו היה אליעזר מהלך כדרכו, בוודאי שהיה נזקק לאכסניה על אם הדרך, ושם כבר היה בעל האכסניה מסביר לו היטב את טיבם של לבן הארמי ובתואל, מחותניו העתידיים, שמן הסתם היו ידועים בכל האיזור כגנבים ורמאים שפלים, ומשהיה אליעזר שומע את טיבם של אנשים אלו, בוודאי שהיה מסרב להשתדך עמם והיה חוזר לאברהם וליצחק בידיים ריקות. לכן היה צורך שתקפוץ לו הדרך וכך לא יפגוש באנשים שיספרו לו אודותם, וכך יוכל הצאת השידוך להתקיים על הצד היותר טוב כאשר רצו מהשמים (עולמו של אבא). (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עתה גם נתבאר לי להפליא דברי הפסוק בפרשת השבוע (בראשית כד מב): 'אָבָא הַיּוֹם אֶל הָעֵינִי ופִּירַשׁ רִשׁׁי: וַאֲבֹא הַיּוֹם יֵצְאֵנִי וְהַיּוֹם יֵצְאֵנִי בַּתִּי, מִכָּאֵן שִׁקְפָצָה לּוֹ הָאָרֶץ. וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה, קִפִּיצַת הַדֶּרֶךְ זֹה עַל שׁוֹם מָה הִיא בָּאָה, וְכִי זָמְנִי שֶׁל אֲלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם הִיָּה דוֹחֵק עֲלָיו, וּמִפְנֵי מָה לֹא יָכוֹל הִיָּה לְהֵלֵךְ כְּדֶרֶךְ שְׁבִנֵי אָדָם הוֹלְכִים מְבִלִּי לְהִזְדַּקֵּק לְקִפִּיצַת הַדֶּרֶךְ

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאֲוֵרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אף שלא הולך כרצונו של האדם צריך לקום להתחזק ולהמשיך

בניסיונות עצומים, ובכל זאת לא עולה בידו כרצונו, אל ישית לבו על כך ויחזיק חזק לעמוד בניסיון שכזה ויישאר דבוק באמונתו ובצדקותו כאברהם אבינו, ובעבור זה יזכה לדביקות עצומה ולהתעלות נפלאה בקרבת ה'.

אברהם התעלה בכוחה של שרה

ביאור נוסף ראיתי, בשם בעל **השם שלמה** נכדו של הבני יששכר זי"ע², שאמר בהספד על זוגתו הרבנית ע"ה. דייקו בספרים שלכאורה התורה לא כתבה כלום מה היה ההספד של אברהם. אלא שהתיבות שנכתבו לאחר מכן הם דברי ההספד, שההספד הוא 'ויקם אברהם מעל פני מתו', 'ויקם' לשון תקומה כמו שפירש רש"י להלן (פסוק יז) על הפסוק 'ויקם שדה עפרון' תקומה הייתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך. והענין הוא, שכל הנכסים וחפצי העולם הזה משתוקקים להיכנס לרשות הצדיק, שעל ידי שהצדיק עובד ומשתמש עמם לעבודת ה' הוא מעלה אותם ומביאם לתיקונם השלם כי זה זהו שלימותם ותכליתם.

וזה מה שאמר אברהם אבינו בדברי ההספד שלו על שרה, 'ויקם אברהם' תקומה הייתה לו שזכה

ויקם אברהם מעל פני מתו (כג ג). לימוד גדול יש לנו מאבינו אברהם ע"ה, וכפי שדרש **הרה"ק רבי זאב וואלף מסטריקוב זי"ע** תלמידו של השרף מקוצק זי"ע בספרו **זר זהב** (חיי שרה ד"ה ויקם), שאחר הניסיון העצום של העקידה, ואחר ששמע מהמלאך 'כי ירא אלקים אתה' שעל ידי זה הרבה ארבה את זרעך ויתברך בכל הברכות, ושני פעמים התגלה לו המלאך שנברא מהמצוה בשלימותה, והמלאכים הזדעזעו בשמים ממעשה העקידה, ונזקפה זכות עקידה זו לדורות עולם³. ועם כל זאת תיכף בשובו לביתו קרהו פטירת שרה אשתו, והיה מקום ליצר לערבב דעתו חלילה.

על כך בא הכתוב להעיד עליו ולומר 'ויקם אברהם מעל פני מתו', אברהם משל ברוחו ולא היררה חלילה אחר מידותיו של הקב"ה, אלא 'ויקם' הרהיב בנפשו עוז, ותקומה הייתה לו, כי לא נתן אל לבו דבר ולא חש על כל אשר קרהו. ודברי פי חכם חן ושפתיים ישק.

ומזה לימוד לנו שלא עלינו להתפעל חלילה כשקורה מקרה שלא כרצוננו, ואף אם האדם מרגיש שהנה מתאמץ הוא בעבודתו יתברך ועומד

א. כמו שאמרו חז"ל (ילקוט קא): למה נקרא שמה מאכלת שישראל אוכלים בעולם הזה בזכות אותה מאכלת.
ב. הובא בספר חיים ושלוה לבעל המנחת אלעזר (ד"ה ויבא אברהם).

למדריגות גדולות באמונה ובגמילות חסדים ועוד, וכל מה שזכה לתקומה זאת הוא 'מעל' - בזכות, 'פני מתו' - בזכות שרה שתמיד עזרה לו וסייעה לו בעבודתו הקדושה. ועל דרך שהביאו בגמרא (ב"ב נח.) רבי בנאה היה מציין מערות קבורה וכשהגיע למערת המכפלה מצא לאברהם דגאני בכנפה דשרה, ובא לרמוז שבזכותה של שרה הייתה לו הגנה ותקומה.

למדריגות גדולות באמונה ובגמילות חסדים ועוד, וכל מה שזכה לתקומה זאת הוא 'מעל' - בזכות, 'פני מתו' - בזכות שרה שתמיד עזרה לו וסייעה לו בעבודתו הקדושה. ועל דרך שהביאו בגמרא (ב"ב נח.) רבי בנאה היה מציין מערות קבורה וכשהגיע למערת המכפלה מצא לאברהם דגאני בכנפה דשרה, ובא לרמוז שבזכותה של שרה הייתה לו הגנה ותקומה.

שרה הייתה במדרגה למעלה מאברהם

ויש לבאר עוד על דרך זה, שהרי אמרו אברהם היה טפל לשרה בנביאות ולמדו זאת ממה שאמר הקב"ה לאברהם (לעיל כא יב) 'כל אשר תאמר

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

מעשה אבות סימן לבנים

מידת ההשתוות ירושה לדורות משרה אמנו

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנַיִם חַיֵּי שָׂרָה (כג, א).

מֵרַן הַחֵיד"א ע"ה (פני דוד חיי שרה) מפרש על הפסוק 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמוז שחייה היו הווה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן. ויש לומר עפ"י דבריו גם לענייננו, שאף אם תביט בימי חייה של שרה למפרע מסופן לתחילתן, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם כל זה היו בעיניה כולם שוים לטובה.

כח זה של הסתכלות פנימית זו - לראות ולהבין שהן כאשר הולך לו בטוב והן כשחלילה להיפך, הכל רחמים וחסדים מאיתנו יתברך, הורישה לנו שרה אמנו עליה השלום. שהרי 'מעשה אבות סימן לבנים', ובייחוד אצל שרה מצאנו ראינו עד כמה מעשיה השפיעו לכל דורותיה אחריה, שכן אמרו חז"ל בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו. ומשום כך פירש **מו"ר זקני ע"ה** (פתוחי חותם וארא ענין עשר המכות) כי 'שרה' בגימטריא ראשי התיבות של עשר המכות 'דצ"ך עד"ש באח"ב' [עם הכולל של ג' התיבות והכולל של שלשתם כאחד], וזכות שרה גרמה למכות ולקרב הקץ כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה שנזכרה זכותה של שרה לבני ישראל ביציאת מצרים. שכיון שהייתה סימן לבניה וכל דבר שעבר עליה היה בו נתינת כח גם לזרעה שבכל הדורות, לכך גם המכות שקיבל פרעה בגללה היו סימן לבניה שגם בגללם יקבל פרעה את עשר המכות.³

ג. בצרור המור האריך לבאר את כל עניין יציאת מצרים כיצד היה תלוי במעשה לקיחת שרה לבית פרעה, וז"ל: 'ולאברהם הטיב בעבורה' (לעיל יב טז) לפי שאמרה היא שהיתה אחותו, כמו שהיה במצרים שכתוב שם (שמות יב לו) 'וישאלום וינצלו את מצרים'. 'וינגע ה' את פרעה ואת ביתו' (לעיל יב יז), לאות על מכות פרעה בשביל ישראל. 'ויקרא פרעה לאברהם' (שם פסוק יח), כמו שאמר שם (שמות יב לא) 'ויקרא למשה ולאהרן לילה'. 'ועתה הנה אשתך קח ולך' (לעיל יב יט), כמו שאמר שם (שמות יב לב) 'גם צאנכם גם בקרכם קחו' וגומר. 'ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותם' (לעיל יב כ), כמו שאמר שם (שמות יג יז) 'ויהי בשלח פרעה את העם'. 'ויעל אברהם ממצרים ולוט עמו' (לעיל יג א), כמו שאמר שם (שמות יב לח) 'וגם ערב רב עלה אתם'. 'ואברהם כבד מאד במקנה בכסף ובהב' (לעיל יג ב), כמו שכתוב שם (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ממנה ומתה. ולכאורה הענין תמוה, הלוא כבר נודע גודל צדקתה של שרה אמנו שהסתלקה מעולם הזה נקיה ללא חטא, ושהייתה בעלת מדריגה גדולה בנבואה עוד יותר מאברהם אבינו, ואיך יתכן לומר שמתה כפשוטי בני אדם מחמת צערה על שנקרב בנה לקרבן לפני השם יתברך, והרי ראוי היה לה לשמוח ולהודות על הזכות שנפלה בחלקה.

ועוד יש להבין, הרי לא מתה שרה אמינו בקצור ימים ח"ו מחמת צערה, אלא השלימה ימי חייה הקצובים לה בתמימות, וצער העקידה היה רק הסיבה שעל ידיה נסבב מותה בזמן הראוי, ומדוע אם כן הסתובב הדבר שתמות על ידי סיבה זו בדוקא.

מתה מחשש שמא מעשה העקידה מצד הסט"א

והנה מרן בעל האמרי אמת מגור זי"ע דרש בזה דברים נאדרים, וכך אמרם משמו בנו האדמו"ר בעל הפני מנחם זי"ע (פני מנחם חיי שרה תשנ"ד), דאיתא בגמרא (סנהדרין פט:): שמה שנגלה לנביא אחד ברוח הקודש נודע גם לנביאים אחרים, כדכתיב (עמוס ג ז) 'כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים', ואין דבר שנודע לנביא אחד שאין שאר נביאים יודעים אותו. ואיתא (שמו"ר א א והובא ברש"י לעיל כא יב) שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות, ואם כן כל נבואה שהיתה לאברהם אבינו היה נודע גם לשרה.

כששמעה על העקידה סברה שבודאי לא ציווה ה' יתברך כן, שהרי לא שמעה נבואה כזאת, וחששה שמעשה זה הוא מצד הסטרא אחרא ועל ידי זה יהיה היזק בעולם הזה ובעולם הבא, שיאבדו אברהם אבינו ויצחק אבינו חלילה, ולכן פרחת נשמתה. אולם באמת מה שלא ידעה מכך, שהרי לא היה כלל ציווי לשוחטו באמת,

שרה השלימה שנותיה קודם העקידה

לא יתכן כי מתה שרה קודם זמנה

שני חיי שרה (שם). הקשו הכל, מה בא לומר כשכפל דבריו ואמר 'שני חיי שרה'. כתב לבאר בשבות יהודה למהר"י אלבאז זי"ע שאחר שאמרו חז"ל (פרקי דר"א פל"ב) שע"י בשורת העקידה פרחה נשמתה ומתה, ויעלה על הדעת ח"ו לומר שמתה קודם זמנה ולא השלימה שנותיה. והלא על הצדיקים נאמר (ר"ה יא.) שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, וכמו אברהם אבינו ע"ה שנאמר בו 'ואברהם זקן בא בימים', וכמו שנאמר בדוד (מלכים א' א א) 'והמלך דוד זקן בא בימים'.

התורה מעידה שלא נחסרו מימי שרה

לפיכך - כיון שיש מקום לטעות שמתה קודם זמנה בבשורת העקידה - חזר וכתב 'שני חיי שרה' לומר שהם הם השנים הקצובות לאותה הצדקת ולא מתה קודם זמנה. והוא עצמו מה שדרשו חז"ל על שרה (ב"ר נח א): 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' (תהלים לז יח) כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים. דהיינו שלמים ללא חסרון ופחת בשנותיה. שזהו זמן פטירתה הקצוב לה, רק שגילגל הקב"ה מיתתה ע"י העקידה.

מדוע פרחת נשמתה של שרה בשמעה דבר העקידה

וְתָמַת שָׂרָה בְּקִרְיַת אֶרְבֶּעַ וּגּו' וַיָּבֵא אֲבְרָהָם לְסֹפֶד לְשָׂרָה וּלְבִכְתָּהּ (כג ב.). דרשו חז"ל (ב"ר נח ה) והביא רש"י את דבריהם, שלכך נסמך ענין מיתת שרה לפרשת עקידת יצחק, לפי שעל ידי ששמעה את בשורת העקידה פרחת נשמתה

כאשר נותנו ה' ברחמיו שהוא הטוב והמטיב. וזה שכתוב 'מפי עליון לא תצא הרעות' הבאים שינוי נגד הטוב האמתי, אבל הם באים בעולם הזה לפי המקבל ואין אחדותו ניכר לפי שינוי המקבלים, דעל בשורות טובות אמר 'הטוב', שהוא הטוב אמיתי שהוא הקדוש ברוך הוא הוא המטיב לכל.

כל ניסיונותיו וקשייו של אברהם היו טובה לו ולזרעו לדורות עולם

וכך רואים אנו בבירור שהיה אצל אברהם אבינו, שכל הניסיונות שעברו עליו בימי חייו שהיה נראה רע וקשה חלילה, אך בעצם היה טובה לדורות, שמזה זכו כלל ישראל לשפע טובה וברכה מכל ניסיון וניסיון, וכמו שראינו שנאמר בניסיון האחרון ניסיון העקידה שדרשו חז"ל (ב"ר נו ג) 'למה נקראת סכין מאכלת, כל אכילות שישראל אוכלים בעוה"ז אינם אוכלים אלא בזכות אותה המאכלת'. ועוד איתא שממעשיו עם המלאכים זכו בניו בהיותם במדבר שאמרו בגמרא (ב"מ פו:): שכל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו. וכל מה שעשה אברהם על ידי שליח עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח.

ומכאן מדויק שלא רק מניסיון העקידה זכו לטובה ולברכה לדורות, רק מכל ניסיון ופעולה בפני עצמה זכו כנגדה לטובה וברכה. וכפי שראינו בירידת שרה למצרים שדרשו בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו. ומעשה אבות סימן הוא לבנים וכמו שבזכות ניסיונותיו של אברהם זכו לשפע ברכה כך הם עצמם בכל הסבל שעבר עליהם בהיותם במצרים 'ועבדום ועינו אותם', אחר כך אמר הקב"ה 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול'. וכן הוא בכל אדם כשעובר עליו דבר מה, סוף שתצמח ממנו הישועה ויצא ברכוש גדול כן יזכנו ה' ברחמיו אמן.

אלא לניסיון בעלמא, כדכתב רש"י (לעיל כב ב) מחז"ל: 'והעלהו', לא אמר לו 'שחטהו', לפי שלא היה חפץ הקדוש ברוך הוא לשחטו אלא שיעלהו להר לעשותו עולה, ומשהעלהו אמר לו הורידהו.

בזקנותו זכה לבהירות שכל שהיה בימי חייו היה לטובה

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהָיָה בְרַךְ אֶת אַבְרָהָם כָּל יְמֵי חַיָּו (כד א).

ביאר נפלא איתא בנועם מגדים (חיי שרה ד"ה א"י וה' ברך) על הפסוק 'ואברהם זקן בא בימים'. שאף שאברהם אבינו ע"ה נתנסה בעשרה ניסיונות והיו לו זמנים ומצבים קשים, ובכולם התפלל לה' יתברך שיזכה לעמוד בכולם, וכפי שהעידו עליו במשנה (אבות פ"ה מ"ג) 'עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם'. אך כשהגיע לימי הזקנה שדעתו נתיישרה עליו נאמר בו 'בא בימים' שיום הוא מלשון בהירות כדכתיב (להלן כה לא) 'מכרה כיום', ופירש רש"י 'כיום שהוא ברור', שהבין בברירות שכל מה שעבר עליו היה 'וה' ברך את אברהם בכל', שהיה לטובה ולברכה, וגם הדברים הקשים שעבר היו טובים ועוד נוסף עליהם שהיו הכנה לטוב לו ולזרעו לכל הדורות.

הטוב הוא אחד כפי נתינת הבורא, אך הרעות לשון רבים כי מתחלק כפי המקבלים

ובאמת 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב' (איכה ג לח) וידוע פירוש המהרש"א (ח"א פסחים נ. ד"ה לעוה"ב) שהקשה מדוע פתח בלשון רבים 'הרעות' וסיים בלשון יחיד 'והטוב'. רק שלפי שהרעות יש בהם שינויים רבים לפי המקבלים, אך הטוב לא כן הוא כי הטוב הבא ממנו יתברך הוא טוב אמיתי בלי שינוי. ולכך 'מפי עליון לא תצא הרעות' הם שבאים בשינוי נגד הטוב האמיתי ולא נשארים כפי שהם באמת, רק שבעולם הזה באים הם לפי המקבל, ואז אין אחדותו יתברך ניכרת שנראה חלילה כרע. אבל הטוב הוא אחד בכל המצבים, שהוא אחד

שלימות הימים - ימי הזקנה וימי הבחרות

שבבחרותו ניתץ אלילי אביו ונשלך לכבשן האש, כן בזקנותו רדף צדקה וחסד, ואף כשנימול והגיע הקב"ה לבקרו ביקור חולים אך קם וחפש אורחים. ואיתו עמו בכל מעשיו הייתה שרה אמנו ע"ה שגם היא בכל שנותיה עבדה את ה' בהתלהבות של ימי הנעורים וביישוב הדעת של ימי הזקנה. וכן מצינו בעקידה דכתיב שם 'ויקח את שני נעריו' ופירשו בספרים שלקח את שנות נעוריו איתו. והיינו שלקח ההתלהבות של ימי הנעורים, וכן כתיב 'וישב אברהם אל נעריו' שגם בימי זקנותו שב לכוחות ימי הנעורים. ומצד שני כתיב 'ויחבש את חמורו' שפירשו בו שכבש וחבש את החומריות ע"י שלוקחים הזקנה בימי הנעורים.

אברהם השתמש בב' הכוחות

בדרך זה פירש **הייטב לב ע"ה** (חיי שרה ד"ה ואברהם) את דברי הגמרא (ב"ק צז.) מטבע של אברהם אבינו בחור מצד זה, וזקן מצד זה. וביאור הדבר, כי איש בחור בימי נעוריו כוחו רב וחזק לעבוד את בוראו בבחינת מעשה, אולם השכל עודנו חלש ובלתי זך, כמבואר **במורה נבוכים** (ח"ג פנ"א בסופו) וז"ל: וכבר ביארו כי הכוחות הגופניות בימי הבחרות ימנעו רוב מעלות המדות, וכל שכן זאת המחשבה הזכה העולה ביד האדם משלמות המושכלות המביאות לחשק השם יתעלה, כי מן השקר שתעלה ביד האדם עם רתיחות הליחות הגופניות, כי כל אשר יחלשו כוחות הגוף ותכבה אש התאוה, יחזק השכל וירבה אורו ותזך השגתו, וישמח במה שהשיג, עד כשיבא האיש השלם בימים, תוסיף ההשגה ההיא תוספת עצומה, עכ"ל לענינו.

ואם כן בימי הזקנה השכל נתוסף, וזקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם נתוספת עליהן (קנינים פ"ג מ"ו, שבת קנב.), אבל כוחן חלש בענין המעשה, לא יוכל עשה כפי אשר בימי עלומיו. אולם אבינו אברהם ע"ה אשר מעודו היה ערום מבחינת תאוה, עד אשר אפילו בדידיה לא הסתכל

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַיָּמִים וְה' בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם כָּל יוֹמָיו. (א.)

אמרו במדרש (ב"ר נט ו), אמר רב אחא, יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה. אברהם אבינו ע"ה זכה לזקנה כנגד הימים בעת הבחרות שבהם היצר מתגבר, וזכה לזקנה שגבר עליו בכח יישוב הדעת שיש בזקנה. וכן להיפך כשהיה בעת הזקנה שבא לקרר אותו, התגבר בימים של הבחרות בכוחות הנעורים. וכפי שביאר זאת **האדמו"ר מאלכסנדר זי"ע בעל התפארת שמואל** (בא) על פי דברי הפסוק בפרשת וזאת הברכה (דברים לג כה) 'וכימך דבאך' ופירש רש"י: וכימים שהם טובים לך, שהן ימי תחלתך ימי נעוריך, כן יהיו ימי זקנתך, שהם דואבים זבים ומתמוטטים. נמצא 'ימך' הם ימי הבחרות, ו'דבאך' הם ימי הזקנה.

ימי האדם נחלקים לשנים, ימי זקנה וימי בחרות, ובכל אחד מהם יש מעלה וחסרון, כי ימי הבחרות יש להם מעלה שהאדם בזריזותו ניעור בלילה, רץ לדבר מצוה לעשות צדקה וחסד, ולעומת זה יש בהם חסרון והוא רתיחת הדמים והתאוות גוברים וקשה להתגבר. ובימי הזקנה להיפך, נחה רתיחת הדם ויש דעת ותבונה למאוס בעולם הזה, אך לעומת זאת תשות כוחו גורמת שיקשה לו לקום בהלהבות וכח לעבודתו יתברך. לזאת צריך האדם לאחוז בשני הדרכים להיות לו שני בחינות, היינו בימי הבחרות ישתמש גם בימי הזקנה לענין קרירות התאוות, וכמו כן בימי הזקנה יחזק עצמו בכל עוז בהתלהבות ובהשתדלות עבודה, ויהיו ביחד זקנה ובחרות, וזה ברכת משה רבינו ע"ה 'וכימך דבאך', ימך ימי בחרותך יהיו יחד עם ימי זקנתך, בבחינת 'בחרות ביום דין וזקנה ביום קרב'.

ובזה מבואר הפסוק 'ואברהם זקן בא בימים', היינו שגם בימי הזקנה היה לו את מעלת ימי הבחרות, שבא לזקנותו יחד עם כל ימיו. וזהו פירוש דברי המדרש כאן 'זקנה כנגד ימים, וימים כנגד זקנה', שאברהם ושרה היו להם שניהם כאחד יחד, וכפי

היה 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' (שמות כ יז), אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים' (דברים ד י), 'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי וגו' כל הימים' (שם ה כו).

וכן כל אדם בזמני ההתגלות שלו יכול למשוך כח גם לימי קטנות והסתר, וכמו שכתב הרה"ק בעל הנועם אלימלך זי"ע (אמור ד"ה בענין) בדברי רש"י 'אמור ואמרת' (ויקרא כא א), להזהיר גדולים על הקטנים, שהכוונה היא שיאיר ויזהיר מימי הגדלות ומזמני הגדלות, 'על הקטנים' לזמני קטנות המוחין, והוא ע"י שיקשר עצמו חזק בזמני הגדלות במחשבת הגדלות עד שיישאר דבוק בה גם בזמני הקטנות.

לעתיד יתאספו ימי הנעורים והזקנה ויתקנו

הואיל ושלמות ותיקון כל הימים תלויה בעבודתו של כל יחיד ויחיד ברגעיו ויומו, כשיבוא עת התיקון השלם נזכה ויתאספו הנידחים הלא הם שנותיו וימיו של האדם שלא היו כראוי, הן ימי הזקנה והן ימי הנעורים, וכנאמר (ירמיה לא יב) 'אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו', שיבואו ויתחברו 'בחורים' - ימי הבחורות, 'וזקנים' ימי הזקנה 'יחדיו'.

דברים יקרים דרש בזה הרה"ק רבי שלום מבלז ע"ה על הפסוק (מלאכי ג כג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם' דהנה, יש מעלה לבני הנעורים הנרמזים בתיבת 'בנים', שיש להם חשק ורשפי אש לעבודת ה' יתברך בכח, ולעומת זה יש בהם תאות היצר הרע ורתיחת הילדות כאש הנעורת. ולעת זקנה נחלש כח היצר הרע מתאוות אלו, ולעומת זה מחמת תשות כוחו בזקנתו נתקרר מעבודתו יתברך בכח ועבודה וגדולה. וזה שאמר שלעתיד לבוא 'והשיב לב אבות' שיש להם בשמירת הלא תעשה להאבות בעת זקנתם, כי ישמרו כראוי לעת זקנתם כי נתקרר כוחם, 'על בנים' יחד עם מעלת הבנים הוא הכח וההתלהבות. ו'לב בנים' שבוער בקרבם חשק לעבודת ה' בכח ועוז יהיו 'על אבותם'.

(ב"ב טז), כאומרו (לעיל יב יא) 'הנה נא ידעתי, ובן שלש שנים הכיר את בוראו (נדרים לב.), היו לו שני המעלות יחד, כי גם בימי עלומיו שהיה כחו חזק היה שכלו גם כן חזק וזך, כי רתיחות הדם והתאוה לא היה אצלו למניעה כאשר בשאר בני אדם, וכשהזקין החליף כח ונתחדש כנשר נעוריו והיה המעשה והמחשבה זכה וצלולה שניהם כאחד טובים. וזהו שאמרו על דרך מליצה, מטבע של אברהם אבינו ע"ה היה בחור מצד זה בענין הגבורה והכח, וזקן מצד זה בענין השכל, הן בימי עלומיו והן בימי זקנתו.

בסגנון אחד כתב השפת אמת (חיי שרה תרנ"ג ד"ה ורש"י) לבאר דברי רש"י 'כולן שוין לטובה', כי הנה יש שינויים בשנות האדם ויש מעלות בזמן הבחורות ויש כמו כן מעלות בזמן הזקנה, אבל צדיקים התמימים נמצא כל מיני שלימות בכל ימיהם. ובוודאי אין זה בדרך הטבע רק מתת אלקים הוא. וזה ענין 'וה' ברך את אברהם בכל', זאת השלימות שנמצא בכל מקום ובכל זמן בכח המלך שהשלום שלו (שמו"ר נב ה). וכולן שוין לטובה, שכל ימיה של שרה היו שוים עם ב' הכוחות.

כח מהאבות והזמנים הטובים

העולה מכל זה, מעשה אבות סימן לבנים, והשרישו כוחם בבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות כפי שהארכנו בזה לעיל. ויש לנו הכוחות לעבוד את ה' בכל ימינו לקחת את כוחות ימי הנעורים ולהשפיע מהם לימי הזקנה שיהיו בהתלהבות כימי הנעורים.

וכן בכל אדם יש זמנים הנותנים כח ליתר הימים, הרי אמרו (אבות פ"ד מ"ג) 'אין לך אדם שאין לו שעה', שלכל אחד יש זמנים של התגלות שזוכה בהם להארה ופתיחת הלב וסייעתא דשמיא, וצריך לזכור אותם שעל ידם מקבל חיזוק וחיות לזמנים נמוכים. וכמו שדרשו צדיקים 'עולת תמיד העשויה בהר סיני', ש'יעלה' על לבו 'תמיד', 'העשויה בהר סיני' את המעמד שהיה בהר סיני שבו היה התגלות והיה להם יראה שלימה, שכל עיקרו של מעמד זה

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר

ניאוד מלא מתיקות על הדף לכל מפרשי המקרא

מקראות גדולות חדשה המבואר 10 כרכים

היום של הורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

חדש! כרך שלישי בסדרה

מאחורי הקלעים של בית הדין

המביא לך מידע

הצצה מרתקת לדיוני היכל בית הדין בכל תחומי ההלכה הנוגעים לחיינו של כל יהודי מכתלי בית הדין - ג' משולחנו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א ראש בית הוראה לדיוני ממונות "באר ישראל" וריש מתיבתא "עוז וחדר" מבוא פלאי | מקבץ פסקי דיני ממונות אקטואליים | קונטרס דיני ממונות בתקופת הקורונה

אור דיני התורה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176 להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66